Číslo
Nr **6-7** ČERVEN-ČERVENEC
JUNI-JULI **1939**

STATISTICKÝ ZPRAVODAJ
STATISTISCHE NACHRICHTEN

OBSAH:

Příloha tabulková
Tabellenbeilage

VYDÁVÁ STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ
HERAUSGEGEBEN VOM STATISTISCHEN STAATSAMT

10 K

STATISTICKÝ ZPRAVODAJ

Ročník II. V Praze 15. července 1939. Číslo 6–7.

Zemědělství.

Českomoravský průmysl mléčný.

Böhmisch-mährische Milchindustrie.

Průmysl mléčný na dnešním území Čech a Moravy přijal v r. 1937 k zpracování přes 4 miliony hl mléka v hodnotě 375 milionů K. Odbyt mléka a mléčných výrobků činil: 1,9 mil. hl konsumního mléka, 65 tisíc hl smetany, 175 tisíc hl zvláštních mléčných nápojů, 859 vagonů másla, 949 vagonů tvarohu, 644 vagonů sýrů a 99 vagonů zvláštních mléčných výrobků, vše v úhrnné hodnotě přes ½ miliardy K. Hodnota spotřebovaného paliva, pohonných látek a různých průmyslových polotovarů i výrobků činila 32 milionů K. Na mzdách a platech vyplatil průmysl mléčný 37 milionů K.

Die Milchindustrie auf dem heutigen Gebiet Böhmens und Mährens hat i. J. 1937 über 4 Millionen hl Milch im Wert von 375 Millionen K zur Verarbeitung übernommen. Der Absatz von Milch und Milcherzeugnissen betrug: 1,9 Mill. hl Konsummilch, 65.000 hl Sahne, 175.000 hl besonderer Milchgetränke, 859 Waggon Butter, 949 Waggon Quark (Topfen), 644 Waggon Käse und 99 Waggon besonderer Milcherzeugnisse, alles zusammen im Werte von über ½ Milliarde K. Der Wert der verbrauchten Brenn- und Antriebsstoffe und verschiedener industrieller Halb- und Fertigwaren betrug 32 Millionen K. An Gehältern und Löhnen hat die Milchindustrie 37 Millionen K ausgezahlt.

Základní data o průmyslu mléčném v r. 1936, sestavená hlavně s hlediska územních změn bývalého Československa, přinesli jsme již ve „Statistickém zpravodaji“ v čís. 11—12, roč. 1938.

Od té doby zpracoval však Státní úřad statistický data o průmyslu mléčném za rok 1937, kterýžto statistický materiál jest nutno označiti za zvlášť důležitý proto, poněvadž počínajíc tímto výrobním obdobím byla statistika průmyslu mléčného včleněna do celkového rámce nového statistického šetření o průmyslové výrobě.

Změny, které vyvolala tato rámcová unifikace průmyslové statistiky ve statistice průmyslu zemědělského, zvláště pak průmyslu mléčného, lze stručně vyznačiti v tom smyslu, že vedle normálně získávaných dat o množství zpracovaných surovin, o výrobě, odbytu a zásobách mléčných výrobků, byla po prvé vyšetřena data o nákupních hodnotách spotřebovaných surovin a o prodejních hodnotách mléčných výrobků. Vedle normálně zjišťovaných dat o počtu zaměstnaných osob byly tentokráte zjištěny též jejich mzdy a platy.

Šetření o průmyslu mléčném bylo v r. 1937 provedeno na celém území býv. Československa. Vývoj průmyslu mléčného, charakterisovaný příjmem mléka, lze v posledních pěti letech, kdy byl v býv. Československu statisticky zachycován, znázorniti takto:

Rok Jahr	Příjem mléka Milchübernahme *hl*	Indexní čísla Indexzahlen (1933 = 100)
1933	5,188.496	100,0
1934	5,275.105	101,7
1935	5,699.788	109,9
1936	6,457.273	124,5
1937	6,634.497	127,9

Z tohoto srovnání je patrno, že zaměstnanost býv. československého průmyslu mléčného (charakterisovaná spotřebou hlavní suroviny) zvětšila se v posledních pěti letech téměř o 30%, neboť proti r. 1933 zpracovaly všechny mlékařské závody v r. 1937 o 1,5 milionu hl mléka více.

Velikost a význam průmyslu mléčného v r. 1937 na dnešním území Čech a Moravy, v porovnání s celým územím býv. státu, nastiňuje v hrubých rysech tento přehled o počtu mlékařských závodů a o celkovém jejich příjmu mléka.

Typ mlékařských závodů Art der Molkereibetriebe	Počet závodů — Zahl der Betriebe: na území býv. Československa auf dem Gebiet der ehemal. Tschechoslowakei	Počet závodů — Zahl der Betriebe: na dnešním území Čech a Moravy auf dem heutigen Gebiet Böhmens und Mährens	Příjem mléka — Milchübernahme: na území býv. Československa / auf dem Gebiet der ehemaligen Tschechoslowakei: množství Menge *hl*	hodnota Wert 1.000 K	Příjem mléka — Milchübernahme: na dnešním území Čech a Moravy / auf dem heutigen Gebiet Böhmens und Mährens: množství Menge *hl*	hodnota Wert 1.000 K
Mlékárny spotřební Konsummolkereien	236	136	3,373.888	324,096	2,635.033	257,623
Máslárny - Buttereien	377	182	3,152.749	257,388	1,393.940	116,123
Sýrárny - Käsereien	42	11	83.899	6,829	16.714	1,626
Tvarůžkárny Quargelfabriken .	84	51	727	73	727	73
Brynzárny Brinsenkäsereien .	43	—	23.234	1,753	—	—
Úhrnem - Summe . .	**782**	**380**	**6,634.497**	**590.139**	**4,048.414**	**375,445**

Z celkového počtu 782 mlékařských závodů na celém území býv. Československa bylo v r. 1937 na dnešním území Čech a Moravy 380 závodů (48,6%), avšak z celkového příjmu mléka 6,6 mil. hl, za které bylo zaplaceno 590 milionů K, přijaly dnešní naše mlékařské závody 4 miliony hl (61,0%) v hodnotě 375 milionů K (63,6%). Zde však nutno připomenouti, že tvarůžkárny a brynzárny zpracovávají čerstvé mléko jen z nepatrné části; tvarůžkárny používají jako suroviny k výrobě olomouckých tvarůžků průmyslového tvarohu (dodaného převážně máslárnami), kdežto brynzárny zpracovávají opět nakupovaný hrudkový ovčí sýr. V r. 1937 přijaly všechny tvarůžkárny 532 vagonů průmyslového tvarohu v hodnotě 9,3 milionu K, z toho pouze tvarůžkárny na dnešním území Čech a Moravy 415 vagonů (78,0%) v hodnotě 6,9 milionu K. Slovenské brynzárny přijaly k výrobě brynzy 180 vagonů suroviny (hrudkového ovčího sýra z ovčího nebo též částečně z kravského mléka) v hodnotě 9,6 milionu K.

Úkolem dnešního článku je přinésti zde několik zcela nových statistických informací o mléčném prů-

myslu na dnešním území protektorátu Čechy a Morava.

Informaci o počtu mlékařských závodů v r. 1937 podle zemí přináší tento přehled:

Typ mlékařských závodů - Art der Molkereibetriebe	Počet závodů - Zahl der Betriebe			
	v Čechách in Böhmen	na Moravě in Mähren	Úhrnem Summe	Z toho družstevních - Davon Genossenschafts-molkereien
Mlékárny spotřební - Konsummolkereien	89	47	136	46
Máslárny - Buttereien	55	127	182	142
Sýrárny - Käsereien	9	2	11	—
Tvarůžkárny - Quargelfabriken	7	44	51	1
Úhrnem - Summe	**160**	**220**	**380**	**189**

Z celkového počtu všech mlékařských závodů, jichž je na dnešním území 380, je poměrně nejvíce másláren (182 závodů, 47,9%) a mlékáren spotřebních (136 závodů, 35,8%); zbytek pak připadá na tvarůžkárny (51 závodů, 13,4%) a na sýrárny (11 závodů, 2,9%). Značný podíl na našem mléčném průmyslu má Morava, kde z celkového počtu všech mlékařských závodů je soustředěno 57,9%; jsou to vedle tvarůžkáren (44 závodů, 86,3%) zejména moravské máslárny, jichž je zde 127 (69,8%), avšak i třetina (34,6%) mlékáren spotřebních.

Z uvedených dat je rovněž patrno, že v našem mléčném průmyslu má velikou důležitost družstevnictví, neboť z celkového počtu všech mlékařských závodů je polovina závodů družstevních.

V dalším přehledu uvádíme data o celkovém příjmu mléka a průmyslového tvarohu (surovina k výrobě olomouckých tvarůžků) podle jednotlivých typů mlékařských závodů českomoravských v r. 1937.

Typ mlékařských závodů - Art der Molkereibetriebe	Příjem mléka Milchübernahme			Příjem tvarohu Übernahme von Käse	
	množství Menge *hl*	hodnota Wert 1.000 K	průměrně durchschnittlich za - für 1 *l* K	množství Menge *q*	hodnota Wert 1.000 K
Mlékárny spotřební - Konsummolkereien	2,635.033	257,623	0.98	133	21
Máslárny - Buttereien	1,395.940	116,123	0.83	5.485	1,053
Sýrárny - Käsereien	16.714	1,626	0.97	—	—
Tvarůžkárny - Quargelfabriken	727	73	1.00	41.480	6,916
Úhrnem - Summe	**4,048.414**	**375.445**	**0.93**	**47.098**	**7,990**

Odhadujeme-li, že na dnešním území Čech a Moravy činila v r. 1937 celková výroba mléka 24,159.490 hl,[1]) pak lze konstatovati, že z celkového kvanta bylo zužitkováno v průmyslu mléčném pouze 16,8% v hodnotě 375,4 mil. K.

Na celkovém množství mléka, dodaném do mlékařských závodů, participují poměrně nejvíce mlékárny spotřební (65,1%) a máslárny (34,5%), ve velmi malé míře pak sýrárny (0,4%) a jen zcela nepatrné množství připadá na tvarůžkárny. Tyto ovšem přijímají jako surovinu k výrobě tvarůžků průmyslový tvaroh vyrobený z mléka v mlékařských závodech (převážně v máslárnách). Z uvedených průměrných dat je dále patrno, že zpeněžování mléka bylo poměrně nejvýhodnější v mlékárnách spotřebních, kde dosáhla cena mléka průměrně za litr 0,98 K, kdežto v máslárnách o 15 hal. méně, t. j. 0,83 K.

O nákupních a prodejních hodnotách, pokud je zde uvádíme, nutno poznamenati, že prodejní hodnota se rozumí vždy loco závod, podobně jako hodnota nákupní, avšak u této včetně všech výloh dopravních. Data udaná ve váze se rozumějí vždy netto. Jestliže v některých případech přijaly mlékařské závody mléko z vlastního zemědělského závodu, tu jeho hodnota byla stanovena podle tamních obvyklých cen nákupních.

[1]) Podle šetření Státního úřadu statistického.

Data o zužitkování mléka v mlékařských závodech uvádíme opět v tomto přehledu:

Zužitkování mléka — Milch-Verbrauch

	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	v sýrárnách a tvarůžkárnách in Käsereien und Quargelfabriken	Úhrnem Summe
	hl	*hl*	*hl*	*hl*
Celkový příjem mléka — Gesamtübernahme von Milch	**2,635.033**	**1,395.940**	**17.441**	**4,048.414**
Z toho bylo: Davon wurden:				
a) prodáno mléka[1]) verkauft	1,720.532	172.801	1.073	1,894.406
%	65·3	*12·3*	*3·6*	*46·8*
b) zpracováno: verarbeitet:				
na smetanu[1]) — zu Sahne (Rahm)	329.051	29.160	124	358.335
%	12·5	*2·1*	*0·6*	*8·9*
na máslo — zu Butter	457.380	1,141.853	1.628	1,600.861
%	*17·4*	81·8	*8·4*	*39·5*
na sýry — zu Käse	48.406	47.275	14.610	110.291
%	*1·8*	*3·4*	87·4	*2·7*
na ostatní mléčné výrobky[2]) — zu sonst. Milcherzeugnissen	49.538	2.558	3	52.099
%	*1·9*	*0·2*	*0·0*	*1·3*
c) provozní ztráta[3]) Betriebsverlust	30.126	2.293	3	32.422
%	*1·1*	*0·2*	*0·0*	*0·8*

[1]) K přímé spotřebě. — Zum unmittelbaren Verbrauch.

[2]) Mléčné nápoje a pod. — Milchgetränke u. ä.

[3]) Při drobném prodeji, odparek a pod. — Im Kleinverkauf, Verdunstung u. ä.

Z takto sestavených číselných údajů jasně vyplývá výrobní charakter jednotlivých typů mlékařských závodů a skutečnost, že těžisko mlékáren spotřebních leží v odbytu čerstvého mléka a smetan k přímé spotřebě (77,8% z celkového příjmu mléka), kdežto másláren ve výrobě másla (81,8%) a sýráren opět ve výrobě sýrů (87,4%).

Pokud jde o odbyt konsumního mlékárenského mléka, uvádíme podrobnější data v této tabulce:

Celkový odbyt mléka — Gesamtabsatz von Milch

Mléko—Milch	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	v sýrárnách a tvarůžkárnách in Käsereien und Quargelfabriken	Úhrnem Summe
	Množství v *hl* — Menge in *hl*			
syrové — roh:				
v konvích — in Kannen	218.513	49.987	894	269.394
v lahvích — in Flaschen	20.125	522	—	20.647
pasteurované: pasteurisiert:				
v konvích — in Kannen	1,327.042	104.977	179	1,432.198
v lahvích — in Flaschen	154.852	17.315	—	172.167
celkem—insgesamt	**1,720.532**	**172.801**	**1.073**	**1,894.406**
z toho pasteurované davon pasteurisiert	*1,481.894*	*122.292*	*179*	*1,604.365*
	Hodnota v 1.000 K — Wert in 1.000 K			
syrové — roh:				
v konvích — in Kannen	27,489	5,031	105	32,625
v lahvích — in Flaschen	3,455	68	—	3,523
pasteurované: pasteurisiert:				
v konvích — in Kannen	171,407	12,738	27	184,172
v lahvích — in Flaschen	24,640	2,321	—	26,961
celkem—insgesamt	**226,991**	**20,158**	**132**	**247.281**
z toho pasteurované davon pasteurisiert	*196,047*	*15,059*	*27*	*211,133*

Celková spotřeba konsumního mléka činila tudíž v r. 1937 1,9 milionu hl v hodnotě 247,3 milionu K. Z tabulky je patrno, že odbyt konsumního mléka je přirozeně největší u mlékáren spotřebních (městské a velkoměstské mlékárny[1]), na něž připadalo 91%; odbyt mléka v sýrárnách a tvarůžkárnách je zcela bezvýznamný. Je ovšem přirozené, jestliže jde o spotřebu mlékárensky ošetřeného mléka, že převážná jeho část (84,7%) byla pasteurovaná; ovšem i zbytek (15,3%), i když jde o mléko nepasteurované, byl náležitě hygienicky upraven (na čisticích odstředivkách a pod.), nepřihlížejíc k mléku zdravotnímu, dětskému a pod., které vyžaduje zcela zvláštní úpravy.

Nutno zaznamenati, že spotřeba mléka lahvového je u nás stále poměrně nízká, což ovšem souvisí nesporně s otázkou cenovou, jak patrno z dat o průměrné ceně mlékárenského konsumního mléka v r. 1937.

	Průměrná cena mléka[2]) za 1 litr Durchschnittlicher Milchpreis[2]) für 1 Liter K
Mléko syrové — Milch, roh:	
v konvích — in Kannen	1,21
v lahvích[1]) — in Flaschen[1])	1,71
Mléko pasteurované — Milch, pasteurisiert:	
v konvích — in Kannen	1,29
v lahvích — in Flaschen	1,57
Celkem (zvážený průměr) — Insgesamt (gewogener Durchschnitt)	**1,30**

[1]) V tom též mléko zdravotní, dětské a pod. — Darunter auch Kindermilch u. ä.

[2]) Cena loco závod. — Preis loco Betrieb.

Podle šetření Státního úřadu statistického činila v r. 1937 celková spotřeba mléka. — Gesamter Milchverbrauch i. J. 1937:

a) přímo v zemědělských závodech (včetně smetany) — unmittelbar in d. landwirtschaftlichen Betrieben (einschließlich Sahne) . . .	7,368.640 *hl*
b) odbyt mléka ze zemědělských závodů přímo ke konsumu — Milchabsatz aus den landw. Betrieben unmittelbar für den Konsum . .	4,407.410 *hl*
c) odbyt konsumního mléka z mlékařských závodů — Absatz von Konsummilch aus den Molkereibetrieben	1,894.406 *hl*
celkem — insgesamt	**13,670.456** *hl*

Lze tudíž odhadnouti, že celková přímá spotřeba čerstvého mléka činila u nás asi 13,7 milionu hl, takže na 1 obyvatele[2]) připadalo asi 201 litrů.

Vedle odbytu mléka přichází dále v úvahu odbyt smetany z mlékařských závodů:

Odbyt smetany
Absatz von Sahne (Rahm)

Smetana Sahne (Rahm)	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	v sýrárnách a tvarůžkárnách in Käsereien u. Quargelfabriken	Úhrnem Summe
	Množství v *hl* — Menge in *hl*			
kávová — Kaffeesahne	37.800	3.495	14	41,309
šlehačka - Schlagsahne	21.145	1.821	8	22.974
průmyslová*) Sahne zu Industriezwecken*) .	678	—	—	678
k jiným účelům*) zu sonstigen Zwecken*)	336	—	—	336
Celkem - Summe .	**59.959**	**5.316**	**22**	**65.297**
	Hodnota v 1.000 K — Wert in 1.000 K			
kávová — Kaffeesahne	24,855	2,368	9	27,232
šlehačka - Schlagsahne	25,311	2,239	13	27,563
průmyslová*) Sahne zu Industriezwecken*) .	466	—	—	466
k jiným účelům*) zu sonstigen Zwecken*)	331	—	—	331
Celkem - Summe .	**50,963**	**4,607**	**22**	**55,592**

*) Většinou odbyt do jiných mlékařských závodů k dalšímu zpracování. — Größtenteils Absatz in andere Molkereibetriebe zur weiteren Verarbeitung.

[2]) Stav na nynějším území Čech a Moravy podle sčítání r. 1930 6,804.876 obyvatel.

V r. 1937 odbyly všechny mlékařské závody celkem 65.297 hl různých druhů smetan v hodnotě 55,9 milionu K. Rovněž i v odbytu smetan jsou převážně zúčastněny mlékárny spotřební, na něž připadá 91,8%. Nutno zde poznamenati, že z celkového kvanta odbytu smetan připadalo na smetany průmyslové 1.014 hl, které byly dodány do jiných mlékařských závodů k dalšímu zpracování (na máslo a jiné mléčné výrobky), takže k přímé spotřebě zbylo 64.283 hl v hodnotě 54,8 milionu K; z toho bylo smetany kávové či čajové 41.309 hl (průměrná cena za 1 litr 6,60) a šlehačky 22.974 hl (průměrná cena za 1 litr 12 K). Počítáme-li s tučností smetany kávové 12% a šlehačky 33%, pak na výrobu těchto smetan bylo třeba asi 358.335 hl mléka (s průměrnou tučností 3,5%), čímž výše uvedenou celkovou spotřebu čerstvého mléka (13,670.456 hl) nutno zvýšiti na 14,028.791 hl.

K tomu však je nutno připočítati dále odbyt ostatních mléčných nápojů z mlékařských závodů, jako na př. jogurtu, kakaového a kyselého mléka, podmáslí a pod. Odbyt zvláštních mléčných nápojů činil v témže roce:

Odbyt zvláštních mléčných nápojů
Absatz von besonderen Milchgetränken

Mléčné nápoje Milchgetränke	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	Úhrnem Summe
	Množství v *hl* - Menge in *hl*		
jogurt — Joghurt:			
obyčejný — gewöhnliches . . .	1.499	305	1.804
ovocný — Obst-	5.266	446	5.712
kakaové mléko — Milchkakao . .	20.553	150	20.703
kyselé mléko — saure Milch . . .	3.844	172	4.016
podmáslí — Buttermilch	14.065	52.757[2])	66.822[2])
odstředěné mléko[1]) — Magermilch[1])	41.578	29.458[3])	71.036[3])
ostatní nápoje — sonstige Getränke	5.202	1	5.203
Celkem — Summe . . .	**92.007**	**83.289**[4])	**175.296**[4])
	Hodnota v 1.000 K — Wert in 1.000 K		
jogurt — Joghurt:			
obyčejný — gewöhnliches	828	127	954
ovocný — Obst-	4,335	276	4,611
kakaové mléko — Milchkakao . .	3,930	28	3,958
kyselé mléko — saure Milch . . .	764	31	795
podmáslí — Buttermilch	675	1,897[2])	2,572[2])
odstředěné mléko[1]) — Magermilch[1])	1,649	807[3])	2,456[3])
ostatní nápoje — sonstige Getränke	708	1	709
Celkem—Summe . . .	**12,889**	**3,167**[4])	**16,056**[4])

[1]) K lidské spotřebě. — Für den menschlichen Gebrauch.

[2]) V tom 31 hl v sýrárnách (v hodnotě 1.051 K) a 21 hl v tvarůžkárnách (v hodnotě 1.071 K). — Darunter 31 hl in Käsereien (im Wert von 1.051 K) und 21 hl in Quargelfabriken (im Wert von 1.071 K).

[3]) V tom 36 hl v sýrárnách (v hodnotě 1.036 K). — Darunter 36 hl in Käsereien (im Wert von 1.036 K).

[4]) V tom 67 hl v sýrárnách (v hodnotě 2.087 K) a 21 hl v tvarůžkárnách (v hodnotě 1.071 K). — Darunter 67 hl in Käsereien (im Wert von 2.087 K) und 21 hl in Quargelfabriken (im Wert von 1.071 K).

Pokud jde o odbyt uvedených mléčných nápojů, přicházejí zde v úvahu především mlékárny spotřební a máslárny, neboť ze sýráren a tvarůžkáren nutno zaznamenati jen zcela malý odbyt podmáslí a mléka odstředěného (k lidské spotřebě). Celkem činil tudíž odbyt těchto nápojů 175.296 hl v hodnotě 16 milionů K. Z toho, pokud jde o hodnotu, přichází zde hlavně v úvahu jogurt, mléko kakaové a kyselé v hodnotě 9,5 milionu K, což činí z celkové hodnoty 59,4%. Svým kvantem však je pozoruhodná spotřeba

podmáslí a mléka odstředěného k lidské spotřebě (z celkové spotřeby mléčných nápojů 78,6%). Průměrná cena těchto mléčných nápojů činila:

	Průměrná cena za 1 litr*) Durchschnittspreis für 1 Liter*) K
Jogurt — Joghurt:	
obyčejný, gewöhnliches . . .	5,29
ovocný — Obst-	8,07
Kakaové mléko — Milchkakao . .	1,91
Kyselé mléko — saure Milch . .	1,98
Podmáslí — Buttermilch	0,38
Mléko odstředěné — Magermilch	0,35

*) loco závod. — loco Betrieb.

Jestliže bylo současně zjištěno, že na výrobu jogurtu, kakaového a kyselého mléka bylo použito 32.235 hl mléka plnotučného, a odhadujeme-li, že 143.061 hl spotřebovaného podmáslí, mléka odstředěného a ostatních nápojů odpovídá přibližně asi 20.000 hl mléka plnotučného, pak celkovou spotřebu plnotučného mléka nutno ještě zvýšiti i o toto množství, takže by činila úhrnem:

	Množství plnotučného mléka Menge der Vollmilch
a) spotřeba čerstvého mléka - Verbrauch an frischer Milch	13,670.456 *hl*
b) ve formě smetany - in Form von Sahne (Rahm)	358.335 *hl*
c) ve formě mléčných nápojů - in Form von Milchgetränken	50.235 *hl*
Úhrnem - Summe . . .	14,079.026 *hl*

Připadá tudíž průměrně na 1 obyvatele 207 litrů, z toho pak 6 litrů mléka, které bylo spotřebováno ve formě smetany a zvláštních mléčných nápojů. Ve skutečnosti však toto kvantum jest ještě o něco vyšší, totiž o nezjistitelné množství podmáslí, spotřebované přímo v zemědělských závodech.

Velmi důležitou kapitolou v průmyslu mléčném je máslařství. Podrobnější data o odbytu másla z mlékařských závodů v r. 1937 přinášíme v tomto přehledu:

Odbyt másla — Absatz von Butter

Typ mlékařských závodů Art der Molkereibetriebe	množství Menge q	hodnota Wert in 1.000 K	průměrně za durchschnittlich für 1 kg*) K
Mlékárny spotřební Konsummolkereien . .	35.280	67,239	19.06
Máslárny — Buttereien .	50.517	88,820	17.58
Sýrárny — Käsereien . .	60	100	16.73
Tvarůžkárny — Quargelfabriken	9	15	16.76
Úhrnem — Summe . .	85.866	156,174	18.19

*) loco závod — loco Betrieb.

Na celkovém odbytu másla byly zúčastněny českomoravské máslárny z 58,8% a mlékárny spotřební z 41,1%; nepatrný zbytek (69 q) připadalo pak na sýrárny a tvarůžkárny. Celkem činil odbyt mlékárenského (čajového) másla 859 vagonů v hodnotě 156,2 milionu K.

Podle šetření Státního úřadu statistického v r. 1937 bylo zpracováno v zemědělských závodech na mléčné výrobky (převážně na máslo) 8,335.030 hl mléka. Počítáme-li, že ze 100 litrů mléka se zde vyrobí 4 kg másla, lze odhadnouti výrobu t. zv. másla selského na dnešním našem území na 3.334 vagonů. Celkem činil tudíž odbyt másla u nás 4.191 vagonů, z něhož připadá pouze 20,4% na máslo čajové (mlékárenské). Činil-li v témže roce dovozní přebytek na našem území (vypočítáno úměrně z celého zahraničního obchodu býv. Československa) 3 vagony, pak lze odhadnouti, že průměrná spotřeba másla činila na hlavu asi 6,1 kg. Přesné kvantum ovšem neznáme, poněvadž nelze přesně zjistiti, jaké množství másla bylo dovezeno, resp. vyvezeno z území odstoupeného a ze Slovenska.

Z doplňkové výroby mléčného průmyslu přichází v úvahu dále odbyt tvarohu. Téhož roku byla zjištěna o odbytu tvarohu ve statistice mléčného průmyslu tato data:

Odbyt tvarohu
Absatz von Quark (Topfen)

Tvaroh Quark (Topfen)	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	v sýrárnách a tvarůžkárnách in Käsereien u. Quargelfabriken	Úhrnem Summe
Množství v *q* — Menge in *q*				
měkký — weicher	23.097	16.964	43	40.104
tvrdý — harter .	13.964	6.285	—	20.249
průmyslový*) für industrielle Zwecke*)	2.941	29.259	913	33.113
z plnotuč. mléka aus Vollmilch .	514	63	—	577
Celkem - Summe .	40.516	52.571	956	94.043
Hodnota v 1.000 K = Wert in 1.000 K				
měkký — weicher	6,587	3,919	10	10,516
tvrdý — harter .	4,883	1,585	—	6,468
průmyslový*) für industrielle Zwecken*) . . .	579	5,798	181	6,558
z plnotuč. mléka aus Vollmilch .	412	33	—	445
Celkem - Summe .	12,461	11.335	191	23,987

*) Převážně pro výrobu olomouckých tvarůžků. — Vorwiegend zur Erzeugung von Olmützer Quargeln.

Mlékařské závody prodaly tudíž celkem 940 vagonů tvarohu v hodnotě 24 milionů K. Z toho na máslárny připadalo 55,9% a na mlékárny spotřební 43,1%. Pokud jde o tvaroh průmyslový, nutno poznamenati, že jeho odbyt byl převážně určen do tvarůžkáren jako surovina k výrobě olomouckých tvarůžků. Jeho množství činilo 331 vagonů v hodnotě 6,6 milionů K (v tom též část průmyslového tvarohu, který byl za vyšší cenu prodán k přímé spotřebě). Jestliže jsme již dříve uvedli, že tvarůžkárny přijaly k zpracování 415 vagonů průmyslového tvarohu, jeví se zde rozdíl nejméně 84 vagonů, kteréžto množství převzaly totiž naše tvarůžkárny z mlékařských závodů z odstoupeného území (převážně z máslaren severomoravských).

Celková spotřeba tvarohu (bez tvarohu průmyslového), vyrobeného v mlékařských závodech, činila nejméně asi 609 vagonů (z toho 65,8% měkkého do pečiva, 33,2% tvrdého ke strouhání a 1% z plnotučného mléka) v hodnotě 17,4 milionu K. Spotřebu tvarohu, vyrobeného přímo v zemědělských závodech, prozatím neznáme, je však určitě značně vysoká.

Dalším důležitým odvětvím našeho mléčného průmyslu jest sýrařství. O odbytu sýru v r. 1937 přinášíme následující data:

Odbyt sýrů - Absatz von Käse

Sýry - Käse	v mlékárnách spotřebních in Konsummolkereien	v máslárnách in Buttereien	v sýrárnách in Käsereien	v tvarůžkárnách in Quargelfabriken	Úhrnem Summe
Množství v q — Menge in q					
tvrdé - harte:					
tučné - fette	1.515	1.481	186	—	3.182
polotuč. - halbfette	773	1.583	—	—	2.356
hubené - magere	24	195	—	—	219
měkké - weiche:					
tučné - fette	3.753	1.542	1.833	—	7.128
polotuč. - halbfette	3.027	2.003	84	—	5.114
hubené - magere	2.313	732	—	—	3.045
plísňové - Schimmelkäse	45	558[1])	3	—	606[1])
olomoucké tvarůžky - Olmützer Quargeln	1.650	6.180	—	29.185[2])	37.015[2])
tavené - Schmelzkäse	1.614	2.577	1.376	—	5.567
ostatní - sonstige	133	47[3])	—	—	180[3])
Celkem - Summe	**14.847**	**16.898[3])**	**3.482**	**29.185[2])**	**64.412[4])**
Hodnota v 1.000 K — Wert in 1.000 K					
tvrdé - harte:					
tučné - fette	1.975	1.732	228	—	3.935
polotuč. - halbfette	562	1.333	—	—	1.895
hubené - magere	17	102	—	—	119
měkké - weiche:					
tučné - fette	4.250	1.464	2.719	—	8.433
polotuč. - halbfette	2.441	1.431	67	—	3.929
hubené - magere	1.374	336	—	—	1.710
plísňové - Schimmelkäse	67	645[1])	3	—	715[1])
olomoucké tvarůžky - Olmützer Quargeln	1.077	3.031	—	13.868[2])	17.976[2])
tavené - Schmelzkäse	2.287	2.647	1.698	—	6.632
ostatní - sonstige	64	31[3])	—	—	95[3])
Celkem - Summe	**14.114**	**12.742[3])**	**4.715**	**13.868[2])**	**45.439[4])**

1) Z toho do ciziny 2 q v hodnotě 2.200 K. — Davon ins Ausland 2 q im Wert von 2.200 K.

2) Z toho do ciziny 921 q v hodnotě 452.449 K. — Davon ins Ausland 921 q im Wert von 452.449 K.

3) Z toho brynza 5 q v hodnotě 4.890 K. — Davon 5 q Brinsenkäse im Wert von 4.890 K.

4) Z toho do ciziny 923 q v hodnotě 455.649 K. — Davon ins Ausland 923 q im Wert von 455.649 K.

Celkem prodal tudíž náš mléčný průmysl 644 vagonů různých sýrů v celkové hodnotě 45,4 milionů K. Poměrně největší kvantum připadá ovšem na olomoucké tvarůžky, jichž bylo odbyto 370 vagonů v hodnotě 18 milionů K. Ze sýrů ve vlastním slova smyslu přicházejí pak v úvahu hlavně sýry měkké, jichž bylo odbyto 152 vagonů v hodnotě 14 milionů K, dále sýry tvrdé (58 vagonů v hodnotě 6 milionů K) a sýry tavené (56 vagonů v hodnotě 6,6 milionů K). Poměrně malá kvanta vykazuje zde odbyt sýrů plísňových (6 vagonů v hodnotě 0,7 milionu K) a sýry ostatní (2 vagony v hodnotě 0,1 mil. K). Z celkové výroby sýrů odbyly tvarůžkárny 292 vagonů olomouckých tvarůžků v hodnotě 13,9 milionů K, máslárny 169 vagonů různých sýrů v hodnotě 12,7 milionů K, mlékárny spotřební 148 vagonů v hodnotě 14,1 milionů K a sýrárny 35 vagonů v hodnotě 4,7 milionů K.

Z uvedených dat je patrno, že tržba za sýry se řídila jejich hodnotou (obsah tuků v sušině a pod.), takže ceny, dosažené za jednotlivé sýry, jsou velmi rozdílné. Informaci o docílených průměrných cenách (loco závod) sýrů podáváme v dalším přehledu:

	Průměrná cena za 1 kg Durchschnittspreis für 1 kg K
Sýry tvrdé — Käse harte:	
tučné — fette	12,36
polotučné — halbfette	8,04
hubené — magere	5,44
měkké — weiche:	
tučné — fette	11,83
polotučné — halbfette	7,68
hubené — magere	5,62
plísňové — Schimmelkäse	11.80
olomoucké tvarůžky — Olmützer Quargeln	4,86
tavené — Schmelzkäse	11,91
ostatní — sonstige	5,31

Odpověď na otázku o velikosti spotřeby sýrů na dnešním území země Českomoravské je značně obtížná, neboť prozatím nebylo možno přesně zjistiti, do jaké míry byly sem dováženy sýry z celní ciziny a ze Slovenska i z ostatního území odstoupeného, resp. množství opačně opět z dnešního území vyvezené. Na základě dostupného materiálu a prozatímních informací z odborných kruhů lze však přibližně odhadnouti, že tento dovoz činil asi 125 vagonů (z toho ze Slovenska a Podkarp. Rusi 65 vagonů a z bývalé celní ciziny asi 60 vagonů) a vývoz (zejména do Sudet asi 44 vagony). Celková spotřeba sýrů činila tudíž asi 725 vagonů, z čehož asi 600 vagonů (82,7%) bylo vyrobeno na dnešním území Čech a Moravy. Z tohoto kvanta připadá tedy průměrně na 1 obyvatele asi 1,2 kg. Skutečná spotřeba sýrů je však u nás určitě o něco vyšší, totiž o sýry domácně vyrobené v zemědělských závodech.

O ostatní vedlejší výrobě, resp. o odbytu v průmyslu mléčném, informují nás tato data:

Odbyt zvláštních mléčných výrobků
Absatz besonderer Milcherzeugnisse

Druh výrobků Art der Erzeugnisse	množství Menge q	hodnota Wert 1.000 K
Mléko zahuštěné — Kondensmilch	2.430	1,649
Mléko sušené — Trockenmilch	2.729	2,013
Kasein	3.708	1,886
Cukr mléčný — Milchzucker	942	656
Mléčný bílek (albumin) — Milcheiweiß	105	20
Celkem — Summe	**9.914**	**6,224**

Mléčný průmysl představuje ovšem také na druhé straně značně silného konsumenta výrobků ostatního průmyslu, jak je patrno z tohoto stručného přehledu o spotřebě paliva, látek pohonných, elektrického

proudu, technického materiálu a různých průmyslových výrobků:

Druh spotřeby — Verbrauch von	Spotřeba v hodnotě Verbrauch im Werte von 1.000 K
uhlí celkem[1]) — Kohle insgesamt[1]) . . .	5,601
dříví palivové a ostatní topivo — Brennholz u. sonstige Brennstoffe	184
benzin, nafta, plyn a pod. — Benzin, Naphtha, Gas u. ä.	4,396
elektrický proud[2]) — elektrischer Strom[2])	2,609
pára[3]) — Dampf[3])	49
mazadla — Schmierstoffe	490
technický materiál[4]) — techn. Material[4]) .	1,372
konve na mléko — Milchkannen	1,460
skleněné mléčné láhve — gläserne Milchflaschen	2,616
obaly — Hüllen aus:	
kovové — Metall	258
dřevěné — Holz	2,090
papírové — Papier	4,189
textilní — Textilien	182
ostatní[5]) — sonstige Stoffe[5])	2,359
sůl kamenná — Steinsalz	654
cukr, kakao, ovocné jamy a pod. — Zucker, Kakao, Obstjame u. ä.	2,495
chemikalie a ostatní pomocné látky[6]) — Chemikalien u. sonst. Hilfsstoffe[6]) . .	1,404
Úhrnem — Summe	32,408

[1]) Uhlí černé, hnědé, koks, brikety. — Stein-, Braunkohle, Koks, Briketts.

[2]) Koupený elektrický proud. — Gekaufter elektrischer Strom.

[3]) Z dálkových tepláren. — Aus Fernheizungen.

[4]) Předměty dřevěné, kožené a kovové. — Gegenstände aus Holz, Leder und Metall.

[5]) Staniol a pod. — Staniol u. ä.

[6]) Též syřidla, barviva a pod. — Auch Gerinn-, Farbstoffe u. ä.

Z těchto dat je patrno, že v r. 1937 spotřeboval průmysl mléčný pouze na dnešním území Čech a Moravy za 32,4 milionů K různých surovin a výrobků celé řady průmyslových odvětví, z nichž přichází v úvahu, vedle spotřeby paliv, zejména průmysl papírnický, sklářský, železářský, chemický, dřevařský a j.

Sociální kapacitu průmyslu mléčného znázorňuje pak opět těchto několik dat o počtu zaměstnanců a jejich platech a mzdách v r. 1937:

Typ mlékařských závodů Art der Molkereibetriebe	Počet všech zaměst. osob Zahl aller Beschäftigten	jejich platy a mzdy v Ihre Gehälter u. Löhne in 1.000 K
Mlékárny spotřební — Konsummolkereien	2.722	29,124
Máslárny — Buttereien	1.131	6,278
Sýrárny — Käsereien	71	454
Tvarůžkárny — Quargelfabriken .	370	1,287
Úhrnem — Summe	4.294	37,143

Mléčný průmysl zaměstnával v r. 1937 celkem 4.294 osob, jimž na platech a mzdách vyplatil úhrnem 37,1 milionů K.

Ačkoliv byly při šetření Státního úřadu statistického o průmyslu mléčném zjišťovány hodnoty (ceny) a mzdy, nutno zvlášť zdůrazniti, že nejde o statistiku cenovou nebo mzdovou. Rovněž není účelem tohoto nového šetření sledování bilance nebo rentability našeho průmyslu mléčného. Zjištěné peněžní hodnoty mají toliko poskytnouti měřítko, jímž lze vyjádřiti význam výrobních činitelů, hlavně pak podílů technické spotřeby a lidské práce ve vztahu k výrobě i odbytu a přispěti k poznání, jak náš průmysl mléčný se včleňuje svým hospodářským významem do celkové výroby zemědělské i průmyslové a do celkového národního hospodářství.

Podrobnější data o průmyslu mléčném v r. 1937 uveřejní Státní úřad statistický v nejbližší době ve svých „Zprávách“. Stj.

Lesní bohatství našich krajů.

Der Waldreichtum unserer Gegenden.

Jsou s to naše lesy vyhověti rostoucí potřebě rekreačních možností? — Dnešní území Čech a Moravy je na lesy zřejmě chudší; vykazuje lesnatost 27% proti dřívějším 33% lesnatosti býv. Československa. Přes to máme ještě oblasti na lesy bohaté pro rekreaci velmi způsobilé: Křivoklátsko — Podbrdsko — okolí Brna — Beskydy.

Können unsere Wälder dem wachsenden Bedürfnis nach Rekreationsmöglichkeiten entsprechen? — Das heutige Gebiet Böhmens und Mährens ist merklich waldärmer; es weist eine Bewaldungsdichte von 27% gegenüber der früheren Bewaldungsdichte von 33% der ehemaligen Tschechoslowakei aus. Trotzdem haben wir noch waldreiche, für die Rekreation sehr geeignete Gebiete: Křivoklát — Podbrdsko — die Umgebung Brünns — die Beskiden.

Jsme v období prázdnin, letního odpočinku — období vyhledávání rekreačních možností. I v tomto ohledu soustřeďujeme tentokráte pod vlivem nových poměrů pozornost na nejbližší okolí, na oblasti a kraje své vlasti. Více než kdy jindy máme za těchto nových okolností příležitost důkladněji poznati až dosud opomíjené oblasti a kraje našich zemí, objevovati i zhodnotiti až dosud nedoceněnou příležitost k rekreaci našeho venkova.

Je přirozeno, že nemůžeme při tom nevzpomenouti významu našich lesů — činitele to pro rekreaci v nejširším smyslu nad jiné rozhodujícího. Vždyť výběr i výskyt našich letovisek, klimatických míst, sídlišť ozdravoven, letních táborů, sanatorií, středisk turistiky a prostě všech forem moderní rekreace je nerozlučně spiat a vázán na přítomnost lesů, jejichž vliv je dnes všeobecně uznáván a projevuje se nejen v povaze krajiny po stránce estetické, ale i — a to především — v ohledu zdravotním.

Tento význam lesů není ovšem předmětem našich statistik. Jde tu o onen soubor vlastností a hodnot lesa, které nelze číselně vyjadřovati a měřiti a jež proto shrnujeme pod souborným názvem tak zvaného ideálního významu lesa. Přes to však je hodnota lesů i po této stránce tak samozřejmá a všeobecně uznávaná, že již pouhá existence lesa může býti ukazovatelem rekreační příležitosti toho kterého kraje.

Je proto jen zcela přirozené, že právě dnes, v době zvlášť intensivního úsilí o nalezení nových rekreačních možností v zúženém rámci našich zemí, jsou zvláště aktuelní otázky: „Jaké je dnešní naše lesní bohatství?“ „Do jaké míry jest s to vyhověti rostoucí potřebě rekreace?“

Na základě našich statistik pokusíme se vzhledem k uvedenému problému o odpovědi na tyto otázky.

Po územních změnách nedávné doby mají dnes Čechy a Morava celkem 1,335.000 ha lesů, z čehož připadá na Čechy 833.000 ha a na Moravu 218.000 ha. Vyjádříme-li tyto výměry, abychom napomohli představě o jejich významu, t. zv. lesnatostí, t. j. všeobecně používaným poměrem zmíněných výměr k celkové rozloze uvažovaných území, pozorujeme, že uvedené výměry představují v celku, t. j. v poměru k úhrnné výměře Čech a Moravy 27%, pouze v Čechách pak 26% a na Moravě 29%.

Lesnatost nynějšího území Čech a Moravy je tudíž nižší než lesnatost bývalého Československa, a to proti dřívějším 33% o 6%. Při tom hlavní podíl na tomto snížení projevuje se v Čechách, a to o 4% (proti dřívějším 30%), kdežto lesnatost Moravy zůstává proti dřívějšku (29%) nezměněna.

Dnešní území Čech a Moravy je tudíž na lesy zřejmě chudší a řadí se tím k evropskému průměru. Přes to zůstává však stále ještě před celou řadou evropských zemí s průměrnou lesnatostí, jako Švýcarskem (24%), Rumunskem (24%), Polskem (21%), nehledě k státům s lesnatostí podprůměrnou, jako Francii (19%), Litvě (19%), Italii (19%), Recku (18%) a Belgii (18%).

Tato skutečnost je pro dnešní orientaci i organisaci tak všeobecně uznávané potřeby rekreačních možností velmi významnou a je proto také zcela přirozeně jednou z hlavních otázek zmíněného úsilí.

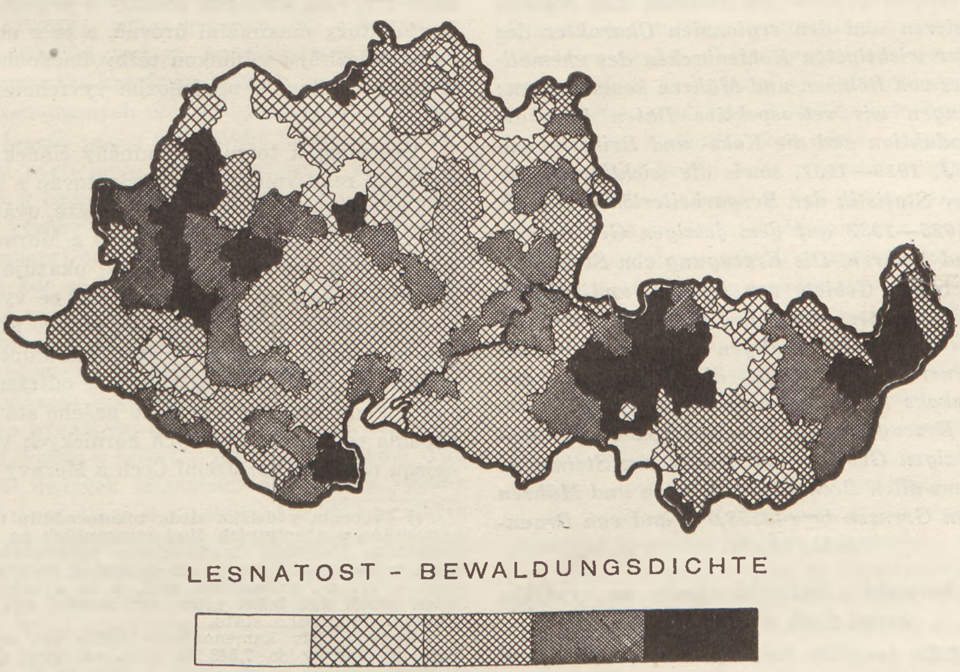
K jejímu řešení nepostačí ovšem uvedená čísla úhrnná. Abychom si ujasnili zřetelněji obraz o dnešním stavu našeho lesního bohatství, je třeba věnovati pozornost rozložení našich lesů v jednotlivých oblastech a sledovati jejich zastoupení — hustotu — podrobněji.

K tomu účelu mohou nám býti podkladem data, sestavená v následující tabulce a charakterisující rozložení soudních okresů Čech a Moravy podle stupnice lesnatosti jednak počtem zmíněných okresů, jednak výměrou lesní půdy ležící v těchto okresech.

% lesnatosti % Bewaldungs-dichte	Čechy - Böhmen počet okresů Zahl d. Bezirke	Čechy - Böhmen lesní půda v 1.000 ha Waldfläche in 1.000 ha	Morava - Mähren počet okresů Zahl d. Bezirke	Morava - Mähren lesní půda v 1.000 ha Waldfläche in 1.000 ha	Úhrn - Zusammen počet okresů Zahl d. Bezirke	Úhrn - Zusammen lesní půda v 1.000 ha Waldfläche in 1.000 ha
— 5	4	2	5	1	9	3
— 10	10	11	2	2	12	13
— 15	10	29	9	15	19	44
— 20	21	81	4	9	25	90
— 25	34	175	7	43	41	218
— 30	27	182	18	145	45	327
— 35	17	120	8	49	25	169
— 40	12	108	8	75	20	183
— 45	4	37	7	83	11	120
— 50	1	17	5	66	6	83
— 55	2	29	1	14	3	43
— 60	1	21	—	—	1	21
— 65	1	21	—	—	1	21
Úhrnem Summe	144	833	74	502	218	1,335

Podle této tabulky jest tedy nad průměrnou lesnatostí, t. j. 27%, v Čechách 49 okresů (t. j. 34% z celkového počtu) o výměře 451.933 ha (t. j. 54% z celkové výměry) a na Moravě 41 okres (t. j. 55% z celkového počtu) o výměře 384.242 ha (t. j. 75% z celkové výměry).

Morava je tudíž relativně na lesy bohatší než Čechy, přes to, že v Čechách nalézáme okresy s největším podílem lesní půdy. Takovými okresy jsou: Křivoklát, 61,6%, který v bývalých hranicích byl co do lesnatosti na sedmém místě, Třeboň, 52,7%, Zbiroh, 52,2%, Manětín, 50,5%, Dobříš, 45,2%, Bělá p. Bezd. 44,5%, Kostelec n. Č. L., 41,5%, Strašecí Nové, 40,6%, Březnice, 40,3%. Na Moravě je nejlesnatějším okresem Plumlov, 51,5%, zaujímající v bývalých hranicích Moravy čtrnácté místo, pak Blansko, 48,5%, Frenštát p. Radh., 45,9%, Rožnov, 45,7%, Vsetín, 45,6%, zbytek okresu Břeclav, 45,1%, Místek, 45,0%, Brno-venkov 42,7%, Jevíčko, 42,0%, Vranov, 41,4%, Tišnov, 41,2%, Boskovice, 40,5% a Vyškov, 40,2%.

Naopak skoro bez lesů jsou v Čechách okresy Velvary, 1,9%, Praha-východ, 3,3% a na Moravě Židlochovice, 1,2% a zbytek okresu Hustopeče, 3,6%.

Pro názornější představu o rozložení uvedených okresů podle stupně jejich lesnatosti připojujeme mapku, na které lze vytknouti oblasti podle bohatství lesů zvláště charakteristické.

Málo lesnatou oblastí je v Čechách naše Polabí, zaujímající východní a severní území od Prahy. Naopak nejlesnatější oblastí je Křivoklátsko, Podbrdsko s územím prostírajícím se až přes Plzeň k předhořím Šumavy. Průměrnou lesnatost možno zaznamenati v jižních Čechách a na Českomoravské vysočině. Tyto tři vyhraněné oblasti jsou sice na okraji doplňovány okresy s velmi odchylnou lesnatostí, která zabíhá jako zbytek dřívějších oblastí do nynějšího území.

Na Moravě vyskytují se jako vyhraněné velmi lesnaté oblasti dva soubory okresů, a to okolí Brna, Blanska a Boskovic a ve východní části Moravy Beskydy. I moravská část Českomoravské vysočiny má tu lesnatost průměrnou, kdežto střed Moravy Haná je oblastí na Moravě s lesnatostí nejmenší.

Z uvedeného jest již patrno, že přes sníženou lesnatost našich zemí máme stále ještě zejména vzhledem k velkým městům a průmyslovým střediskům dostatek lesů, tvořících základní podmínky rekreace. Uvedená oblast Křivoklátska a Podbrdska v blízkosti Prahy a Plzně, stejně jako okolí Brna a Beskydy v blízkosti Moravské Ostravy — nehledě k poměrně na lesy bohaté a rozsáhlé Českomoravské vysočině — jsou toho dokladem. Bude jen třeba těchto možností také dokonale využíti, což však jest již jen otázkou vhodné a účelné organisace této novodobé plně oprávněné potřeby člověka. Rý.

Průmysl a vnitřní obchod.

Retrospektivní data o hornictví na nynějším území Čech a Moravy.

Retrospektive Daten über den Bergbau auf dem jetzigen Gebiet von Böhmen und Mähren.

V přítomném článku uvádíme data charakterisující složení hornické a hutní výroby na nynějším území Čech a Moravy a regionální ráz odbytu hlavních uhelných pánví na bývalém území Čech a Moravy, dále retrospektivní data o hornické těžbě a o výrobě koksu a briket za léta 1919—1937 a nejdůležitější výsledky statistiky hornických mezd za období 1925—1937 na nynějším území Čech a Moravy. Výroba kamenného uhlí na nynějším území Čech a Moravy představuje podle dat z r. 1937 45,2% celkové těžby bývalého území, těžba hnědého uhlí 2,8%, výroba kamenouhelného koksu 64,8%, kamenouhelných briket 76,2%, výroba surového železa 70,2%. Účast nynějšího území na odbytu kamenného uhlí po železnici ze všech pánví Čech a Moravy v dřívějším vymezení činila 58,0%, na odbytu hnědého uhlí 59,6%.

Im vorliegenden Artikel führen wir Daten an, welche die Gliederung der Bergbau- und Hüttenproduktion auf dem jetzigen Gebiete von Böhmen und Mähren charakterisieren und den regionalen Charakter des Absatzes der wichtigsten Kohlenbecken des ehemaligen Gebietes von Böhmen und Mähren kennzeichnen; ferner bringen wir retrospektive Daten über die Bergbauproduktion und die Koks- und Briketterzeugung i. d. J. 1919—1937, sowie die wichtigsten Ergebnisse der Statistik der Bergarbeiterlöhne für die Zeit von 1925—1937 auf dem jetzigen Gebiete von Böhmen und Mähren. Die Erzeugung von Steinkohle auf dem jetzigen Gebiete von Böhmen und Mähren stellt nach den Daten vom Jahre 1937 45,2% der Gesamtproduktion des ehemaligen Gebietes dar, die Braunkohlenerzeugung 2,8%, die Erzeugung von Steinkohlenkoks 64,8%, von Steinkohlenbriketts 76,2%, die Erzeugung von Roheisen 70,2%. Der Anteil des jetzigen Gebietes am Absatz von Steinkohle per Bahn aus allen Becken von Böhmen und Mähren in den alten Grenzen betrug 58,0% und von Braunkohle 59,6%.

I. Přehled hornické a hutnické výroby na nynějším území Čech a Moravy.

V posledním dvojčísle Statistického zpravodaje za r. 1938, vydaném v lednu tohoto roku, byla podána bilance ztrát naší hornické a hutnické těžby v jednotlivých zemích bývalého Československého státu v hranicích upravených mnichovským a vídeňským rozhodnutím (tedy, pokud jde o Slovensko, bez přihlédnutí k dalším jeho územním změnám z března r. 1939, které zejména ve středním Slovensku dotkly se znovu jeho oblasti hornické ve prospěch Maďarska). V téže souvislosti byla z číselného materiálu sbíraného periodicky Svazem majitelů dolů v Praze sestavena a otisknuta data o odbytu jednotlivých tuzemských kamenouhelných a hnědouhelných pánví po železnici do postoupené a zbylé oblasti jednotlivých zemí bývalého státu, a podán tak hlavně přehled o závislosti hlavních celků nového státního území na výrobních oblastech uhelných, jak se tato závislost vyvinula hlavně na podkladě skutečností geografických a provozně-technických. Data týkala se vesměs r. 1937, tedy období, kdy výroba hornická (zejména těžba uhlí) i výroba hutnická dosáhly v průběhu pokrisové konjunktury maximální úrovně, a to z největší části (s nejdůležitější výjimkou těžby hnědouhelné) i nad hodnoty docílené v předchozím vyvrcholení konjunktury v r. 1929.

Vzhledem k tomu, že zmíněný článek byl ve výsledných relativních číslech orientován s hlediska celého bývalého Československého státu, uvádíme z něho nejdůležitější výsledky pro Čechy a Moravu.[1]) Pokud jde o první řadu dat o výrobě, ukazuje se předně, máme-li ovšem na mysli stav, jak se vyvinul v posledních letech na podkladě skutečného provozu, tedy bez ohledu na naleziště užitkových minerálů a případnou možnost provozu vůbec, že odtržením Slovenska a Podk. Rusi od bývalého našeho státního tělesa odpadla celá řada typických hornických výrob, takže nejsou na nynějším území Čech a Moravy zastoupeny

[1]) Procenta v delším sledu tohoto oddílu uváděná jsou vypočítána z absolutních čísel otisknutých na str. 360—361 posledního dvojčísla Statistického zpravodaje roč. 1938. Čísla ta nedoznala změny až na malou úpravu výsledného čísla o výrobě kamenného uhlí, a to z toho důvodu, že jeden menší důl, ležící přímo při hranici, byl tehdy pojat omylem do našeho státu.

Správné číslo kamenouhelné těžby pro nynější území Čech a Moravy je 7,543.251 t a ne tedy (jak vyplývá součtem položek c) za Čechy a Moravu ze sestavy 1. na str. 360) 7,594.323 t.

již tyto výrobní obory, objevující se dříve v celostátní hornické statistice: výroba železného kyzu, rtuťové rudy, zlaté rudy, antimonové rudy, hliníkové rudy, soli, mimo to výroba rtuti a antimonu v hutnictví. V bilanci ztrát nynějšího území Čech a Moravy vůči bývalému celému území na poli hornické a hutnické výroby nacházíme obory úplně ztracené (uranová ruda a tuha, zinek, uranové přípravky a radium, brikety hnědouhelné), obory téměř celé ztracené (těžba hnědouhelná, kde nám zůstalo jen 2,8% celé těžby bývalých Čech a Moravy), obory částečně ztracené s větší nebo menší podílovou hodnotou zbylého území (výroba kamenného uhlí 45,2%, surové železo 70,2%, surová ocel 69,4%, měď černá 76,0%, měď rafinovaná 42,0%, koks kamenouhelný 64,8%, brikety kamenouhelné 76,2%, dále některé vedlejší zplodiny při výrobě koksu, jako surový dehet, síran amonný, benzol, naftalin); naproti tomu jsou ovšem i obory nám plně zůstavší, jako surový olej a zemní plyn, zlato a stříbro, nebo téměř zcela (jako olovo s 98,0% výroby v r. 1937 na našem nynějším území). — Z druhé serie dat o odbytu uhlí, koksu a briket po železnici do postoupeného a zbylého (nynějšího) území Čech a Moravy si uvědomujeme tyto nejdůležitější postřehy: Odbyt veškerých pánví a dolů kamenouhelných nacházejících se na celém bývalém území Čech a Moravy do nynějšího území Čech a Moravy činil 58,0%, dolů hnědouhelných 59,6%, obdobná hodnota pro kamenouhelný koks je 54,0%, pro kamenouhelné brikety 40,7%, pro hnědouhelné brikety 37,1%. Jestliže jdeme do podrobností jednotlivých pánví, vidíme, že na české území byl skoro výlučně odkázán odbyt pánve kladensko-rakovnické (účast nynějšího území Čech a Moravy činí zde 97,3%), rosicko-oslavanské (90,6%), jihomoravské hnědouhelné (94,7%); poměrně vysoký podíl nynějších Čech a Moravy ukazuje se také u odbytu kamenouhelného koksu z pánve rosicko-oslavanské (73,8%), podobně kamenouhelných briket z téže pánve (81,8%), dále hnědouhelných briket z hnědouhelné pánve severočeské (82,6%), prostřední podílové hodnoty českých oblastí ukazuje odbyt kamenného uhlí z pánve plzeňsko-radnické (65,1%), žacléřsko-svatoňovické (43,7%), ostravsko-karvínské (47,6%), odbyt hnědého uhlí z pánve severočeské (65,2%), odbyt kamenouhelného koksu z pánve ostravsko-karvínské (53,5%). Převládající odbyt do postoupených oblastí bývalých Čech a Moravy měla hlavně pánev falknovsko-loketská, kde nynější území participuje jen 3,5 procenty u hnědého uhlí, 26,5% u briket, pak pánev ostravsko-karvínská s 31,7% u výroby koksu. Vidíme tedy někde značný rozdíl v tendenci odbytu mezi jednotlivými pánvemi, a to i tam, kde se jedná o blízkou jejich vzájemnou polohu, dále rozdíly ve směru odbytu uhlí a výrobků z uhlí (koksu a briket) u téže pánve. Čísla otisknutá v této souvislosti na str. 361 Statistického zpravodaje roč. 1938 ukázala také velmi různou relativní účast dodávek pro bývalé čs. dráhy a vývozu na celkovém odbytu uhlí, koksu a briket u jednotlivých pánví. Tak na př. podíl dodávek železnicím dosahuje u výroby uhlí až čtvrtiny úhrnného odbytu (23,3%) u pánve kladensko-rakovnické, a klesá až ke zlomku procenta u pánve rosicko-oslavanské; nejvyšší je u odbytu kamenouhelných briket (78,0% — 88,5%), velmi nízký je u koksu. Také účast vývozu je rozdílná; u odbytu kamenného uhlí z pánve plzeňsko-radnické představoval vývoz na př. 50,4%, z kladensko-rakovnické jen 3,3%, z rosicko-oslavanské 1,6%; vysokých hodnot účasti na celkovém odbytu dosáhl vývoz hnědého uhlí a hnědouhelných briket z pánve falknovsko-loketské (46,1% a 58,3%).

Odbyt na Slovensko z pánví nacházejících se na bývalém území Čech a Moravy dosáhl pozoruhodnějších relativních hodnot jen u pánve ostravsko-karvínské.

Srovnáme-li čísla o účasti nynějších oblastí Čech a Moravy na výrobě celého bývalého jejich území s jejich účastí na odbytu po železnici, objeví se nám tento obraz: u kamenného uhlí zůstalo nám zachováno 45,2% výroby, naše účast na odbytu činila 58,0%; u hnědého uhlí zbylo nám jen 2,8% výroby, za to naše požadavky na odbyt dosáhly 59,6%. Jestliže oba hlavní druhy uhlí převedeme na jednotnou váhu [pomocí užívaného koeficientu 1,7[2])] podává se účast nynějšího území Čech a Moravy na výrobě uhlí vůbec 29,2 procenty, účast na odbytu po železnici 58,7 procenty. Při hodnocení těchto dat, zeslabujících jinak alespoň poněkud okamžitý dojem podávající se ze zásadně nepříznivé bilance ve výrobě hnědouhelné, musíme ovšem spolu uvážiti momenty provozně-technické (zvyklost hospodářství na určitý druh uhlí) a dopravní (poloha spotřebitelského hospodářského oboru vůči uhelným pánvím).

Potud základní data o provoze a skladbě hornictví a hutnictví na nynějším území Čech a Moravy. V souvislosti s otisknutím základních dat za r. 1937 vztahujících se k těmto otázkám vyslovili zájemci přání, aby byla rekonstruována základní data retrospektivní o hornické a hutnické výrobě jen pro toto území ze starého materiálu, aby mohl býti zásadně sledován i vývoj této důležité součásti našeho hospodářství na tomto omezeném regionálním podkladě. Zdejší úřad opatřil si proto okamžitě starý materiál (pokud byl ovšem ještě u báňských úřadů pohotově) a data sestavil. Jsou to ovšem z povahy věci jen data nejdůležitější; na rozdíl od dřívějšího rázu naší informační služby o hornictví ve Statistickém zpravodaji, jež byla věnována vždy jen datům o výrobě, pojali jsme tentokráte do své informace i nejdůležitější data ze statistiky hornických mezd. Zdejší úřad je si ovšem vědom, že otisknutím retrospektivních dat plní se převážně jen úkol a cíl ryze registrační (a spolu ovšem statistický, t. j. doplnění příslušných časových řad), a že širší hospodářské důsledky bylo by možno formulovati a hodnotiti jen velmi opatrně vzhledem k tomu, že dřívější doba odpovídá současně jinému hospodářskému území a jiné hospodářské soustavě. Přes to však je možno uvědomiti si z dat některé zajímavé postřehy o vývoji pozorovaného zjevu, a je tím namnoze opraven i obraz stavu z r. 1937. Retrospektivní data o výrobě zde podaná týkají se prozatím jen hornictví a průmyslu koksu a briket, obdobná data o hutnictví jsou v práci a budou otisknuta až v příštím čísle „Zpravodaje“; data o mzdách týkají se pochopitelně jen hornictví, poněvadž mzdy v hutnictví nejsou předmětem vyčerpávajícího statistického šetření obdobného statistice hornických mezd. Z důvodů přehlednosti otiskujeme v sestavě připojené k oddílu II. data za všechny obory, tedy i za ony, kde celá výroba je soustředěna na našem území a kde tedy nejde o rekonstrukci, nýbrž o pouhé přetisknutí dat již dříve uveřejněných; ostatně i v ta-

[2]) 1 t kamenného uhlí rovná se 1·7 tun hnědého uhlí.

kovém případě může se státi, že v některém z minulých let bylo přechodně těženo v nějakém dole na území postoupeném, a kde tedy příslušné statistické číslo platné pro nynější území Čech a Moravy nekryje se plně s datem platným spolu pro celé bývalé státní území Čech a Moravy.

II. Data o výrobě hornické na nynějším území Čech a Moravy v období 1919—1937.

V sestavě k tomuto oddílu připojené otiskujeme jen data o počtu závodů a o výrobě, a to všude úhrnem za Čechy i Moravu s důležitou výjimkou u těžby kamenouhelné, kde jsou rovněž připojena data o nejdůležitějších pánvích. V souboru dat o koksárenství nezařadili jsme do sestavy data o některých druzích vedlejších zplodin vyráběných v koksovnách nynějšího území jen v prvním období poválečném (jako je t. zv. mrtvý prací olej, kumarová pryskyřice, solventní nafta, a j.) a otiskujeme je k vůli úplnosti v poznámce k sestavě připojené. Počet dozorců a dělníků je uveden v sestavách vížících se ke statistice hornických mezd (ve III. oddílu tohoto článku), ovšem

Sestava 1.

Přehled výroby hornické a výroby koksu a briket na nynějším území Čech a Moravy v letech 1919—1937. — Übersicht über die Bergbauproduktion und die Erzeugung von Koks u. Briketts auf dem jetzigen Gebiete von Böhmen und Mähren in den Jahren 1919—1937.

a) = počet závodů, b) = výroba a) = Zahl der Betriebe, b) = Erzeugung

Rok Jahr	Kamenné uhlí Steinkohle: Kladensko-rakovnická pánev Becken von Kladno-Rakovník		Ostravské doly Ostrauer Becken		Rosicko-oslavanská pánev Becken von Rosice-Oslavany		Ostatní kamenouhelné doly Sonstige Steinkohlengruben		Celkem Zusammen		Hnědé uhlí Braunkohle		Železná ruda (surová) Eisenerz (roh)		Koks kamenouhelný* Steinkohlenkoks*		Brikety kamenouhelné Steinkohlenbriketts	
	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t	a)	b) 1000 t
1919	40	1,699.3	21	3,303.3	5	377.0	26	401.3	92	5,780.9	11	240.0	8	486.3	9	1,196.4	2	44.8
1920	50	1,847.0	21	3,524.6	5	346.8	28	361.0	104	6,079.4	12	264.8	12	557.5	9	1,260.8	2	37.3
1921	58	2,227.0	21	3,411.2	5	364.5	38	334.8	122	6,337.5	13	188.9	11	285.4	9	1,004.8	2	45.7
1922	42	2,075.2	21	2,814.9	5	334.8	31	275.5	99	5,500.4	11	167.1	8	85.1	8	638.9	2	42.9
1923	39	2,251.0	21	3,491.3	5	351.1	26	337.7	91	6,431.1	10	186.5	8	269.4	9	1,320.4	3	72.7
1924	38	2,479.5	21	4,461.2	5	403.6	27	381.7	91	7,726.0	10	239.2	9	685.3	9	1,590.2	2	74.3
1925	27	1.808.5	21	3,787.6	5	348.9	21	272.6	74	6,217.6	10	220.7	8	733.6	8	1,402.0	4	145.1
1926	28	1,879.4	21	4,058.7	4	386.1	16	290.5	69	6,613.7	10	225.3	7	765.4	8	1,256.9	3	178.8
1927	21	1,963.6	19	4,217.6	4	409.4	17	274.5	61	6,865.1	10	237.5	7	791.0	6	1,632.0	3	159.9
1928	20	1,837.2	18	4,535.4	4	417.2	15	306.5	57	7,096.3	10	259.8	7	847.3	6	1,909.8	4	202.1
1929	18	2,042.9	18	5,025.9	4	487.2	14	334.0	54	7,890.0	10	284.0	7	808.7	6	2,047.4	4	227.2
1930	20	1,856.1	18	4,173.0	4	486.2	11	287.9	53	6,803.2	10	258.9	9	673.9	6	1,693.2	5	205.7
1931	19	1,741.0	18	3,633.4	4	410.4	9	272.1	50	6,056.9	10	263.7	8	517.2	6	1,248.0	5	238.8
1932	19	1,582.2	16	2,626.7	4	317.1	8	259.4	47	4,785.4	9	258.5	10	233.0	6	705.4	5	339.0
1933	18	1,377.9	15	2,609.1	4	274.5	8	272.5	45	4,534.0	9	248.6	8	232.5	6	758.0	4	331.1
1934	23	1,413.3	14	2,616.9	3	354.8	9	286.6	49	4,671.6	10	300.3	8	288.6	6	872.5	4	312.2
1935	20	1,300.9	14	2,777.4	3	362.4	11	413.8	48	4,854.5	9	352.9	9	373.2	6	1,010.0	4	306.1
1936	20	1,484.3	14	3,171.3	3	427.3	12	409.0	49	5,491.9	9	429.4	7	548.1	6	1,246.5	4	314.2
1937	20	1,823.9	14	4,809.5	3	476.4	10	433.5	47	7,543.3	9	480.0	6	745.2	6	2,123.8	4	350.3

Rok Jahr	Manganová ruda (surová) Manganerz (roh)		Ag-Pb-Zn ruda**) Erz**)		Zlatá ruda (surová) Golderz (roh)		Antimonová ruda†) Antimonerz†)		Břidla vitriolová Vitriolschiefer		Tuha (surová) Graphit (roh)		Surový olej (nafta) Rohöl (Naphtha)		Zemní plyn Erdgas	Surová (smůla*) Rohpech*)	Dehet surový Rohteer
	a)	b) t	a)	b) t	a)	b) t	a)	b) t	a)	b) t	a)	b) t	a)	b) t	b) 1000 m³	b) t	b) t
1919	1	12.143	3	9.664	2	13.177	1	269	1	474	3	4.501	—	—	—	2.198	36.333
1920	1	17.608	3	10.097	2	17.792	1	298	—	—	4	3.630	—	—	—	1.929	35.321
1921	1	7.732	3	11.333	2	31.120	—	104	—	—	2	3.966	1	146	—	1.761	28.098
1922	1	457	3	12.965	2	19.851	—	40	—	—	1	427	1	559	—	998	16.808
1923	1	1.888	3	11.961	2	13.943	—	—	—	—	1	621	2	125	19.5	2.499	37.048
1924	1	23.831	3	12.879	1	34.007	—	45	—	—	2	765	2	3.941	15.8	2.803	44.788
1925	1	29.879	5	56.660	2	31.846	1	—	—	—	1	3.314	3	15.987	—	2.446	41.106
1926	1	36.303	5	59.236	1	30.918	1	—	—	—	1	2.470	3	13·700	—	2.398	37.056
1927	1	44.926	4	65.024	1	31.349	—	—	—	—	1	2.827	4	11.181	—	2.398	50.173
1928	1	37.517	4	69.793	3	27.321	—	—	—	—	1	3.007	6	7.489	—	2.097	56.791
1929	1	34.753	4	74.708	2	26.175	—	—	—	—	1	2.290	6	4.988	295.5	1.399	59.979
1930	1	16.849	4	90.831	2	18.018	—	—	—	—	1	1.468	12	10.302	1,259.0	615	56.411
1931	1	22.130	4	97.265	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8.138	548.5	76	47.069
1932	1	15.772	3	81.168	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6.963	765.0	—	26.273
1933	1	11.164	3	87.780	1	—	—	—	—	—	—	—	4	6.606	1,023.9	—	29.061
1934	1	18.430	3	85.154	2	—	—	—	—	—	—	—	4	13.560	980.3	—	33.642
1935	1	22.269	3	95.751	1	—	—	—	—	—	—	—	8	8.238	1,139.8	—	37.639
1936	1	28.706	3	96.962	1	—	—	—	—	—	—	—	5	6.862	1,168.1	—	47.931
1937	1	43.364	3	109.360	1	—	—	—	—	—	—	—	5	4.625	1,341.2	—	75.927

Rok Jahr	Síran amonný Ammonsulphat	Benzol surový (lehký olej) Rohbenzol (Leichtöl)	Naftalín surový Roh-Naphthalin	Voda čpavková Ammoniakwasser
	b) t	b) t	b) t	b) t
1919	13.346	7.778	475	10.091
1920	13.721	8.126	442	11.848
1921	10.954	6.812	303	7.352
1922	6.477	4.285	83	11.320
1923	15.238	11.316	452	9.554
1924	14.189	13.709	659	19.110
1925	16.852	12.742	341	304
1926	15.330	10.860	385	144
1927	21.533	16.658	695	186
1928	23.516	19.308	1.231	200
1929	25.078	20.270	1.567	54
1930	22.331	16.896	1.286	—
1931	18.177	13.234	715	—
1932	9.562	7.416	618	—
1933	10.181	8.470	871	—
1934	12.710	9.620	308	—
1935	14.780	11.040	529	—
1936	18.103	13.959	591	—
1937	28.661	22.420	1.679	—

Poznámky — Bemerkungen:

*) Kromě vedlejších zplodin při výrobě koksárenské uvedených v sestavě v tomto a dalších sloupcích vyráběly se v pozorovaném období ještě tyto další produkty: t. zv. mrtvý prací olej v r. 1919 (44 t), 1921 (72 t), 1922 (17 t), 1923 (67 t), 1924 (98 t); chemicky čistý benzol v r. 1921 (303 t), 1922 (46 t); kumarová pryskyřice v r. 1921 (12 t) a 1922 (24 t); solventní nafta v r. 1919 (255 t), 1920 (110 t), 1921 (35 t), 1922 (1 t), konečně benzolová smůla v r. 1920 (245 t). — Außer den Nebenprodukten bei der Kokserzeugung in dieser und in den weiteren Spalten wurden in der Beobachtungszeit noch folgende weitere Produkte erzeugt: sog. totes Waschöl i. J. 1919 (44 t), 1921 (72 t), 1922 (17 t), 1923 (67 t), 1924 (98 t); chemisch reines Benzol i. J. 1921 (303 t), 1922 (46 t); Kumaronharz i. J. 1921 (12 t) und 1922 (24 t); Solventnaphtha i. J. 1919 (255 t), 1920 (110 t), 1921 (35 t), 1922 (1 t) und endlich Benzolpech i. J. 1920 (245 t).

**) V letech 1919—1924 hutní ruda. — In den Jahren 1919—1924 Hüttenerz.

†) Data týkají se hutní rudy s výjimkou let 1919—1921, kde byla z větší části započítána i ruda surová. — Die Daten beziehen sich auf Hüttenerz mit Ausnahme d. J. 1919—1921, in denen zum Großteil auch Roherz eingerechnet war.

v částečně odchylné vnitřní úpravě (jednotlivě jen pro kamenné a hnědé uhlí a pro železnou rudu, jinak již jen hromadně za všechny ostatní obory hornické těžby) a jen za léta 1925—1937; tamtéž je (v poznámce) uveden pro téže období počet dozorců a dělníků zaměstnaných při výrobě kamenouhelného koksu a briket.

Jinak data o výrobě týkají se let 1919—1937. Z referentské povinnosti dlužno k tomu podotknouti, že statistika hornické výroby za léta 1919—1924 byla zjišťována starou metodou, kterážto skutečnost má odezvu hlavně ve významu dat týkajících se přímo množství vytěženého uhlí. Od roku 1925 zjišťuje se těžba uhlí zužitkovatelného, t. j. výroba uhlí schopného konsumu se stanoviska závodu, ať toto uhlí opouští závod ve stavu zušlechtěném či surovém (a zušlechťuje se třeba až na koksovně); do r. 1924 byla zjišťována většinou surová těžba uhlí. Pokud jde o těžbu rud, týkají se data většinou rudy surové, t. j. rudniny ještě neupravované; také bohatá ruda nevyžadující již další úpravy může býti ovšem surovou rudou, je-li přímo v tomto stavu těžena z dolu. Před r. 1925 jsou však někde (jak je v poznámkách vždy uvedeno) pohotově jen data za hutní rudu.[3]) Smysl těchto připomínek je ten, že přesnější srovnání je lépe založiti samostatně pro obě období různých metod (1919—1924, 1925—1937).

Z otisknutých dat nejvíce nás zajímají data o výrobě kamenného uhlí a kamenouhelného koksu, kteréžto obory trvají (vedle výroby železné rudy) jako pevné pilíře hornické výroby na našem novém státním území. Pokud jde o vývoj těžby kamenouhelné, nemůže pozorovateli ujíti skutečnost, že průběh konjunkturálního cyklu dotýkal se těžby na našem nynějším státním území vždy nepříznivěji, a to stejně v období vzestupu jako poklesu. Tak na příklad těžba kamenného uhlí docílená v konjunkturálním roce 1929 představuje vůči stavu z r. 1925 stoupnutí o 31,6% v celém bývalém území Čech a Moravy, ale pouze o 26,9%, máme-li na mysli jen doly na nynějším státním území. Učiníme-li těžbu kamenného uhlí v r. 1929 rovnu 100, představuje nejkritičtější rok následující těžké hospodářské krise (1933) index 63,7 s hlediska celého bývalého území, 57,5 s hlediska nynějšího území; podobně vůči témuž základu jsou indexy pro r. 1937 100,9, 95,6. Tendence, poněkud příznivější pro naše území, zjišťujeme ve výrobě kamenouhelného koksu. Zde na př. vůči r. 1929 ukazuje výroba v r. 1933 na celém bývalém území index 39,8, na nynějším území 37,0, stav r. 1937 je pro oba pozorované územní rozsahy vyjádřen stejným indexem 103,7. Po této stránce nutno uvážiti, že ztráty v našem kamenouhelném průmyslu vznikly z největší části rozdělením pánve ostravsko-karvínské o velké celkové životnosti, průbojnosti a odolnosti, takže vliv skutečně směrodatných opěrných bodů se v souboru celého průmyslu zmenšil; nelze ovšem popříti, že v některých obdobích konjunkturálního vývoje projevily i menší pánve značnou odolnost, jako na př. pánev kladensko-rakovnická téměř celá nám zůstavší. Bude jistě zajímavé a poučné sledovat podrobně další vývoj a odezvu nové hospodářské situace v navázavší se tendenci výroby.

Srovnání s obdobnou řadou retrospektivních dat za jednotlivé obory hornické těžby pro celé bývalé území Čech a Moravy (kterážto data jsme zde neotiskli, poněvadž jsou přístupná v publikacích o statistice hornické a v ročenkách) by ukázalo, že některé obory, jichž výroba byla poslední dobou omezena na naše nynější území, byly zastoupeny průběhem pozorované doby i na území postoupeném (jako železná ruda, manganová ruda a Ag — Pb — Zn rudy). Na druhé straně byla na našem nynějším území uskutečněna výroba, která průběhem doby zanikla, pokračujíc jinak jen na území postoupeném (tuha).

III. Hornické mzdy v období 1925—1937.

Pokud jde o nejdůležitější data ze statistiky hornických mezd, musila se rekonstrukce omeziti na období 1925—1937, pro kteréžto období byla tato statistika současně také zpracovávána na podkladě nové metody šetření; dotazníkový materiál za předchozí léta poválečná nebyl již pohotově, a byl ostatně orientován podle metody značně odlišné od metody nynější. Z velkého počtu znaků, jimiž se vyčerpává obsahově velmi bohatá a pružná statistika hornických mezd u nás, byla zpracována data o počtu dozorců, dělníků a o počtu havířů, jakožto representativní dělnické kategorie v hornictví, o celkovém počtu vykonaných směn a havířských směn, o celkovém příjmu všech dělníků (mzdy a všech úplat k ní se vížících a naturálních požitků), konečně dva typické hornické mzdové průměry (celkový příjem na 1 vykonanou směnu a celkový příjem a 1 pracovníka pro dělníky úhrnem a pro havíře). Podle předmětu těžby bylo hornictví rozděleno na 4 obory (kamenné uhlí, hnědé uhlí, železná ruda, ostatní hornická těžba); regionálnímu hledisku bylo učiněno zadost jen u kamenného uhlí připojením dat o mzdových průměrech za nejdůležitější pánve. Výsledkem jsou 3 sestavy připojené k tomuto oddílu; v rukopisu jsou ještě některá další data o kamenouhelných pánvích a o kategorii havířské, a jsou zájemcům k disposici.

Uživatelům našich dat ze statistiky hornických mezd je známo, že počínajíc r. 1932 objevuje se v některých revírech, ve větším rozsahu však jen v revíru ostravsko-karvínském, instituce t. zv. střídavé neplacené dovolené, kdy část dělnictva je vždy střídavě posílána na neplacenou dovolenou, aniž jinak ztrácí právní a sociální výhody pracovní smlouvy.[4]) Tomuto zjevu přibývá na rozsahu s pokračující hospodářskou krisí, pak však zase slábne, takže v r. 1937 byl již zastoupen jen ve zcela nepatrném rozsahu; v r. 1938 se již střídavá, neplacená dovolená, jak ukazuje mezi tím sebraný materiál za tento rok, vůbec neobjevuje.[5]) U některých dat, jako je s hlediska připojených sestav počet dělnictva, počet vykonaných směn a celkový příjem na 1 dělníka, vyplývá pak z toho dvojí řada výsledků, kde jednou se k průměrnému počtu dělníků takto střídavě z práce vyřazo-

[3]) Od r. 1925, kdy byla provedena reforma hornické a hutnické statistiky, vyšetřuje se u rud výroba rudy surové, hutní a případně pražené. Tím vznikají tři samostatné řady, poněvadž ruda hutní nebo pražená může býti případně vyrobena i ze zásob. Rekonstruována byla prozatím jen data o surové rudě; materiál je po ruce, a kdyby bylo třeba, mohla by tato data býti doplněna též o předchozí čísla o výrobě rudy hutní a pražené. Tato možnost týká se ostatně i jiných dat a znaků, vyšetřovaných ve statistice hornické (na př. dat o množství kovu, o odbytu atd.).

[4]) Podrobnosti o tom viz v úvodním textu ke statistice hornických mezd za r. 1932 uveřejněné v čísle 127—129 ročníku 1933 Zpráv Státního úřadu statistického, a k obdobné publikaci týkající se r. 1933 (č. 117—119 „Zpráv" roč. 1934).

[5]) Pokud jde o naše nynější území, byla střídavá, neplacená dovolená zastoupena vůbec jen na Ostravsku.

vaných přihlíží, vzhledem k tomu, že právně nepřestávají býti zaměstnanci závodu, po druhé zase nepřihlíží, neboť doly skutečně pracují záměrně s menším počtem osazenstva. To má svoji odezvu hlavně v číslech, ukazujících průměrný roční příjem 1 pracovníka, kde nižší číslo, představující stav včetně dělnictva posílaného na střídavou, neplacenou dovolenou udává vlastně skutečný průměrný výdělek dělníkův z důvodů jeho hornické práce. Rozdíl mezi oběma hodnotami výdělku, jak sestava 2b) ukazuje, byl nejvyšší v r. 1934.

Sestava 2a)

Počet dozorců a dělníků, vykonané směny a celkový příjem horníků na nynějším území Čech a Moravy v letech 1925—1937.*)

Zahl der Aufseher und Arbeiter, verfahrene Schichten und Gesamteinkommen der Bergarbeiter auf dem jetzigen Gebiet von Böhmen und Mähren in den Jahren 1925 – 1937.*)

Roku Im Jahre	Kamenné uhlí Steinkohle	Hnědé uhlí Braunkohle	Železná ruda Eisenerz	Ostatní rudy a nerosty Sonstige Erze und Minerale	Hornická těžba úhrnem Bergbauförderung insgesamt
	Počet dozorců — Zahl der Aufseher				
1925	1.398	30	87	83	1.598
1926	1.308	32	101	77	1.518
1927	1.260	33	106	84	1.483
1928	1.241	33	119	86	1.479
1929	1.249	32	123	88	1.492
1930	1.258	33	124	93	1.508
1931	1.232	32	111	78	1.453
1932	1.132	27	90	69	1.318
1933	1.039	25	76	65	1.205
1934	953	32	64	64	1.113
1935	940	32	60	64	1.096
1936	881	29	62	63	1.035
1937	938	35	72	67	1.112
	Úhrnný počet dělníků (včetně havířů) Gesamtzahl der Arbeiter (einschl. Häuer)				
1925	34.064	676	1.532	1.668	37.940
1926	30.600	711	1.643	1.673	34.627
1927	30.591	722	1.804	1.740	34.857
1928	30.672	755	1.912	1.724	35.063
1929	31.414	765	1.968	1.736	35.883
1930	31.412	745	1.853	1.662	35.672
1931	28.985	697	1.559	1.476	32.717
1932	a) 26.571 b) 23.828	647	1.198	1.346	29.762 27.019
1933	a) 23.591 b) 22.958	582	1.058	1.291	26.522 25.889
1934	a) 22.165 b) 21.229	711	876	1.202	24.954 24.018
1935	a) 22.039 b) 21.508	818	892	1.231	24.980 24.449
1936	a) 21.121 b) 20.922	894	1.137	1.339	24.491 24.292
1937	a) 22.841 b) 22.823	958	1.472	1.401	26.672 26.654
	Počet havířů — Zahl der Häuer				
1925	11.299	226	602	332	12.459
1926	10.040	218	645	321	11.224
1927	9.822	214	720	324	11.080
1928	9.824	231	769	335	11.159
1929	10.148	231	786	342	11.507
1930	10.332	227	722	328	11.609
1931	9.642	221	581	313	10.757
1932	a) 8.605 b) 7.618	201	434	315	9.555 8.568
1933	a) 7.630 b) 7.384	185	414	315	8.544 8.298
1934	a) 7.264 b) 6.929	238	380	318	8.200 7.865
1935	a) 7.315 b) 7.140	280	386	306	8.287 8.112
1936	a) 7.120 b) 7.028	278	458	323	8.179 8.087
1937	a) 7.595 b) 7.588	289	618	326	8.828 8.821

a) = data včetně dělníků na střídavé neplacené dovolené — Daten einschl. der Arbeiter auf unbezahltem Wechselurlaub.

b) = data bez těchto dělníků — Daten ohne diese Arbeiter.

Roku Im Jahre	Kamenné uhlí Steinkohle	Hnědé uhlí Braunkohle	Železná ruda Eisenerz	Ostatní rudy a nerosty Sonstige Erze und Minerale	Hornická těžba úhrnem Bergbauförderung insgesamt
	Úhrnný počet vykonaných směn (v 1000) Gesamtzahl der verfahrenen Schichten (in 1000)				
1925	8,497.7	189.1	451.0	487.1	9,624.9
1926	7,910.6	201.4	479.6	490.3	9,081.9
1927	8,143.1	202.3	524.6	506.9	9.376.9
1928	8,398.2	213.9	554.6	509.4	9,676.1
1929	9,012.3	215.4	567.2	508.5	10,303.4
1930	8,021.6	201.7	516.8	488.5	9,228.6
1931	6,881.3	193.0	388.3	413.0	7,875.6
1932	5,605.1	177.7	208.0	347.6	6,338.4
1933	4,920.8	160.5	182.1	332.4	5,595.8
1934	4,905.7	194.9	179.3	313.4	5,593.3
1935	4,893.2	226.6	232.3	325.1	5,677.2
1936	5,074.9	252.8	328.9	358.4	6,015.0
1937	6,571.6	273.4	426.8	393.1	7,664.9
	Úhrnný počet vykonaných směn havířských (v 1000) Gesamtzahl der verfahrenen Schichten der Häuer (in 1000)				
1925	2,721.2	61.5	174.1	92.6	3,049.4
1926	2,518.1	60.9	184.8	90.5	2,854.3
1927	2,551.8	60.2	206.2	87.3	2,905.5
1928	2,623.4	63.9	221.8	92.3	3,001.4
1929	2,861.7	64.2	224.4	93.8	3,244.1
1930	2,546.2	59.0	201.4	92.5	2,899.1
1931	2,205.5	60.4	144.2	82.0	2,492.1
1932	1,714.8	52.9	71.6	73.1	1,912.4
1933	1,484.7	50.0	68.0	73.2	1,675.9
1934	1,526.7	64.0	78.2	74.3	1,743.2
1935	1,537.9	74.3	101.7	71.8	1,785,7
1936	1,649.0	75.8	132.1	76.4	1,933.3
1937	2,139.4	79.2	178.9	81.8	2,479.3
	Celkový příjem v 1000 K — Gesamteinkommen in 1000 K.				
1925	341,515.2	4,208.9	16,252.3	18,047.5	380,023.9
1926	334,175.6	4,504.5	17,096.3	17,354.3	373,130.7
1927	345,768.3	4,522.8	18,833.3	17,230.8	386,355.2
1928	368,698.2	4,855.2	20,592.5	17,099.8	411,245.7
1929	403,215,8	5,142.9	20,924.8	16,808,9	446,092.4
1930	357,834.9	4,762.8	19,439.8	16,052.5	398,090.0
1931	312,961.4	4,581.0	14,749.3	14,259.6	346,551.3
1932	248,927.5	4,157.4	8,104.4	12,157.1	273,346.4
1933	214,079.8	3,706.1	7,129.5	11,025.2	235,940.6
1934	207,105.9	4,537.7	6,948.3	10,142.1	228,734.0
1935	207,561.8	5,336.8	8,920.6	10,653.6	232,472.8
1936	217,897.8	6,178.0	12,557.4	11,465.5	248,098.7
1937	287,525.2	6,917.0	16,358.2	12,951.4	323,751.8

*) Počet dozorců a dělníků při výrobě kamenouhelného koksu a kamenouhelných briket v letech 1925—1937 byl tento: — Zahl der Aufseher und Arbeiter bei der Erzeugung von Steinkohlenkoks und Steinkohlenbriketts in den Jahren 1925—1937:

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Koks:													
dozorci Aufseher	110	103	94	93	96	97	89	80	66	65	64	70	83
dělníci Arbeiter	2482	2428	2162	2335	2411	2360	2033	1661	1558	1601	1712	1910	2405
Brikety Briketts:													
dozorci Aufseher	3	5	5	5	4	4	3	4	3	4	4	4	4
dělníci Arbeiter	35	70	58	73	75	77	75	108	83	77	83	81	77

Sestava 2b).

Typické mzdové průměry v retrospektivě let 1925—1937
Typische Lohndurchschnitte in den Jahren 1925—1937.

Celkový příjem na 1 vykonanou směnu v K — Gesamteinnahme auf 1 geleistete Schicht in K

	Kamenné uhlí Steinkohle	Hnědé uhlí Braunkohle	Železná ruda Eisenerz	Ostatní rudy a nerosty Sonstige Erze und Minerale	Hornická těžba úhrnem Bergbauförderung insgesamt
	Úhrn všech dělníků — Summe aller Arbeiter				
1925	40,19	22,25	36,04	37,05	39,48
1926	42,24	22,37	35,65	35,39	41,08
1927	42,46	22,35	35,90	33,99	41,20
1928	43,90	22,70	37,13	33,57	42,50
1929	44,74	23,87	36,89	33,05	43,30
1930	44,61	23,61	37,62	32,86	43,14
1931	45,48	23,73	37,98	34.52	44,00
1932	44,41	23,39	38,97	34,97	43,13
1933	43,50	23,10	39,15	33,17	42,16
1934	42,22	23,28	38,74	32,36	40,89
1935	42,42	23,55	38,40	32,77	40,95
1936	42,94	24,44	38,18	31,99	41,25
1937	43,75	25,30	38,33	32,95	42,24
	Havíři — Häuer				
1925	49,28	27,03	41,63	50,10	48,42
1926	52,10	26,62	40,27	47,95	50,66
1927	52,67	26,72	40,12	48,06	51,11
1928	53,88	27,15	41,53	46,24	52,16
1929	55,04	28,51	41,20	45,58	53,28
1930	54,70	27,66	41,84	44,90	52,94
1931	55,06	27,44	42,03	46,73	53,37
1932	53,47	27,19	43,01	46,36	52,08
1933	51,88	26,61	41,86	42,20	50,30
1934	49,53	25,93	40,44	41,91	47,93
1935	49,40	25,52	39,70	43,03	47,60
1936	49,57	26,14	40,79	41,18	47,72
1937	51,41	27,72	41,55	43,84	49,69

Roční celkový příjem na 1 dělníka v K — Jahresgesamteinnahme auf 1 Arbeiter in K

	Kamenné úhlí Steinkohle	Hnědé uhlí Braunkohle	Železná ruda Eisenerz	Ostatní rudy a nerosty Sonstige Erze und Minerale	Hornická těžba úhrnem Bergbauförderung insgesamt
	Úhrn všech dělníků — Summe aller Arbeiter				
1925	10.026	6.226	10.609	10.820	10.016
1926	10.921	6.336	10.406	10.373	10.776
1927	11.303	6.264	10.440	9.903	11.084
1928	12.021	6.431	10.770	9.919	11.729
1929	12.836	6.723	10.633	9.683	12.432
1930	11.392	6.393	10.491	9.659	11.160
1931	10.797	6.572	9.461	9.661	10.592
1932 a)	9.368	6.426	6.765	9.032	9.184
b)	10.447				10.117
1933 a)	9.075	6.368	6.739	8.540	8.896
b)	9.325				9.114
1934 a)	9.344	6.382	7.932	8.438	9.166
b)	9.756				9.523
1935 a)	9.418	6.524	10.001	8.654	9.306
b)	9.650				9.508
1936 a)	10.317	6.910	11.044	8.563	10.130
b)	10.415				10.213
1937 a)	12.588	7.220	11.113	9.244	12.138
b)	12.598				12.146
	Havíři — Häuer				
1925	11.869	7.360	12.036	13.967	11.851
1926	13.068	7.437	11.539	13.522	12.884
1927	13.685	7.516	11.486	12.955	13.402
1928	14.388	7.516	11.977	12.738	14.030
1929	15.520	7.920	11.761	12.508	15.021
1930	13.479	7.186	11.676	12.660	13.221
1931	12.595	7.494	10.434	12.252	12.363
1932 a)	10.654	7.158	7.097	10.765	10.423
b)	12.035				11.624
1933 a)	10.096	7.190	6.876	9.808	9.866
b)	10.432				10.159
1934 a)	10.410	6.976	8.321	9.791	10.190
b)	10.914				10.624
1935 a)	10.386	6.774	10.462	10.100	10.257
b)	10.640				10.478
1936 a)	11.481	7.131	11.763	9.733	11.280
b)	11.631				11.408
1937 a)	14.481	7.596	12.030	10.999	13.955
b)	14.494				13.966

a) = data včetně dělníků na střídavé neplacené dovolené — Daten einschl. der Arbeiter auf unbezahltem Wechselurlaub.
b) = data bez těchto dělníků — Daten ohne diese Arbeiter.

Sestava 2c)

Mzdové průměry v letech 1925—1937 podle nejdůležitějších kamenouhelných výrobních oblastí.
Lohndurchschnitte in den Jahren 1925—1937 nach den wichtigsten Steinkohlen-Produktionsgebieten.

Celkový příjem na 1 vykonanou směnu v K
Gesamteinnahme auf 1 geleistete Schicht in K

	Kladensko-rakovnická pánev Becken von Kladno-Rakovnik	Ostravsko Ostrauergebiet	Rosicko-oslavanská pánev Becken von Rosice-Oslavany	Ostatní kamenouhelné doly Übrige Steinkohlenbergwerke
	Úhrn všech dělníků — Summe aller Arbeiter			
1925	38,59	43,72	31,75	28,77
1926	38,90	47,13	33,09	29,10
1927	39,19	47,07	32,81	29,83
1928	40,73	48,44	33,49	31,38
1929	40,71	49,76	34,04	32.00
1930	40,61	50,12	34,25	32,36
1931	40,14	53,04	33,90	31,91
1932	39,61	53,12	34,49	31,41
1933	39,05	51,89	31,38	30 90
1934	38,91	50,33	30,95	30,16
1935	38,56	50,79	31,81	32,61
1936	38,34	51,34	31,92	34,05
1937	38,87	50,22	32,10	34,41
	Havíři — Häuer			
1925	46,08	53,82	40,04	34,29
1926	46,59	58,57	40,69	33,96
1927	47,39	58,99	40,07	35,12
1928	48,13	60,04	40,40	37,69
1929	48,35	61,77	40,67	38,71
1930	47,83	62,72	40,83	38,40
1931	46,84	65,55	40,14	37,74
1932	45,72	65,90	41,01	36,36
1933	45,11	63,37	37,42	35,73
1934	44,71	60,25	36,85	35,25
1935	44,15	60,06	37,70	38,01
1936	43,69	60,14	38,37	39,20
1937	44,33	59,84	38,57	40,35

Roční celkový příjem na 1 dělníka v K
Jährliche Gesamteinnahme auf 1 Arbeiter in K

	Kladensko-rakovnická pánev Becken von Kladno-Rakovnik	Ostravsko Ostrauergebiet	Rosicko-oslavanská pánev Becken von Rosice-Oslavany	Ostatní kamenouhelné doly Übrige Steinkohlenbergwerke
	Úhrn všech dělníků — Summe aller Arbeiter			
1925	9.972	10.661	7.470	7.883
1926	10.398	11.736	8.869	8.486
1927	11.101	12.001	8.961	8.332
1928	11.273	13.054	9.275	9.323
1929	12.305	13.772	10.096	9.484
1930	11.530	11.704	10.105	8.927
1931	10.769	11.198	9.323	8.862
1932 a)	10.529	9.001	7.631	8.378
b)		11.168		
1933 a)	9.462	9.149	7.067	8.406
b)		9.647		
1934 a)	9.959	9.118	8.736	8.493
b)		9.939		
1935 a)	9.447	9.564	8.857	8.974
b)		10.050		
1936 a)	10.324	10.555	9.369	9.782
b)		10.753		
1937 a)	11.577	14.012	9.638	10.113
b)		14.033		
	Havíři — Häuer			
1925	11.661	12.572	8.978	9.422
1926	12.221	14.116	10.510	9.689
1927	13.546	14.524	10.652	9.576
1928	13.142	15.760	10.605	10.971
1929	14.702	16.745	11.621	11.181
1930	13.173	14.078	11.974	10.437
1931	12.345	13.184	10.796	10.273
1932 a)	11.912	10.329	8.742	9.395
b)		13.028		
1933 a)	10.511	10.141	8.110	9.414
b)		10.787		
1934 a)	11.305	9.953	10.249	9.503
b)		10.924		
1935 a)	10.348	10.452	10.451	10.117
b)		10.982		
1936 a)	11.456	11.658	11.271	10.769
b)		11.968		
1937 a)	12.865	16.347	11.542	11.580
b)		16.376		

a) = data včetně dělníků na střídavé neplacené dovolené — Daten einschl. der Arbeiter auf unbezahltem Wechselurlaub.
b) = data bez těchto dělníků — Daten ohne diese Arbeiter.

Ve sledu rekonstruovaných dat mohou na prvém místě zajímati čtenáře čísla ukazující zastoupení některých znaků na nynějším území Čech a Moravy vzhledem k celému bývalému rozsahu tohoto území. Tak podle dat z r. 1937[6]) činil celkový počet dělníků 36,17% všech dělníků zaměstnaných v hornictví na celém bývalém území, celkem obdobné hodnoty ukazuje podíl vykonaných směn (38,61%) a podíl vyplacených mezd (35,64%). Úroveň těchto hodnot může nám dobře vyjádřiti jednotnou formou ztráty v hornictví, jinak obsahově mnohotvárnějším. Charakteristickým hospodářským číslem bývá obvykle počet vykonaných směn na 1 dělníka, ukazující a měřící hlavně ve vývoji doby změny v zaměstnanosti, dále (nejvíce u uhlí) i množství výroby připadající na 1 vykonanou směnu, ukazující dosah pracovních podmínek a racionalisaci. Počet vykonaných směn v hornictví vůbec na 1 dělníka činil v r. 1929 287,1 směn, v roce 1933, kdy hornictví pocítilo krisi nejsilněji, jen 210,0, v r. 1937 už zase 287,3. Výkon na dolech však ustavičně stoupá. V r. 1925 připadalo na 1 vykonanou směnu asi 0,73 t těžby kamenného uhlí, v r. 1929 0,87 t, v r. 1933 0,92 t, v r. 1936 1,08 t, v r. 1937 1,15 t. V této vývojové řadě nezračí se ovšem jen ryzí výkon, nýbrž spolu očividně i okolnost, že stav dělnictva v dobách krise nebyl ze sociálních důvodů adekvantní skutečné potřebě sil vzhledem k zaměstnanosti průmyslu. Přes to je zajímavý soustavný vzrůst hodnot v této řadě.

V souboru dat týkajících se vlastních mezd (mzdových průměrů) ukazovaly již postřehy ze statistiky zpracovávané pro celé území bývalého státu na silné strukturální rozdíly nejen s hlediska jednotlivých typických základních kategorií horníků, nýbrž i na rozdíly mezi výrobními obory a rozdíly regionální. Z kategorií měli největší příjem na 1 směnu a na 1 dělníka havíři, pak profesionisté (řemeslníci) na povrchu; t. zv. ostatní dospělí dělníci v dole (kromě vozičů) měli vyšší příjmy než tatáž kategorie dělníků na povrchu, ale zase pravidelně nižší než profesionisté. Regionální rozdíly byly u všech kategorií velmi výrazné, a to zvláště u kategorií s vysokými příjmy (havířů a profesionistů); podobně rozdíly mezi jednotlivými druhy výrob. Vidíme to z připojených dat i pro poměrně omezený okruh hornické výroby na našem nynějším území. Nejvyšší hodnoty příjmu na 1 směnu a na 1 dělníka ukazují se u těžby kamenouhelné na Ostravsku; vysoké hodnoty vykazuje také položka „Ostatní hornická těžba". Spolurozhoduje rozsah těžby, velikost dolů (velkodoly, malodoly), podnikatelské soustředění, právní povaha vlastníka (na př. stát) a kraj.

Celkový příjem na 1 vykonanou směnu ukazuje pro pozorované období stoupající tendenci přes vyvrcholení výrobní konjunktury ještě dosti hluboko do krise; teprve v r. 1934 zjišťujeme mírný pokles těchto hodnot, a návrat k vyšším číslům nastává vlastně až v r. 1937. Zásadně odlišný průběh má ovšem vývoj hodnot druhého mzdového průměru, celkového příjmu na 1 dělníka. Zde nedostatek pracovní příležitosti v době krise, nezbavující sice dělníka pracovního poměru a výhod sociálního zákonodárství, ale přece jen citelně omezující vlastní a nejdůležitější substrát jeho výdělku, vykonanou směnu, dopadá tíživě na jeho skutečný roční výdělek. V kritickém období 1931—1933 jsou hodnoty průměrných příjmů na 1 směnu vysoké, skutečné roční příjmy nízké. Pozoruhodné je srovnání hodnot ročního příjmu na 1 dělníka v r. 1937 s hodnotami docílenými v r. 1929; v některých kategoriích, oblastech a výrobách bylo docíleno v r. 1937 vyšších hodnot, jinde nižších, a je zřejmo, že poměry v tomto roce po předchozí krisi byly ještě dosti nevyrovnané. Pozoruhodná je ovšem i absolutní výše ročního příjmu; u havířů je na př. nejvyšší zjištěný roční příjem téměř 17.000 K v r. 1929 na Ostravsku, nejnižší hodnoty (u hnědého uhlí) se pohybují kolem 7.000 K. Při hodnocení těchto dat bychom ovšem musili vzíti v úvahu také srážky na pojištění a revírní radu, které v r. 1937 pro celý bývalý stát (i se Slovenskem) a pro celou hornickou těžbu činily něco přes 900 K na 1 dělníka ročně.

Porovnáme-li hodnoty ukazující celkový příjem horníků, připadající na 1 vykonanou směnu, platné pro bývalý celý stát a pro nynější území Čech a Moravy, uplatňuje se posléze zmíněná řada hodnotami poněkud nižšími. Tatáž tendence platí i pro kamenné uhlí. Pokud jde o průměrný roční příjem, jsou obdobné hodnoty platné pro naše území v některých letech poněkud vyšší, jinde zase poněkud nižší. Jen u železné rudy jsou větší rozdíly, poněvadž větší část železorudné produkce připadala na Slovensko, kde právě v tomto oboru byly podstatně nižší mzdy a výdělky.

K. M.

[6]) Srovn. statistiku hornických mezd za r. 1937 ve Zprávách Státního úřadu statistického, roč. 1938, čís. 101 až 103. Průměrný počet dělníků v hornictví na celém bývalém území Čech a Moravy činil (včetně dělníků na střídavé neplacené dovolené) 73.743, počet vykonaných směn 19,851.043, celkový příjem 908,321.994 K.

Několik dat o elektrisaci obcí k 1. I. 1938.

Einige Daten über die Elektrifizierung der Gemeinden nach dem Stande vom 1. I. 1938.

Na nynějším území Čech a Moravy je elektrisováno 64,3% všech osad. Domy v těchto osadách představují 85,1% všech domů na tomto území a jejich obyvatelstvo 88,7% všeho obyvatelstva.

Auf dem jetzigen Gebiete von Böhmen und Mähren sind 64,3% aller Ortschaften elektrifiziert. Die Häuser in diesen Ortschaften machen 85,1% aller Häuser auf diesem Gebiete aus und ihre Bevölkerung beträgt 88,7% der Gesamtbevölkerung.

Z připravované publikace o elektrisaci obcí k 1. I. 1938, která vyjde v některém z příštích čísel Zpráv Státního úřadu statistického, podáváme několik dat, týkajících se jednak poměru osad elektrisovaných a neelektrisovaných na nynějším území Čech a Moravy a na území připojeném k Říši a Polsku, jednak zastoupení elektrisace s hlediska velikostních skupin osad. Data jsou shrnuta ve dvou dalších sestavách připojených k tomuto článku. V první sestavě je dosah elektrisace měřen také počtem obyvatelstva v obcích elektrisovaných a neelektrisovaných; touto skutečností není ovšem vystižen rozsah elektrisace s hlediska spotřebitele, poněvadž jde o veškeré obyvatelstvo osad elektrisovaných a nikoli snad o obyvatelstvo elektrisovaných domů, ale je tím dobře charakterisován počet obyvatelstva, majícího možnost připojit se na síť. V připravované publikaci budou ještě data o domech v elektrisovaných osadách (je to v této souvislosti znak svým smyslem a významem obdobný

počtu obyvatelstva); regionálně budou data o elektrisaci tříděna podle elektrárenských oblastí (odpovídajících v zásadě oblastem všeužitečných elektráren) a mimo to ještě podle soudních okresů nynějšího území Čech a Moravy.

Teritoriální jednotkou této statistiky je osada, při čemž se za elektrisovanou považuje osada s vybudovanou sítí pro zásobování v drobném. Osada skutečně elektrisovaná jen z nepatrné části (na př. ze sítě sousední osady) nebyla pokládána za elektrisovanou. Statistika územní elektrisace pracuje také s obcemi, ale vzhledem k tomu, že je dosti obcí jen částečně elektrisovaných (kde třeba některá osada patřící k obci není připojena na síť) je lépe pro účely hodnocení dosahu soustavné elektrisace pracovati s osadami. V připravované publikaci výše zmíněné jsou také základní data zpracována podle obcí plně a částečně elektrisovaných.

Pokud jde o hranice mezi nynějším územím Čech a Moravy a územím připojeným k sousedním státům, je přihlíženo k poslednímu stavu po všech teritoriálních změnách. Počet obyvatelstva je čítán podle sčítání z r. 1930.

Sestava 1.

Osady elektrisované a neelektrisované v Čechách a na Moravě počátkem r. 1938.

Elektrifizierte und nichtelektrifizierte Ortschaften in Böhmen und Mähren zu Beginn d. J. 1938.

		Počet osad Ortschaften			Počet obyvatelstva v osadách Bevölkerung in den Ortschaften		
		elektrisovaných elektrifizierte	neelektrisov. nichtelektrifizierte	%	elektrisovaných elektrifizierten	neelektrisovaných nichtelektrifizierten	%
Čechy — Böhmen	a)	2.708	1.763	60,6	2,327.473	309.549	88,3
	b)	4.994	3.244	60,6	3,918.689	553.665	87,6
Morava — Mähren	a)	1.064	256	80,6	1,145.748	86.740	93.0
	b)	1.923	601	76,2	2,113.975	218.547	90.6
Čechy a Morava Böhmen u. Mähren	a)	3.772	2.019	65,1	3,473.221	396.289	89,8
	b)	6.917	3.845	64,3	6,032.664	772.212	88,7

a) území připojené k sousedním státům — an die Nachbarstaaten angegliedertes Gebiet;
b) území nynější — jetziges Gebiet.

Sestava 2.

Elektrisované osady na nynějším území Čech a Moravy podle velikostních skupin.

Elektrifizierte Ortschaften auf dem jetzigen Gebiet von Böhmen und Mähren nach Größengruppen.

A. Počet všech osad v příslušné velikostní skupině; B. Počet elektrisovaných osad; C. Procento osad elektrisovaných v úhrnu všech osad.

A. Zahl aller Ortschaften in der betreffenden Größengruppe; B. Zahl der elektrifizierten Ortschaften; C. Prozentsatz der elektrifizierten Ortschaften in der Summe aller Ortschaften.

Osady s počtem obyvatelstva / Ortschaften mit einer Einwohnerzahl	Počet osad / Zahl der Ortschaften: Čechy / Böhmen			Morava / Mähren			Celé nynější území Čech a Moravy / Das ganze jetzige Gebiet von Böhmen und Mähren		
	A	B	C %	A	B	C %	A	B	C %
do 50	690	158	22,9	27	7	25,9	717	165	23,0
51—100	1.049	386	36,8	101	61	60,4	1.150	447	38.9
101—200	2.091	1.036	49.5	403	217	53,8	2.494	1.253	50,2
201—300	1.502	935	62,3	411	289	70,3	1.913	1.224	64,0
301—500	1.385	1.077	77,8	516	407	78,9	1.901	1.484	78.1
501—1000	959	846	88,2	628	536	85,4	1.587	1.382	87,1
1001—2000	339	333	98,2	272	244	89,7	611	577	94,4
2001—5000	159	159	100,0	128	124	96,9	287	283	98,6
5001—10000	38	38	100,0	21	21	100,0	59	59	100,0
nad 10000	26	26	100,0	17	17	100,0	43	43	100,0
Celkem Insgesamt	8.238	4.994	60,6	2.524	1.923	76,2	10.762	6.917	64,3

Na nynějším území Čech a Moravy má 89% obyvatelstva elektřinu k disposici, poněkud menší procento (85,1%) — jak je jistě vysvětlitelno — vyjadřuje tento vztah znakem počtu domů v elektrisovaných obcích (869.488 domů z 1,021,338), a ještě menší hodnota (asi $^2/_3$) představuje podíl elektrisovaných osad. Data pro Moravu ukazují silnější regionální rozšíření elektrisace v této zemi než v Čechách, což se zvlášť výrazně jeví v podílech elektrisovaných obcí. Srovnání dat pro nynější území Čech a Moravy a pro území připojené k sousedním státům ukazuje rozpětí jen pro Moravu, ale i zde je rozdíl jen neznačný. Je zřejmo, že jde o kulturně a hospodářsky průbojný zjev, jenž ve svém intensivním průběhu v oblastech silných kulturou i hospodářstvím a za příznivých zákonných předpokladů dobyl si celkem stejných posic.

Vývoj elektrisace v obou zemích, v Čechách i na Moravě, vyrovnávající se průběhem doby ve stav v postupně stejné intensitě, nebyl ovšem jednotný, jak by ukázalo srovnání se staršími daty, na př. se stavem z r. 1929.[1]) Tehdy byl podíl elektrisovaných obcí a také podíl obyvatelstva v těchto obcích z úhrnného počtu obyvatelstva na Moravě značně nižší než v Čechách; za následujících deset let se tento nepoměr nejen vyrovnal, ale i přesunul ve prospěch Moravy. Tyto závěry platí přesně jen pro starý zemský celek, ale jistě nebude odchylné tendence ani pro nynější naše moravské území. Zde spolurozhoduje patrně i poněkud odlišný charakter rozložení sídel na Moravě, pronikající již z dat sestavy 2. o rozložení velikostních skupin osad na Moravě i v Čechách.

Sledujeme-li strukturální ráz elektrisace v Čechách a na Moravě na nynějším jejich území a máme-li na mysli podíl počtu osad (data tlumočící podíly počtu obyvatelstva v elektrisovaných osadách jsou pochopitelně právě se zřetelem na toto skupinové rozložení obdobná výši hodnot i jejich tendencí), vidíme, že elektrisace je v menších osadách na Moravě zastoupena intensivněji než v Čechách, ve větších osadách je tomu obráceně. Tento ráz elektrisace působí přirozeně zvlášť příznivě na celkovou bilanci elektrisace na Moravě, jestliže ji měříme podílem počtu osad. V celku je však charakteristické, že právě na Moravě jsou zastoupeny četněji větší neelektrisované osady. Na býv. území Slovenska byl počátkem loňského roku stav elektrisace stále ještě dosti slabý (elektrisovaných osad bylo 25% všech osad, jejich obyvatelstva 52%) a podobně i na býv. Podkarpatské Rusi (6%, 21%; tato čísla vyjadřují ovšem již ztrátu obou největších měst). Vzestup elektrisace za posledních deset let byl zde ovšem nejprudší ze všech zemí bývalého čs. státu. Jisto je, že úkoly elektrisace na našem nynějším území nejsou ještě ani zdaleka splněny ani po této základní stránce, kterou představuje zapojení sídel do elektrisační sítě; další cíle jsou ovšem položeny elektrisaci jednotlivých domácností.[2]) Bylo by jistě zajímavé sledovati elektrisaci a její postup v souvislosti s polohou sídel a jejich hlavní hospodářskou výplní; z tohoto geograficko-statistického obrazu vyhranil by se smysl úkolu elektrisace jistě výrazněji.

[1]) Přehledné srovnání dat z r. 1929 a z r. 1937 je obsaženo ve Statistickém Zpravodaji č. 1, roč. 1938, na str. 10 (autorem článku je Dr. A. Oberschall). Ve studii téhož autora, uveřejněné ve Statistickém Obzoru roč. XVII., jsou na str. 429 citována i obdobná data ministerstva veřejných prací za léta 1928, 1930 a 1932. Všechna tato data týkají se ovšem bývalého území; data za nynější území nebyla prozatím rekonstruována.

[2]) Tlumočím zde znovu názor, vyslovený již dřívějším referentem o této otázce, Dr. A. Oberschallem ve výše zmíněném článku ve Statistickém Zpravodaji č. 1, roč. 1938.

Podrobnější geografický obraz intensity elektrisace, měřený podílem počtu obyvatelstva elektrisovaných osad v jednotlivých okresích ukazuje zhruba na rozšíření okresů s nižšími příslušnými procenty v jižní polovici nynějšího území Čech, na Moravě při její západní a východní hranici. Přehled příslušných dat ukáže také okresy vůbec soustavně neelektrisované, jsou to však vesměs jen zbytky starých okresů ležících při hranici sudetského území. Naproti tomu je několik okresů, kde všechny osady jsou již elektrisovány, a to i okresy ryze venkovské. Takových okresů, kde oblast neelektrisovaná představuje jen malé procento všeho obyvatelstva celého okresu, je ovšem celá řada. K. M.

Průmysl papírenský v roce 1937.

Papierindustrie im Jahre 1937.

V článku podán je nejprve pomocí dat z roku 1936 obraz o změnách, k nimž došlo v průmyslu papírenském v důsledku připojení některých území býv. Československa k Říši a ostatním sousedním státům. Na to pak data za rok 1937, která se týkají pouze závodů, jež se nacházejí na území Protektorátu, porovnána jsou s obdobnými daty za rok 1936. Srovnání ukazuje, že rok 1937 byl rokem vyvrcholení konjunktury, která se v tomto průmyslu od roku 1935 zřetelně projevovala.

Der Artikel gibt zuerst mit Hilfe der Daten für d. J. 1936 ein Bild über die Veränderungen, die in der Papierindustrie infolge der Angliederung einiger Gebiete der Tschechoslowakei an das Reich und die übrigen Nachbarstaaten eingetreten sind. Dann werden die Daten für d. J. 1937, die sich nur auf die auf dem Gebiet des Protektorats befindlichen Betriebe beziehen, mit den entsprechenden Angaben für d. J. 1936 verglichen. Dieser Vergleich zeigt, daß das Jahr 1937 den Gipfel der Konjunktur darstellt, die in dieser Industrie seit d. J. 1935 deutlich zu beobachten ist.

V rámci šetření o průmyslové výrobě byl průmysl papírenský prvním, v němž bylo šetření provedeno. První data, jež z tohoto obsáhlého a pro naše hospodářství tak důležitého šetření byla publikována, byla data o výrobě v průmyslu papírenském v roce 1934 a 1928—1933. Vzhledem k nevelkému rozsahu tohoto průmyslu a jeho dobré vnitřní organisaci, zvláště však vzhledem k mimořádnému pochopení vedoucích činitelů tohoto průmyslového odvětví pro statistiku výrobní uchoval si průmysl papírenský na tomto poli svůj náskok. Zatím co u některých důležitých průmyslů bylo sotva skončeno šetření první, týkající se roku 1935 a v některých hlavních rysech i let 1928 až 1934, u průmyslu papírenského bylo právě dokončeno zpracování materiálu ze šetření třetího, takže Státní úřad statistický může již v tomto článku seznámit veřejnost s několika daty, podávajícími obraz o situaci v průmyslu papírenském v roce 1937. Jsou to první data, která byla v rámci šetření o průmyslové výrobě zjištěna za rok 1937. Zkušenosti získané při obou prvních šetřeních byly při tomto třetím šetření plně zhodnoceny, takže se jistě podařilo odstranit z materiálu většinu menších nedopatření a nedorozumění, jež nutně doprovázejí šetření tak podrobné a obsáhlé, jako je šetření o průmyslové výrobě.

Data o průmyslu papírenském v letech 1935 a 1936 byla předběžně uveřejněna v čísle 6. minulého ročníku „Statistického zpravodaje"; podrobně uveřejněna byla pak v čísle 62 XIX. ročníku (1938) „Zpráv Státního úřadu statistického". Uveřejněná data týkala se všech závodů, které se nacházely na území býv. Československa a zabývaly se buď výrobou dřevoviny (dřevěného obrusu) a lepenek, nebo výrobou buničiny, nebo výrobou papíru, nebo dvěma či všemi z těchto výrob dohromady a byly v roce 1935, resp. 1936 v provozu. Události minulého podzimu a letošního března zasáhly hluboce do struktury papírenského průmyslu. Poněvadž data za rok 1937, která v dalším uvádíme, týkají se pouze souboru závodů, které zůstaly na území protektorátu Čechy a Morava, bude účelné, ukážeme-li si v první řadě na datech z roku 1936, do jaké míry byl zasažen územními změnami papírenský průmysl a teprve pak porovnáme data z let 1936 a 1937, berouce ovšem za podklad srovnání prakticky stejný soubor závodů. Jenom tímto srovnáním můžeme si učiniti jasno o tom, čím se v papírenském průmyslu liší rok 1937 od roku 1936, jenom tato cesta nám umožní správně pochopit a hodnotit data za rok 1937. To platí ovšem jenom tehdy, provádíme-li srovnávání a hodnocení pomocí absolutních čísel. Srovnávání pomocí relativních čísel by mohlo být budováno na jiných předpokladech.

Rozlišíme-li v roce 1936 původní soubor závodů, který si označíme písmenem A, od souboru závodů, které zůstaly na území Protektorátu, a označíme-li si tento zmenšený soubor závodů písmenem B, dostáváme tento obraz o změnách, jimiž byl papírenský průmysl postižen v důsledku územních změn:

	A Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	B Protektorát Protektorat
Výroba dřevoviny a lepenek — Erzeugung von Holzstoff und Pappe		
Počet závodů — Zahl der Betriebe . . .	29	18
Spotřeba surovin a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh- und Hilfsstoffen insgesamt in 1000 K . .	48,334	19,092
Výroba dřevoviny (pro prodej cizím závodům a pro výrobu papíru, nikoli však na výrobu lepenek ve vlastním závodě) — Erzeugung v. Holzstoff (für d. Verkauf an fremde Betriebe, für Papiererzeugung, keineswegs aber für Pappeerzeugung im eigenen Betrieb) . . . q	665.562	56.192
Výroba lepenky všeho druhu úhrnem — Erzeugung von Pappe aller Art, insgesamt . . . . q	538.100	234.995
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	124,053	40,444
Výroba buničiny — Erzeugung v. Zellulose		
Počet závodů — Zahl der Betriebe . . .	17	4
Spotřeba surovin a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh- und Hilfsstoffen insgesamt in 1000 K .	144,939	27,311
Výroba — Erzeugung . . . . q	2,493.625	397.929
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	284,556	51,166
Výroba papíru — Erzeugung von Papier		
Počet závodů — Zahl der Betriebe . . .	54	14
Spotřeba surovin, polotovarů a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh-, Hilfsstoffen und Halbfertigwaren insgesamt in 1000 K	269,055	42,343
Výroba — Erzeugung . . . . q	2,243.501	435.011
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	608,534	119,088

Zaměstnance, jimi odpracované hodiny a jim vyplacené mzdy a platy nemůžeme srovnávat podle jednotlivých výrobních odvětví, nýbrž pouze za celý soubor závodů, které se zabývají jednou nebo dvěma nebo všemi z uvedených výrob. Označíme-li původní a zmenšený soubor závodů šetření podrobených stejně

jako v předchozích sestavách, dospíváme k těmto výsledkům:

	A Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	B Protektorát Protektorát
Počet závodů — Zahl der Betriebe . . .	118	28
Zaměstnanci úhrnem — Beschäftigte insgesamt	16.786	3.279
Mzdy a platy úhrnem v 1000 K — Löhne u. Gehälter insgesamt in 1000 K . . .	156,958	29,446
Odpracováno hodin dělníky a ostatními zaměstnanci v nižších službách v 1000 K — Von Arbeitern u. sonstigen Beschäftigten in niederen Diensten geleistete Arbeitsstunden in 1000 K	35,834	6,845

Těmito srovnáními jsou zřetelně naznačeny změny, k nimž došlo v průmyslu papírenském v důsledku toho, že některá území býv. Československa byla připojena k Říši a k ostatním sousedním státům. Srovnání, která v dalším následují, jsou srovnání technické spotřeby, výroby, odbytu, zaměstnanců, jakož i vyplacených mezd a platů a odpracovaných hodin, dále pak ostatních výrobních nákladů, ve stejném souboru závodů, t. j. závodů, které zůstaly na území Protektorátu, v letech 1936 a 1937.

A. Technická spotřeba. Technischer Verbrauch.

Výroba dřevoviny a lepenek — Erzeugung von Holzstoff und Pappe	1936	1937
Spotřeba surovin a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh- und Hilfsstoffen insgesamt in 1000 K .	19,092	28,632
v tom — davon:		
dřevo — Holz	2,428	3,567
starý papír — Altpapier	8,567	10,566
hadry — Hadern	3,818	6,742
celulosa — Zellulose	3,105	4,971
pryskyřice a prysk. klih — Harz und Harzleim	285	764
kamenec a síran hlinitý — Alaun u. Aluminiumsulfat	261	334
barvy a barviva — Farben u. Farbstoffe	323	273
Výroba buničiny — Erzeugung von Zellulose		
Spotřeba surovin a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh- und Hilfsstoffen insgesamt in 1000 K .	27,311	40,047
v tom — davon:		
dřevo — Holz	21,451	33,272
Výroba papíru — Erzeugung von Papier		
Spotřeba surovin, polotovarů a pomocných látek celkem v 1000 K — Verbrauch an Roh-, Hilfsstoffen und Halbfertigwaren insgesamt in 1000 K	52,343	61,428
v tom — davon:		
buničina — Zellulose	30,884	36,116
dřevovina — Holzstoff	4,409	7,747
hadry — Hadern	1,147	1,762
starý papír — Altpapier	7,837	7,898

B. Výroba. — Erzeugung.

Výroba dřevoviny a lepenky — Erzeugung von Holzstoff und Pappe		
Dřevovina, pokud byla vyrobena pro prodej cizím závodům a pro výrobu papíru, nikoli však lepenek ve vlastním závodě — Holzstoff (für den Verkauf an fremde Betriebe u. für Papiererzeugung, keineswegs aber für Pappeerzeugung im eigenen Betrieb) . . . . q	56.192	72.817
Lepenky všeho druhu úhrnem — Pappe aller Art insgesamt . . . . q	234.995	288.971
Výroba buničiny — Erzeugung von Zellulose . . . . q	397.929	442.239
Výroba papíru — Erzeugung von Papier . . . . q	435.011	455.004
v tom — davon:		
novinový v kotoučích — Zeitungspapier in Rollen . . . . q	33.582	32.475
grafický — graphische Papiere . . . . q	124.439	116.712
balicí všeho druhu — Packpapier aller Art q	248.241	276.797

C. Odbyt. — Absatz.

Výroba dřevoviny a lepenky — Erzeugung von Holzstoff und Pappe	1936	1937
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	40,444	61,537
v tom — davon:		
dřevovina — Holzstoff	3,937	7,477
lepenka šedá, strojní i ruční — graue Maschinen- u. Handpappe	16,103	16,144
lepenka různobarevná strojní — verschiedenfarbige Maschinenpappe	2,733	15,046
lepenka krycí — Dachpappe	8,311	11,872
Výroba buničiny — Erzeugung von Zellulose		
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	51,166	79,424
Výroba papíru — Erzeugung von Papier		
Celková hodnota odbytu v 1000 K — Gesamtwert des Absatzes in 1000 K . . .	119,088	140,527
v tom — davon:		
novinový papír v kotoučích — Zeitungspapier in Rollen	7,120	7,347
papíry grafické — graphische Papiere . .	44,244	49,739
papíry balicí — Packpapiere	52,057	67,670

D. Zaměstnanci, mzdy, platy a odpracované hodiny. Beschäftigte, Löhne, Gehälter und geleistete Arbeitsstunden.

	1936	1937
Zaměstnanci úhrnem — Beschäftigte insgesamt	3.279	3.434
Z úhrnu zaměstnanců bylo ve vyšších službách — Von der Gesamtzahl der Beschäftigten waren in höheren Diensten .	279	274
dělníků a ostatních zaměstnanců — Arbeiter und sonstige Beschäftigte	3.000	3.160
v tom — davon:		
žen — Frauen	590	632
Mzdy a platy úhrnem v 1000 K — Löhne u. Gehälter insgesamt in 1000 K . . .	29,446	33,894
Z toho připadalo na zaměstnance ve vyšších službách — Davon entfielen auf die Beschäftigten in höheren Diensten . . .	6,743	7,486
na dělníky a ostatní zaměstnance — auf Arbeiter u. d. sonstigen Beschäftigten .	22,703	26,408
Odpracované hodiny dělníky a ostatními zaměstnanci v nižších službách v 1000 K Von Arbeitern u. sonst. Beschäftigten in niederen Diensten geleistete Arbeitsstunden in 1000 K	6,845	7,465

K tomu nutno ještě dodat, že výroba dřevoviny a lepenky odpovídala v roce 1937 93% zaměstnanosti, pokud jde o využitou pracovní dobu, výroba buničiny 92% a výroba papíru 94%. Obdobných dat nemáme v předcházejících letech pro zmenšený soubor závodů nacházejících se na území Protektorátu, nýbrž pro všechny závody, které původně byly podrobeny šetření. Poněvadž však po této stránce nebude valného rozdílu mezi původním souborem závodů a souborem závodů, o nichž jsme za rok 1937 podali právě data, je docela dobře možno položit tato relativní čísla vedle sebe a srovnávat je, i když se v zásadě týkají dvou rozdílných souborů závodů. Je to možno tím spíše, že tuto míru zaměstnanosti nelze považovat ani za příliš přesnou, ani za příliš spolehlivou, poněvadž příslušná otázka v dotazníku byla mnohdy zodpověděna způsobem, který se nezdál dost pravděpodobný. Nechceme-li však od této míry nic více než pomocí jí posoudit, byly-li závody šetření podrobené v roce 1937 více zaměstnány než v roce 1936, můžeme bez obav této míry použíti. Jestliže v roce 1936 odpovídala výroba dřevoviny a lepenky 75% zaměstnanosti, výroba buničiny 82% a výroba papíru 86%, znamenají obdobné údaje pro rok 1937 tak značné zlepšení, že nepřesnost použité míry netřeba zvlášť zdůrazňovat.

Všechna uvedená data ukazují velmi zřetelně, že rok 1937 byl oproti roku 1936 v průmyslu papírenském rokem velmi značného zlepšení. Zlepšení, které bylo zřejmé už v roce 1935 a 1936, doznalo v roce 1937 mnohem plnějšího rozsahu. Vzhledem k událostem roku 1938 a 1939 možno však už dnes s určitou bezpečností předpokládat, že rok 1937 znamená pro průmysl papírenský vyvrcholení konjunktury; data výrobní za rok 1938 sotva dosáhnou úrovně roku 1937.

V dotazníku použitém při šetření za rok 1937 rozlišen byl u všech výrobních odvětví odbyt pro tuzemsko od odbytu do ciziny. Z celkového odbytu dřevoviny a lepenky připadlo pro tuzemský trh K 59,618.730 (t. j. 96,9%), pro vývoz do ciziny K 1,917.876 (t. j. 3,1%). Z celkového odbytu buničiny připadalo pro tuzemský trh K 34,039.303 (t. j. 42,9%), pro vývoz K 45,385.177 (t. j. 57,1%). Z celkového odbytu papíru určeno bylo pro tuzemský trh K 136,050.256 (t. j. 96,8%), pro vývoz do ciziny K 4,476.348 (t. j. 3,2%). Statistika zahraničního obchodu v roce 1937 nemůže nám být tentokráte pomůckou při posuzování kvot odbytu určeného pro zahraniční trhy, poněvadž se týká mnohem většího územního celku. Avšak i z těchto dat se ukazuje, že poměr odbytu tuzemského a odbytu pro zahraniční trhy udržoval se v roce 1937 asi na stejné výši jako v předchozích letech. L. Š.

Průmysl zpracování papíru a lepenky v r. 1937.
Industrie der Papier- und Pappeverarbeitung im Jahre 1937.

V článku podán je nejprve pomocí dat z roku 1936 obraz o změnách, k nimž došlo v průmyslu zpracování papíru a lepenky v důsledku připojení některých území býv. Československa k Říši a ostatním sousedním státům. Na to pak data za rok 1937, která se týkají pouze závodů, jež se nacházejí na území Protektorátu, porovnána jsou s obdobnými daty za rok 1936. Také zde se zřetelně ukazuje, že rok 1937 byl pro průmysl zpracování papíru a lepenky rokem mnohem lepším než rok 1936. Prosperita, která se v tomto průmyslu zřetelně projevovala od roku 1935, nabyla v roce 1937 nejplnější formy.

Der Artikel gibt zuerst mit Hilfe der Daten für das Jahr 1936 ein Bild über die Veränderungen, die in der Industrie der Papier- und Pappeverarbeitung infolge der Angliederung einiger Gebiete der ehemaligen Tschechoslowakei an das Reich und die übrigen Nachbarstaaten eingetreten sind. Dann werden die Daten für das Jahr 1937, die sich nur auf die auf dem Gebiete des Protektorats befindlichen Betriebe beziehen, mit den entsprechenden Angaben für das Jahr 1936 verglichen. Auch hier zeigt sich deutlich, daß das Jahr 1937 für die Industrie der Papier- und Pappeverarbeitung weit günstiger war als das Jahr 1936. Die Prosperität, die sich in dieser Industrie seit dem Jahre 1935 deutlich bemerkbar machte, hat im Jahre 1937 ihren Höhepunkt erreicht.

Co bylo v úvodu předcházejícího článku řečeno o průmyslu papírenském, platí v nezmenšené míře také o průmyslu zpracování papíru a lepenky, který bezprostředně navazuje na výroby, které souhrnně nazýváme průmyslem papírenským. Také zde bylo skončeno již třetí šetření, takže je možno předložiti veřejnosti předběžná data o tomto průmyslu za rok 1937. Zachováme i zde stejný postup jako v článku předchozím, t. j. dříve než uvedeme data za rok 1937, pokusíme se na datech z roku 1936 ukázat, jakým způsobem projevily se v tomto průmyslu územní změny, k nimž došlo během loňského i letošního roku.

Předběžná data o průmyslu zpracování papíru a lepenky v roce 1935 a 1936 uveřejněna byla v čísle 8. minulého ročníku „Statistického zpravodaje"; data definitivní v čísle 66. XIX. ročníku (1938) „Zpráv Státního úřadu statistického". Uveřejněná data týkají se závodů, které se zabývaly zpracováním papíru a lepenky, nacházely se na území býv. Československa a byly v roce 1935, resp. 1936 v provozu. Z těchto uveřejněných dat vyjímáme jen ta nejdůležitější a proti nim stavíme obdobná data o souboru závodů, které zůstaly na území Protektorátu. Data z roku 1936, vztahující se na původní soubor závodů šetření podrobených nacházejí se ve sloupci označeném písmenem A, data o zmenšeném souboru závodů ve sloupci označeném písmenem B. Průmysl zpracování papíru a lepenky byl pro účely šetření o průmyslové výrobě rozdělen do dvou samostatných výrobních odvětví, z nichž jedno tvoří zušlechťování papíru, druhé výrobu zboží z papíru a lepenky. Pokud to bude možno, přidržíme se v dalším roztřídění podle výrobních odvětví. Nebudeme však v těchto stručných porovnáních dat o dvou různých souborech závodů v témže roce rozlišovat mezi závody samostatnými, t. j. takovými, které se zabývají buď jenom zušlechťováním papíru nebo výrobou zboží z papíru a lepenky, a mezi závody kombinovanými, t. j. takovými, které se zabývají obojí výrobou. Tohoto třídění všimneme si blíže až při výkladu dat z roku 1937.

Pokud jde o první výrobní odvětví, t. j. o zušlechtění papíru, činila v roce 1936:

Zušlechtění papíru Papierveredlung	A Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	B Protektorát Protektorat
spotřeba hlavních surovin, polotovarů a pomocných látek v 1.000 K — Verbrauch der wichtigsten Roh-, Hilfsstoffe und Halbfertigwaren in 1.000 K	24,302	18,740
výroba zušlecht. papírů v 1.000 K — Erzeugung von veredelten Papieren in 1.000 K	46,104	37,194
odbyt zušlecht. papírů v 1.000 K — Absatz von veredelten Papieren in 1.000 K	45,264	35,694

U druhého výrobního odvětví, t. j. u výroby zboží z papíru a lepenky, činila v roce 1936:

Výroba zboží z papíru a lepenky Erzeugung von Papier- und Pappewaren	A Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	B Protektorát Protektorat
spotřeba hlavních surovin, polotovarů a pomocných látek v 1.000 K — Verbrauch d. wichtigsten Roh-, Hilfsstoffe und Halbfertigwaren in 1.000 K .	166,200	78,556
výroba zboží z papíru a lepenky v 1.000 K — Erzeugung von Papier- u. Pappewaren in 1.000 K	334,944	164,709
odbyt zboží z papíru a lepenky v 1.000 K — Absatz v. Papier- u. Pappewaren in 1.000 K . . .	329,671	161,153

Závodů, které se zabývaly pouze zušlechťováním papíru, měli jsme původně v roce 1936 10; na území Protektorátu zůstalo jich 8. Závodů, které pouze vyráběly zboží z papíru a lepenky, 313; na území Pro-

tektorátu zůstává jich 160. Závodů, které se zabývaly obojí činností, měli jsme v roce 1936 12; zůstává nám jich 7.

Pokud jde o zaměstnance, jimi odpracované hodiny a jim vyplacené mzdy a platy, srovnání můžeme provést pouze v celém průmyslu bez rozlišování na jednotlivá výrobní odvětví:

	A	B
Průmysl zpracování papíru a lepenky Industrie der Papier- und Pappeverarbeitung	Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	Protektorát Protektorat
Celkový počet zaměstnanců — Gesamtzahl der Beschäftigten	11,255	5,438
Úhrnný počet jimi odpracovaných hodin — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden	25,971.511	12,599.383
Vyplacené mzdy a platy — Ausgezahlte Löhne und Gehälter	79,386.785	42,386.325

Podrobnosti o těchto úhrnech možno nalézti v následujících sestavách, v nichž provedeno je srovnání mezi rokem 1936 a 1937, při čemž za podklad vzat je soubor závodů, které se nacházejí na území Protektorátu. Pokud to bude možno, bude přihlíženo nejenom k samostatným výrobním odvětvím, nýbrž bude také rozlišováno mezi závody samostatnými a kombinovanými.

Spotřeba surovin, polotovarů a pomocných látek ve zušlechtění papíru v 1000 K:
Verbrauch an Roh-, Hilfsstoffen und Halbfertigwaren in 1000 K:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	12,184	14,581
závody kombinované — kombinierte Betriebe	6,556	8,198
úhrnem — zusammen .	18,740	22,779

Výroba zušlechtěných papírů v 1000 K:
Erzeugung von veredelten Papieren in 1000 K:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	25,094	28,939
závody kombinované — kombinierte Betriebe	12,100	14,703
úhrnem — zusammen .	37,194	43,642

K tomu třeba připomenout, že výroba zušlechtěných papírů šetřena byla pouze ve množství; ocenění této výroby bylo provedeno na podkladě průměrných odbytových cen v příslušných letech.

Odbyt zušlechtěných papírů v 1000 K:
Absatz von veredelten Papieren in 1000 K:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	23,663	27,421
závody kombinované — kombinierte Betriebe	12,031	14,624
úhrnem — zusammen .	35,694	42,045

Stejným způsobem můžeme postupovat v druhém výrobním odvětví, t. j. ve výrobě zboží z papíru a lepenky, čítajíc v to knihvazačství, kde spotřeba a výroba je patrna z dalších dvou přehledů.

Potřeba hlavních surovin, polotovarů a pomocných látek v 1000 K ve výrobě zboží z papíru a lepenky a v knihvazačství:
Verbrauch der wichtigsten Roh-, Hilfsstoffe und Halbfertigwaren in 1000 K in der Erzeugung von Papier- und Pappewaren einschl. Buchbinderei:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	58,678	76,251
závody kombinované — kombinierte Betriebe	19,878	22,963
úhrnem — zusammen .	78,556	99,214

Výroba zboží z papíru a lepenky v 1000 K:
Erzeugung von Papier- und Pappewaren in 1000 K:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	134,652	165,189
závody kombinované — kombinierte Betriebe	30,057	33,286
úhrnem — zusammen .	164,709	198,475

K tomu dlužno připomenout, že při druhém šetření v tomto průmyslu provedeném (za roky 1935 a 1936) byla výroba, stejně jako je tomu v předcházejícím výrobním odvětví, šetřena pouze ve množství, takže ocenění výroby v r. 1936 muselo být provedeno na podkladě průměrných odbytových cen v tomto roce. Poněvadž pak zjišťování výroby podle množství působilo závodům značné potíže, bylo od toho při šetření za rok 1937 upuštěno a výroba byla šetřena v prodejní hodnotě stejně jako tomu je u odbytu. Data o výrobě v roce 1937 nebyla tedy získána propočtem pomocí průměrných odbytových cen, nýbrž je to součet údajů, jež byly závody přímo sděleny.

Odbyt zboží z papíru a lepenky v 1000 K:
Absatz von Papier- und Pappewaren in 1000 K:

	1936	1937
závody samostatné — selbständige Betriebe	131,154	164,539
závody kombinované — kombinierte Betriebe	29,999	33,371
úhrnem — zusammen .	161,153	197,910

Při prvním šetření za rok 1934 bylo hledisko výrobního odvětví dodržováno i v oddíle o zaměstnancích. Poněvadž však vyplňování tímto způsobem působilo závodům kombinovaným značné potíže, bylo už v druhém šetření rozhodnuto, že pouze při spotřebě hlavních surovin, polotovarů a pomocných látek, při výrobě a odbytu bude uplatňováno hledisko výrobního odvětví, zatím co ve všech ostatních bodech, jichž se šetření týká, že bude závod posuzován jako celek, bez ohledu kolika výrobami se zabývá. Stejným způsobem bylo postupováno při šetření za rok 1937. Z toho důvodu můžeme spotřebu topiva, elektrického

proudu a jiných materiálií, stejně jako data o zaměstnancích sledovat v roce 1936 a 1937 pouze u skupin samostatných závodů: závody kombinované podle výrobních odvětví rozlišovat nemůžeme. Srovnávajíce pouze skupiny závodů samostatných, docházíme k tomuto obrazu:

Samostatné zušlechťovny papíru:
Selbständige Papierveredlungsbetriebe:

	1936	1937
Spotřeba topiva atd. v 1000 K — Verbrauch an Heizstoffen usw. in 1000 K	873	889
Zaměstnanci ve vyšších službách — Beschäftigte in höheren Diensten		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	58	68
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	137	152
c) jim vyplacené platy v 1000 K — ausgezahlte Gehälter in 1000 K	1,407	1,672
Dělníci a ostatní zaměstnanci — Arbeiter und sonstige Beschäftigte		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	302	354
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	757	856
c) jim vyplacené mzdy v 1000 K — ausgezahlte Löhne und Gehälter in 1000 K	3,013	3,713

Samostatné výrobny zboží z papíru a lepenky:
Selbständige Erzeugungsstätten von Papier- und Pappewaren:

	1936	1937
Spotřeba topiva atd. v 1000 K — Verbrauch an Heizstoffen usw. in 1000 K	1,964	2,234
Zaměstnanci ve vyšších službách — Beschäftigte in höheren Diensten		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	378	442
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	863	1,029
c) jim vyplacené platy v 1000 K — ausgezahlte Gehälter in 1000 K	6,660	8,261
Dělníci a ostatní zaměstnanci — Arbeiter und sonstige Beschäftigte		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	4,035	4,673
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	9,266	10,989
c) jim vyplacené mzdy v 1000 K — ausgezahlte Löhne und Gehälter in 1000 K	24,241	28,706

Závody kombinované — Kombinierte Betriebe:

	1936	1937
Spotřeba topiva atd. v 1000 K — Verbrauch an Heizstoffen usw. in 1000 K	370	414
Zaměstnanci ve vyšších službách — Beschäftigte in höheren Diensten		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	78	79
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	175	173
c) jim vyplacené platy v 1000 K — ausgezahlte Gehälter in 1000 K	1,367	1,832
Dělníci a ostatní zaměstnanci — Arbeiter und sonstige Beschäftigte		
a) jejich celkový počet — Gesamtzahl .	587	684
b) úhrnný počet jimi odpracovaných hodin v 1000 — Gesamtzahl der von ihnen geleisteten Arbeitsstunden in 1000	1,401	1,563
a) jim vyplacené mzdy v 1000 K — ausgezahlte Löhne und Gehälter in 1000 K	5,698	7,462

Součty obdobných dat z těchto tří skupin podají úhrny za celý průmysl zpracování papíru a lepenky.

Šetřením nebyla v roce 1937 zjišťována ani výrobní kapacita závodů podle výkonnosti jednotlivých strojů, ani procento zaměstnanosti, pokud jde o využití celkové pracovní doby. Pouze jako v letech 1935 a 1936 byla zjištěna výrobní schopnost závodů, pokud jde o výrobu papírových sáčků, papírových pytlů a obálek.

Šetřením bylo zjištěno, že by závody do šetření zahrnuté mohly vyrobit v milionech kusů za rok:

Roční výrobní kapacita ve výrobě:
Jährliche Produktionskapazität in der Erzeugung von:

		1936 A Býv. Československo - Ehem. Tschechoslowakei	1936	1937 B Protektorát Protektorat
a) papír. sáčků Papiertüten	1. ručně manuell .	1,103	279	379
	2. strojově maschinell	2,223	429	578
b) papír. pytlů Papiersäcke	1. ručně manuell	13	5	6
	2. strojově maschinell	41	24	24
c) obálek (kuvertů) Umschläge (Kuverte)	1. ručně manuell	144	113	118
	2. strojově maschinell	1,193	841	934

při čemž údaje ve sl. A znamenají, jako v předchozích případech, data o původním souboru závodů šetření podrobených, údaje ve sl. B data pouze o závodech, které zůstávají na území Protektorátu. Jako doplněk k této informaci o výrobní schopnosti závodů tohoto průmyslového odvětví, pokud jde o výrobu sáčků, papírových pytlů a obálek, uvádíme počet automatických strojů, na nichž se strojní výroba těchto výrobků děje.

Počet automatických strojů Zahl der automatischen Maschinen	1936 A	1936 B	1937
na výrobu sáčků — für die Herstellung von Tüten .	92	28	30
papírových pytlů — Papiersäcken	4	2	2
obálek — Umschlägen . .	144	113	116

Jak je ze všech uvedených dat zřejmo, sdílel průmysl zpracování papíru a lepenek v roce 1937 zlepšení, které jsme zaznamenali už v průmyslu papírenském. Také zde znamená rok 1937 vyvrcholení konjunktury, která se v tomto průmyslovém podnikání projevovala od roku 1935, při čemž v roce 1937 nabyla nejvýraznější formy. L. Š.

Průmysl grafický v roce 1937.
Graphische Industrie im Jahre 1937.

V článku podán je nejprve pomocí dat z roku 1936 obraz o změnách, k nimž došlo v průmyslu papírenském v důsledku připojení některých území býv. Československa k Říši a ostatním sousedním státům. Na to pak data za rok 1937, která se týkají pouze závodů, jež se nacházejí na území Protektorátu, porovnána jsou s obdobnými daty za rok 1936. Jak je z dat

patrno, hodnota vyrobených tiskovin dosáhla v tomto roce mnohem vyšší úrovně než v roce 1936. Rok 1937 byl hospodářsky tomuto průmyslu mnohem příznivější než rok 1936.

In der Abhandlung wird zuerst mit Hilfe der Daten für das Jahr 1936 ein Bild über die Veränderungen gegeben, die in der Papierindustrie infolge der Angliederung einiger Gebiete der ehemaligen Tschechoslowakei an das Reich und die übrigen Nachbarstaaten eingetreten sind. Dann werden die Daten für d. J. 1937, die nur jene Betriebe betreffen, die sich auf dem Gebiete des Protektorats befinden, mit den entsprechenden Daten für d. J. 1936 verglichen. Wie aus den Daten ersichtlich ist, erreichte der Wert der erzeugten Drucksorten in diesem Jahre einen weit höheren Stand als i. J. 1936. Das Jahr 1937 war für diese Industrie wirtschaftlich viel günstiger als d. J. 1936.

V čísle 8. loňského ročníku „Statistického zpravodaje“ uveřejněna byla stručná data o průmyslu grafickém v letech 1934, 1935 a 1936. Poněvadž k tomuto uveřejnění dat došlo nedlouho před tím, než některá území býv. Československa byla připojena k Říši a ostatním sousedním státům, nemohl být se strany Státního úřadu statistického splněn v článku daný příslib, že výsledky získané o průmyslu grafickém v rámci šetření o průmyslové výrobě za léta 1935 a 1936 podrobně budou uveřejněny v některém z příštích čísel „Zpráv Státního úřadu statistického“. Zatím skončeno bylo zpracování materiálu ze šetření za rok 1937, takže v nejbližší době bude možno uveřejniti ve „Zprávách Státního úřadu statistického“ podrobná data o průmyslu grafickém v letech 1935, 1936 a 1937, odpovídající už změněným poměrům územním. V tomto článku uvádíme povšechně pouze nejzajímavější data se slovním výkladem tak podrobným, aby jim bylo správně rozuměno.

Data za rok 1937 týkají se pouze závodů, které zůstaly na území protektorátu Čechy a Morava. Abychom je správně posoudili, bude nutno ujasniti si, jaký vliv měly na průmysl grafický územní změny, k nimž došlo jednak na podzim minulého roku, jednak na jaře roku letošního. Můžeme tak učiniti tím způsobem, že v r. 1936 porovnáme data z celého souboru závodů grafických, jež byly podrobeny šetření na území býv. republiky Československé, s daty ze souborů závodů, které zůstaly na území Protektorátu. Data týkající se původního souboru závodů byla uveřejněna, jak výše uvedeno, v 8. čísle minulého ročníku tohoto měsíčníku; data o závodech, které zůstaly na území Protektorátu, byla pro účely srovnání zvlášť připravena. Srovnání provedeno bude pouze v některých bodech, které však dostatečně charakterisují poměry v tomto průmyslovém podnikání. Původní soubor zahrnoval v roce 1936 648 závodů, zmenšený soubor pouze 400 závodů.

Závody šetření podrobené na celém území býv. Československa vyrobily v roce 1936 tiskovin v prodejní hodnotě K 804,182.036; závody, které nám zůstaly, vyrobily v témže roce tiskovin za K 597,606.571. Podíváme-li se blíže na jednotlivé složky těchto úhrnů a porovname-li je mezi sebou u původního a zmenšeného souboru závodů grafických podrobených šetření v roce 1936, vidíme hned, jakou výrobou se zabývaly závody, které s územím byly připojeny k Říši a sousedním státům.

Na jednotlivé druhy tiskovin připadalo v roce 1936 u obou souborů závodů (v 1000 K):

Výroba v 1000 K — Erzeugung in 1000 K

Druh tiskoviny Art der Drucksorten	původního der ursprünglichen	zmenšeného der verkleinerten
	souboru závodů Gesamtzahl der Betriebe	
cenné papíry, státní obligace, bony, akcie, vkladní knížky, poštovní známky, kolky a pod. Wertpapiere, Staatsobligationen, Bons, Aktien, Einlagebücher, Postmarken, Stempel u. ä.	11,779	11,399
obrazy a mapy — Bilder und Karten	7,349	4,860
kalendáře — Kalender	16,433	12,161
reklamní, obchodní a ostatní tiskopisy — Reklam-, Geschäfts- und sonstige Druckschriften	376,573	262,304
noty (hudebniny) — Noten (Musikalien)	2,247	1,957
knihy — Bücher		
a) školní a vědecké — Schul- u. wissenschaftliche Bücher	26,291	20,204
b) beletrie — Belletrie	22,345	18,109
časopisy — Zeitschriften	130,179	107,263
noviny — Zeitungen	196,972	147,745
stereotypy / Stereotypen } pro prodej / für den Verkauf	1,589	1,389
štočky všeho druhu — Klischees aller Art	12,425	10,216

Obdobné srovnání mezi oběma soubory závodů v roce 1936 můžeme provést u zaměstnanců, odpracovaných hodin a mezd a platů. Ve všech závodech grafických původně šetřených zaměstnáno bylo v roce 1936 celkem 22.947 zaměstnanců; z toho bylo zaměstnanců ve vyšších službách, t. j. zaměstnanců pojištěných u Všeobecného pensijního ústavu nebo ústavů náhradních, 2868, dělníků a ostatních zaměstnanců pojištěných u Ústřední sociální pojišťovny 20.079. Zaměstnanci ve vyšších službách odpracovali v tomto roce celkem 6,955.188 pracovních hodin a bylo jim vyplaceno na platech K 59,800.392. Dělníci a ostatní zaměstnanci odpracovali v roce 1936 celkem 48,007.305 hodin a na mzdách jim bylo vyplaceno K 238,915.801. Pro zmenšený soubor závodů grafických, t. j. soubor závodů, které zůstaly na území Protektorátu, můžeme uvésti tato obdobná data: V roce 1936 bylo v nich zaměstnáno celkem 16.264 lidí: z toho bylo zaměstnanců ve vyšších službách 1927, dělníků a ostatních zaměstnanců 14.337. Zaměstnanci ve vyšších službách odpracovali 4,483.630 pracovních hodin a bylo jim vyplaceno na platech K 43,881.246; dělníci a ostatní zaměstnanci odpracovali 34,357.604 pracovních hodin a bylo jim vyplaceno na mzdách K 178,544.297.

Toto srovnání, provedené jednak pomocí dat o výrobě, jednak pomocí dat o zaměstnancích, ukazuje názorně, k jakým změnám došlo v průmyslu grafickém v důsledku územních změn. Teprve nyní bude možno uvést data za rok 1937, která, jak už bylo zdůrazněno, vztahují se pouze na závody, které se nacházejí na území Protektorátu. Srovnání dat týkajících se tohoto zmenšeného souboru závodů grafických v letech 1936 a 1937 ukáže, jak se projevila u průmyslu grafického celková hospodářská situace roku 1937. Srovnání dat je zcela oprávněné, poněvadž se týká prakticky stejného počtu závodů. V roce 1936 to bylo 400 závodů, v roce 1937 397 závodů. K zmenšení počtu závodů šetření podrobených došlo z toho důvodu, že 6 závodů bylo v roce 1937 zrušeno a pouze 3 nově šetřeny.

Závody, které přicházejí při šetření za rok 1937 v úvahu, spotřebovaly při výrobě surovin, polotovarů a pomocných látek celkem za K 253,452.555. Z toho připadá na novinový papír v kotoučích K 95,313.970, na ostatní papíry K 99,340.782, na kartony K 11,070.867, na lepenky K 2,659.758, na hotové výrobky papírové koupené (na př. obálky, sáčky a pod.) K 6,970.939, na tiskařské barvy černé K 8,205.814, na tiskařské barvy pestré K 10,924.846, na liteřinu a jiné kovy, desky zinkové, mosazné a pod., písmo, linky, stereotypy a štočky koupené K 7,368.224 atd. Ostatní spotřeba při výrobě, t. j. spotřeba topiva, elektrického proudu a jiných materiálií činila v roce 1937 K 17,815.378.

Tiskovin bylo vyrobeno celkem za K 655,632.163. Z toho připadá na cenné papíry, státní obligace, bony, akcie, vkladní knížky, poštovní známky, kolky a pod. K 11,585.428, na obrazy a mapy K 5,886.040, na kalendáře K 15,188.342, na reklamní, obchodní a ostatní tiskopisy K 289,496.600, na noty (hudebniny) K 2,159.809, na knihy školní a vědecké K 24,385.797, na beletrii K 21,973.842, na časopisy K 117,095.496, na noviny K 156,957.542, na stereotypy (pro prodej) K 628.060, na štočky všeho druhu (pro prodej) K 10,275.207.

I když otázka po počtu druhů časopisů a po počtu druhů novin nebyla při zkoumání zpracovaného materiálu za léta 1935 a 1936 znalci shledána uspokojivě vyplněnou, byla v dotazníku ponechána i při šetření za rok 1937. Ani tentokráte nebyly dány bližší směrnice, co dlužno považovat za časopis a co za noviny, takže lze předpokládat, že v roce 1937 byla tato otázka zodpovídána v podstatě stejným způsobem jako při šetřeních předcházejících. I když se výsledky tímto šetřením zjištěné nesrovnávají podle názoru znalců s výsledky jiných statistik v této otázce provedených, jde přece jenom o data podávající určitý obraz hlavně proto, že jsou to data v jednotlivých letech navzájem srovnatelná. Jak už bylo loni v tomto měsíčníku uvedeno, činil v roce 1936 počet časopisů, které tiskly závody grafické podrobené šetření o výrobě, 2057, počet novin 474. Z toho připadalo na závody, které zůstaly na území Protektorátu, časopisů 1335 a novin 312. V roce 1937 vzrostl počet časopisů na 1677 a počet novin na 328. Uvádíme zde tato data hlavně proto, že otázka o počtu druhů časopisů a druhů novin byla ponechána i v šetření za rok 1938 i bude ponechána v šetření za rok 1939 v nezměněné formě, takže bude později možno pomocí těchto dat, i když ne docela správných, přece jenom sourodých, učiniti si aspoň přibližně obraz o tom, jakým vlivem projevily se na tomto poli politické události let 1938 a 1939. A je už dnes jasno, že politické změny budou mít na tento obor činnosti grafických závodů důsledky velmi neblahé.

V závodech šetření podrobených zaměstnáno bylo v roce 1937 celkem 17.097 lidí. Zaměstnanců ve vyšších službách bylo 1954, z toho 18 inženýrů s vysokoškolským vzděláním. Tito zaměstnanci odpracovali za celý rok 4,503.849 pracovních hodin a bylo jim na platech vyplaceno K 46,284.461. Dělníků a ostatních zaměstnanců pojištěných u Ústřední sociální pojišťovny bylo 15.143, z čehož bylo 5.210 žen. Tato skupina zaměstnanců odpracovala v roce 1937 36,172.289 hodin a na mzdách jim bylo vyplaceno K 191,506.866.

Všechna uvedená data ukazují zřetelně, že rok 1937 byl pro průmysl grafický mnohem příznivější než rok 1936. Možno proto rok 1937 považovat za rok vyvrcholení konjunktury v průmyslu grafickém, poněvadž roky 1938 a 1939 z celé řady důvodů (zákaz shromažďování v důsledku slintavky a kulhavky, koncentrace života politického a spolkového atd.) zdaleka nedosáhnou úrovně roku 1937. L. Š.

Pohyb živností v Čechách a v zemi Moravskoslezské v lednu 1939.

Gewerbebewegung in Böhmen und Mähren-Schlesien im Jänner 1939.

Pro obtíže se shromážděním příslušného materiálu uveřejňují se pro prvou orientaci místo přehledu o stavu všech živností zatím pouze výsledky pohybu živností za měsíc leden, a to jen podle skupin. Podle druhů budou výsledky podrobovány pravidelně rozboru ve čtvrtletních lhůtách.

Wegen der mit der Sammlung des Materials verbundenen Schwierigkeiten werden zur ersten Information statt der Übersicht über den Stand aller Gewerbe vorläufig bloß die Ergebnisse der Gewerbebewegung für Jänner veröffentlicht, u. zw. nur nach Gruppen. Nach Arten werden die Ergebnisse regelmäßig in vierteljährlichen Abständen einer Analyse unterzogen.

Před pravidelným statistickým šetřením o pohybu živností v našich zemích mělo se podle našeho původního plánu provésti zjištění počtu všech živností, provozovaných v obvodech jednotlivých obchodních a živnostenských komor, a to podle jednotlivých druhů a v rozdělení na živnosti svobodné, řemeslné a koncesované. Organisační změny, k nimž došlo u některých našich obchodních a živnostenských komor následkem událostí loňského podzimu, vyžádaly si nutné revise jejich katastru živnostenských oprávnění. Tato revise se setkala někde s obtížemi a tak se nepodařilo včas zjistiti stav všech živnostenských oprávnění ke dni 31. prosince 1938. Komory však přesto počaly Státnímu úřadu statistickému podle sjednané dohody zasílati výkazy o měsíčním pohybu živností ve svém obvodu, aby alespoň v této věci nedošlo k nežádoucím průtahům. Tím se stalo, že jsme materiál o pohybu živností za měsíc leden 1939 mohli shromážditi dříve, než je nám znám jejich stav ke konci minulého roku. Ovšem i tyto výkazy o lednovém pohybu živností došly namnoze se značným opožděním a tím omlouváme, že prvé výsledky této nové statistiky uveřejňujeme teprve nyní. Doufáme však, že pochopitelné obtíže, spojené s každým novým statistickým šetřením, budou napříště odstraněny a že dosáhneme žádoucí plynulosti k uveřejňování těchto dat, aby potřebě našeho živnostnictva po pravidelné informaci v tomto směru bylo vyhověno.

Dokud nám nebude možné srovnávati výsledky za více měsíců, omezujeme se na to, že uveřejňujeme v tab. č. 1 přírůstky a úbytky pouze podle skupin živností v obvyklém rozdělení na živnosti svobodné, řemeslné a koncesované a podle obvodů jednotlivých obchodních a živnostenských komor.

Pro posouzení věcného obsahu těchto dat o přírůstku a úbytku sluší upozorniti na to, že obchodní a živnostenské komory zařaďovaly podle našich pokynů do jednotlivých položek našeho revidovaného a doplněného systematického seznamu živností z r. 1899

Tab. 1. **Pohyb živností za měsíc leden r. 1939 podle skupin živností.**
Bewegung der Gewerbe für den Monat Jänner 1939 nach Gewerbegruppen.

Počet živností a) přihlášených, b) ubylých
Anzahl der a) angemeldeten, b) abgemeldeten Gewerbe

z toho v obvodu obchodní a živnostenské komory
davon im Bereiche der Gewerbe- und Handelskammer

Třída, skupina živností / Gewerbeklasse, Gewerbegruppe	v Čechách a na Moravě celkem / in Böhmen und Mähren insgesamt	Praha - Prag				Č. Budějovice B. Budweis				Plzeň - Pilsen				Hradec Král. Königgrätz				Brno - Brünn				Olomouc Olmütz			
		svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.	svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.	svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.	svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.	svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.	svobod. na průk. freie mit Nachw. váz. - gebund.	neváz. nichtgebund.	řemeslné - handwerksm.	konces. - konzession.
Živnosti úhrnem a)	2903	87	623	566	114	10	53	58	20	12	128	105	24	27	146	147	21	22	99	102	29	49	269	167	25
Gewerbe im ganzen . . . . b)	1970	24	343	201	80	10	59	55	17	10	66	51	17	19	121	76	29	22	167	117	19	38	224	153	52
Živnosti výrobní a)	1288	1	92	514	30	—	3	53	5	—	19	98	5	—	30	136	6	1	14	91	9	1	31	143	6
Produktionsgewerbe . . . . b)	757	—	35	187	14	—	1	51	6	—	8	46	6	—	16	71	8	—	17	107	6	—	20	140	18
Živnosti obchodní a)	1409	85	512	6	67	10	44	—	9	12	102	—	10	27	109	—	12	21	82	1	14	48	227	—	11
Handelsgewerbe . . . . . . b)	1059	24	290	2	48	10	47	—	9	10	53	2	8	19	101	1	10	22	138	—	12	38	193	—	22
Živnosti dopravní a)	56	—	9	—	14	—	—	—	6	—	2	—	6	—	1	—	2	—	1	—	5	—	4	—	6
Verkehrsgewerbe . . . . . . b)	62	—	7	—	18	—	5	—	1	—	—	—	2	—	—	—	8	—	5	—	1	—	5	—	10
Po živnostensku provozované podniky hudební a vyučovací - Gewerbsmäßig betr. Musik- u. Unterrichtsunter- a)	34	1	8	—	—	—	6	—	—	—	5	—	—	—	6	—	—	—	2	—	—	—	6	—	—
nehmen . . . . b)	38	—	11	—	—	—	6	—	—	—	5	1	—	—	3	—	—	—	6	—	—	—	6	—	—
Živnosti z oboru zdravotnictví a)	116	—	2	46	3	—	—	5	—	—	—	7	3	—	—	11	1	—	—	10	1	—	1	24	2
Gewerbe des Gesundheitswesens . . . b)	54	—	—	12	—	—	—	4	1	—	—	2	1	—	1	4	3	—	1	10	—	—	—	13	2
Prvovýroba a)	12	—	7	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Urproduktion . . . . b)	16	—	7	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—
Průmysl kamenů a zemin a)	23	—	6	—	—	—	—	2	—	—	5	2	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	2	1	—
Stein- u. Erdenindustrie . . b)	26	—	4	4	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	2	2	—	—	2	1	—	—	4	2	1
Průmysl sklářský a)	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glasindustrie . . . . b)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kovoprůmysl a)	170	—	6	66	20	—	—	4	4	—	—	9	4	—	1	23	3	—	—	8	—	—	2	14	6
Metallindustrie . . . . b)	107	—	3	15	10	—	—	10	5	—	—	3	5	—	—	10	4	—	2	9	1	—	—	19	11
Průmysl chemický a)	15	—	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Chemische Industrie . . . . b)	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—
Průmysl textilní a)	22	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	2	—	—	—	4	—	—
Textilindustrie . . . . b)	19	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	6	—	—	—	2	—	—	—	5	—	—
Průmysl papírenský a)	13	—	2	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	2	—
Papierindustrie . . . . b)	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Průmysl grafický a)	12	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	1	—	4	—
Graphische Industrie . . . b)	9	—	2	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—
Průmysl kožařský a)	18	—	2	7	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Lederindustrie . . . . b)	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	—
Průmysl pryže a osinku a)	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Kautschuk-, Asbestindustr. b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Průmysl dřevař. a soustruž. a)	87	—	3	32	—	—	—	6	—	—	1	4	—	—	2	10	—	—	3	7	—	—	4	15	—
Holz- u. Drechslerindustrie b)	107	—	1	27	—	—	1	14	—	—	1	11	—	—	1	12	—	—	—	21	—	—	2	16	—
Průmysl kartáčnický a)	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bürstenindustrie . . . . . . b)	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Průmysl hudebních nástrojů a)	3	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Musikinstrumentenindustr. b)	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Průmysl potravin, poživatin a nápojů — Nahrungs-, Ge- a)	377	—	10	151	2	—	1	10	—	—	6	49	1	—	3	54	—	—	4	30	2	—	7	47	—
nußmittel-, Getränkeind. . b)	148	—	2	54	—	—	—	8	—	—	1	7	—	—	—	21	1	—	3	15	1	—	3	32	—
Průmysl odívání a obuvi — Be- a)	433	—	35	213	—	—	—	27	—	—	4	29	—	—	5	29	—	—	—	36	—	—	7	48	—
kleidungs- u. Schuhind. . . b)	226	—	14	64	—	—	—	12	—	—	1	18	—	—	2	19	—	—	1	47	—	—	3	45	—
Stavební živnosti . . . . . . a)	84	1	5	37	8	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	2	2	—	2	5	6	—	1	11	—
Baugewerbe . . . . b)	74	—	—	8	4	—	—	5	1	—	—	4	1	—	—	5	3	—	3	7	2	—	1	24	6
Živnosti elektrárenské . . . . a)	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Elektrizitätsgew. . . . . . . b)	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—
Živnosten. chov a žír zvířat, lesní manipulace — Gewerbsmäßige Tierzucht u. Mastung a)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Waldmanipulation . . . . . b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Obchodní živnosti ve vlastním slova smyslu — Handelsge- a)	1216	85	454	—	7	10	43	—	—	12	99	—	2	27	104	—	2	21	79	1	7	48	214	—	1
werbe im eingetl. Sinne . . b)	870	24	249	—	6	10	45	—	—	10	49	2	—	19	96	1	1	22	120	—	4	38	173	—	1
Živnosti hostinské a výčepnické — Gast- u. Schankge- a)	107	—	—	6	58	—	—	—	9	—	—	—	8	—	—	—	9	—	—	—	7	—	—	—	10
werbe . . . . b)	97	—	—	2	42	—	—	—	8	—	—	—	8	—	—	—	7	—	1	—	8	—	—	—	21
Ostatní obchodu příbuzná podnikání — Sonstige dem Handel verwandte Unterneh- a)	86	—	58	—	2	—	1	—	—	—	3	—	—	—	5	—	1	—	3	—	—	—	13	—	—
mungstätigkeiten . . . . . . b)	92	—	41	—	—	—	2	—	1	—	4	—	—	—	5	—	2	—	17	—	—	—	20	—	—
Živnosti dopravní . . . . . . a)	56	—	9	—	14	—	—	—	6	—	2	—	6	—	1	—	2	—	1	—	5	—	4	—	6
Verkehrsgewerbe . . . . . . b)	62	—	7	—	18	—	5	—	1	—	—	—	2	—	—	—	8	—	5	—	1	—	5	—	10
Po živnostensku provozované podniky hudební — Gewerbsmäßig betr. Musikunter- a)	34	1	8	—	—	—	6	—	—	—	5	—	—	—	6	—	—	—	2	—	—	—	6	—	—
nehmungen . . . . b)	38	—	11	—	—	—	6	—	—	—	5	1	—	—	3	—	—	—	6	—	—	—	6	—	—
Živnosti z oboru zdravotnictví Gewerbe d. Gesundheitswe- a)	116	—	2	46	3	—	—	5	—	—	—	7	3	—	—	11	1	—	—	10	1	—	1	24	2
sens . . . . b)	54	—	—	12	—	—	—	4	1	—	—	2	1	—	1	4	3	—	1	10	—	—	—	13	2

Tab. 2. Pohyb živností za měsíc leden r. 1939 podle politických okresů
Bewegung der Gewerbe für den Monat Jänner 1939 nach politischen Bezirken

Politický okres — Politischer Bezirk	Počet přihlášených živností / Anzahl der angemeldeten Gewerbe					Ryzí přírůstek (+), úbytek (—) / Reiner Zuwachs (+), Abfall (—)				
	celkem insgesamt	z toho — davon: svob. na průk. freie auf Nachw.: váz. gebund.	neváz. nicht geb.	řemesl. handw.	konces. konzes.	celkem insgesamt	z toho — davon: svob. na průk. freie auf Nachw.: váz. gebund.	neváz. nicht geb.	řemesl. handw.	konces. konzes.
Čechy — Böhmen:										
Benešov	1	—	—	—	1	− 18	—	− 8	− 10	—
Beroun	38	1	16	13	8	+ 38	+ 1	+ 16	+ 13	+ 8
Blatná	1	—	—	—	1	− 5	—	− 1	− 4	—
Boleslav Mladá	48	5	23	17	3	+ 22	+ 3	+ 12	+ 9	− 2
Brandýs n. L.	38	1	18	15	4	+ 21	—	+ 13	+ 5	+ 3
Brod Český	28	7	9	11	1	+ 19	+ 7	+ 6	+ 6	—
Brod Německý — Deutsch Brod	14	1	7	6	—	− 8	+ 1	—	− 5	− 4
Budějovice České — Böhm. Budweis	39	4	18	17	—	+ 4	+ 1	− 3	+ 8	− 2
Bydžov Nový	26	—	9	13	4	+ 3	− 2	+ 6	+ 1	− 2
Čáslav	11	1	5	1	4	+ 1	—	+ 3	− 5	+ 3
Domažlice	9	—	—	—	9	+ 6	—	—	—	+ 6
Dvůr Králové n. L. — Königenhof a. d. E.	28	4	13	11	—	− 5	+ 2	− 8	+ 2	− 1
Hora Kutná	19	2	10	5	2	− 3	—	+ 1	− 4	—
Hořice	10	1	4	3	2	+ 1	—	—	—	+ 1
Hořovice	19	3	8	6	2	+ 8	+ 2	+ 5	—	+ 1
Hradec Jindřichův — Neuhaus	4	—	2	1	1	− 1	—	+ 1	− 2	—
Hradec Králové — Königgrätz	38	2	10	23	3	+ 15	− 1	− 2	+ 18	—
Hradiště Mnichovo	14	—	7	7	—	+ 4	—	—	+ 7	− 3
Humpolec	7	1	4	2	—	+ 4	+ 1	+ 3	—	—
Chotěboř	7	2	3	2	—	− 4	+ 2	—	− 4	− 2
Chrudim	20	2	7	7	4	+ 7	+ 2	—	+ 1	+ 4
Jičín	39	5	18	14	2	+ 22	+ 5	+ 8	+ 9	—
Jilemnice — Starkenbach	9	1	5	1	2	+ 6	—	+ 5	—	+ 1
Jílové	6	1	2	1	2	+ 4	+ 1	+ 2	—	+ 1
Kamenice n. Lipou	9	—	1	8	—	− 5	− 1	− 5	+ 2	− 1
Kladno	23	4	15	3	1	− 7	+ 1	+ 1	—	− 9
Klatovy — Klattau	28	2	15	9	2	+ 3	+ 1	− 2	+ 4	—
Kolín	40	7	19	11	3	+ 9	+ 5	—	+ 3	+ 1
Kralovice	11	—	3	5	3	+ 6	—	+ 1	+ 3	+ 2
Kralupy n. Vlt.	30	—	11	18	1	+ 13	—	− 1	+ 13	+ 1
Ledeč n. Sáz.	24	1	8	9	6	+ 21	+ 1	+ 8	+ 9	+ 3
Litomyšl — Leitomischl	—	—	—	—	—	− 28	—	− 10	− 15	− 3
Louny	21	—	11	7	3	− 26	—	− 16	− 8	− 2
Mělník	32	4	6	13	9	+ 12	+ 4	− 4	+ 11	+ 1
Město Nové n. Met.	23	2	10	10	1	+ 2	− 1	+ 2	+ 2	− 1
Milevsko	7	1	2	3	1	—	− 2	—	+ 2	—
Mýto Vysoké	22	2	6	13	1	+ 9	+ 1	+ 3	+ 6	− 1
Náchod	16	1	11	4	—	− 10	—	− 8	− 1	− 1
Nymburk	13	1	6	6	—	− 1	+ 1	− 1	− 1	—
Paka Nová	7	—	4	3	—	+ 6	—	+ 3	+ 3	—
Pardubice	62	5	31	16	10	+ 45	+ 4	+ 23	+ 12	+ 6
Pelhřimov	12	—	6	4	2	—	− 1	+ 2	—	− 1
Písek	61	5	28	26	2	+ 38	+ 5	+ 21	+ 13	− 1
Plzeň — Pilsen	60	2	37	19	2	+ 56	+ 2	+ 35	+ 18	+ 1
Poděbrady	26	3	15	5	3	+ 18	+ 2	+ 9	+ 4	+ 3
Polička*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praha město — Hauptstadt Prag	645	32	318	260	35	+457	+ 23	+204	+217	+ 13
Praha-venkov — Prag, Land	77	2	15	57	3	+ 49	+ 1	− 2	+ 49	+ 1
Přeštice — Preßnitz	7	1	5	1	—	− 4	− 2	—	− 2	—
Příbram	21	—	11	9	1	+ 2	− 1	− 1	+ 5	− 1
Rakovník	36	1	14	19	2	+ 27	+ 1	+ 9	+ 16	+ 1
Říčany	20	1	11	6	2	+ 7	+ 1	+ 2	+ 2	+ 2
Rokycany	8	—	7	1	—	− 8	—	− 2	− 4	− 2
Roudnice n. L.	22	—	10	7	5	− 11	—	− 11	− 2	+ 2
Rychnov n. Kněž.	24	2	9	13	—	+ 4	+ 1	− 4	+ 8	− 1
Sedlčany	—	—	—	—	—	− 8	—	− 4	− 3	− 1
Semily*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slaný	69	2	27	38	2	+ 59	+ 2	+ 18	+ 37	+ 2
Strakonice	16	—	8	5	3	− 3	+ 7	− 3	− 5	− 2
Sušice — Schüttenhofen	68	2	25	39	2	+ 36	− 3	+ 9	+ 29	+ 1
Tábor	39	3	16	17	3	+ 29	+ 3	+ 15	+ 11	—
Třeboň	7	—	1	2	4	− 4	− 1	—	− 5	+ 4
Turnov	38	4	16	14	4	+ 20	+ 2	+ 9	+ 5	+ 2
Týn n. Vlt.	3	1	—	2	—	− 3	—	− 4	+ 1	—
Vlašim	20	1	7	4	8	+ 6	+ 1	—	− 1	+ 6
Žamberk — Senftenberg	21	—	7	14	—	+ 6	− 1	+ 2	+ 8	− 3
Morava a Slezsko — Mähren u. Schlesien:										
Boskovice	2	—	—	2	—	+ 2	—	—	+ 2	—
Brno-město — Brünn, Stadt	59	5	26	16	12	− 38	− 1	− 29	− 14	+ 6
Brno-venkov — Brünn, Land	34	3	9	21	1	− 8	+ 2	− 16	+ 6	—
Brod Uherský	8	—	6	1	1	− 11	− 1	− 5	− 5	—
Budějovice Moravské	24	3	11	6	4	+ 16	+ 2	+ 10	+ 1	+ 3
Dačice	15	1	7	7	—	+ 6	+ 1	+ 2	+ 3	—
Frýdek*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hodonín	15	—	9	4	2	+ 4	—	+ 4	− 2	+ 2
Holešov	28	4	11	12	1	+ 2	+ 3	+ 3	− 4	—
Hradiště Uherské	44	2	22	13	7	+ 22	—	+ 11	+ 9	+ 2
Hranice — Mähr. Weißkirchen	25	2	12	7	4	− 80	− 5	− 35	− 19	− 21
Hrotovice	7	1	1	4	1	+ 4	+ 1	+ 1	+ 1	+ 1
Jihlava — Iglau	27	2	15	9	1	—	− 3	+ 3	—	—
Kroměříž	18	2	8	8	—	− 3	+ 1	− 2	− 1	− 1
Kyjov	1	1	—	—	—	− 23	—	− 10	− 11	− 2
Litovel	32	3	15	14	—	+ 17	—	+ 11	+ 6	—
Město Nové na Moravě	29	2	8	16	3	+ 13	+ 1	+ 5	+ 7	—
Meziříčí Valašské	29	2	15	12	—	+ 22	+ 1	+ 11	+ 11	− 1
Meziříčí Velké	8	1	2	4	1	− 9	+ 1	− 7	− 1	− 2
Místek	36	2	19	11	4	− 18	− 5	− 3	− 9	− 1
Olomouc-město — Olmütz, Stadt	45	9	26	10	—	+ 37	+ 7	+ 22	+ 9	− 1
Olomouc-venkov — Olmütz, Land	17	1	9	7	—	− 7	—	+ 1	− 5	− 3
Ostrava Moravská	80	8	51	20	1	− 26	− 2	− 12	− 11	− 1
Prostějov	57	6	35	14	2	+ 46	+ 6	+ 28	+ 11	+ 1
Přerov	67	7	27	30	3	+ 55	+ 6	+ 20	+ 30	− 1
Tišnov	10	1	4	5	—	− 1	+ 1	− 3	+ 2	− 1
Třebíč	14	1	4	8	1	+ 4	+ 1	—	+ 2	+ 1
Vsetín	1	—	—	—	1	− 4	—	− 2	− 3	+ 1
Vyškov	7	1	3	—	3	− 43	− 6	− 28	− 11	+ 2
Zlín	23	1	13	8	1	− 9	—	− 3	− 5	− 1

*) Okresní úřad nevykázal žádnou změnu — Das Bezirksamt wies keine Änderung aus.

zásadně jen živnosti téhož druhu nebo živnosti příbuzné, jak jsou sloučeny ve skupinu pod touž položkou v seznamu řemeslných živností v § 1 živn. řádu. Tyto příbuzné živnosti se totiž provozují zpravidla společně podle místních potřeb a zvyků a k jejich nastoupení stačí jednotný průkaz způsobilosti. Jestliže tedy byly v jednom živnostenském oprávnění zahrnuty proti výslovnému zákazu § 12 živn. řádu dvě nebo více živností nepříbuzných, nebyly tyto živnosti zařaděny do jedné položky, nýbrž byly rozděleny do několika příslušných položek. Proto se počet živností, vykázaný v tabulkách, neshoduje ani s počtem vydaných živnostenských listů, ani s počtem skutečných provozovatelů živností, kteří živnost přihlásili nebo odhlásili.

V tabulce druhé jsou obsažena podle jednotlivých politických okresů přehledná data o ryzím přírůstku nebo úbytku všech živností v příslušném okrese, aby byla usnadněna rychlá a základní orientace o tom, zda v tomto okresu byl v daném měsíci rozvoj živnostenského podnikání na postupu či na ústupu.

Tohoto způsobu publikace dat zamýšlíme se přidržeti nadále i pro všechny další měsíce a to pravidelně, pokud nám to bude umožněno včasným shromážděním příslušných statistických výkazů od jednotlivých komor.

Jakmile budeme míti pohromadě materiál za několik měsíců a dosáhneme spoluprací obchodních a živnostenských komor pravidelného a plynulého zasílání materiálu, podrobíme podle možnosti vždy čtvrtletně data o přírůstcích a úbytcích obsáhlejšímu rozboru podle jednotlivých druhů živností, aby tak lépe vyniklo, v kterých živnostech se konkretně projevuje větší pohyb ať ve smyslu kladném či záporném. Tímto podrobnějším přehledem se po případě také umožní postihnouti určité sezonní výkyvy v některých živnostech, které by jinak v úhrnných datech jen podle skupin zůstaly nevyjádřeny.

Kromě dat uveřejněných v obou tabulkách vztahovalo se nové šetření o pohybu živností ještě na řadu dalších znaků. Výsledky nejsou uveřejněny pro poměrně malou četnost v tabulce podle politických okresů, nýbrž uvádíme je toliko v celkovém úhrnu za měsíc leden 1939.

Schváleno bylo 15 nových provozoven, užívajících pohonných strojů a j. motorů, bylo uděleno 238 povolení k podomnímu obchodu nebo licencí k živnostenským pracím po kočovnicku, hlášeno a schváleno bylo 87 případů ustanovení zástupce, 106 případů pronájmu živnosti, 53 případů dalšího provozu živnosti na účet vdovy nebo nezletilých sirotků, 1 případ na účet konkursní podstaty, 19 případů zřízení dalších stálých provozoven, pobočných závodů nebo skladů, 1 případ jejich zrušení a konečně 156 případů přerušení provozu živnosti a 39 případů znovuzahájení tohoto provozu. K. K.

Zahraniční obchod.

Zahraniční obchod za období od 16. března až do 30. dubna a za měsíc květen 1939.

Außenhandel für die Zeit vom 16. März bis 30. April und im Mai 1939.

Upozornění: V následujících datech není obsažen obchod s Říší, svobodnými přístavy Hamburkem a Brémy, Východní markou a s územím připojeným k Říši; za to jest v těchto datech obsažen i obchod se Slovenským státem.

Zur Beachtung: Die nachstehenden Daten enthalten nicht den Warenverkehr mit dem Altreich einschließlich der Freihäfen Hamburg und Bremen, mit der Ostmark und mit den an das Reich angegliederten Gebietsteilen; dafür ist darin auch der Handelsverkehr mit dem Slowakischen Staate inbegriffen.

A. Zahr. obchod podle druhů zboží.

Dovoz zboží všeho druhu, zejména však předmětů výživy, se v květnu poměrně značně rozvinul. Vývoz byl zase silnější v dubnu, v květnu vykázal lehčí oslabení. Jinak struktura našeho zahraničního obchodu zůstává stále stejná: v dovozu zhruba polovici tvoří suroviny, ve vývozu pak dosahují tovary skoro 90% jeho úhrnné hodnoty. Ovšem srovnávání s předchozími dobami nelze dnes dobře prováděti, a to nejen pro podstatné územní změny, nýbrž i pro svrchu zmíněné vyloučení obchodního styku s celým územím Říše z dat zahraničního obchodu.

Die Einfuhr von Waren aller Art, insbesondere aber von Gegenständen der Ernährungswirtschaft, ist im Mai zu einer verhältnismäßig bedeutenden Entfaltung gediehen. Die Ausfuhr hingegen hatte einen größeren Umfang im April, im Mai war da eine leichtere Abschwächung zu verzeichnen. Im übrigen bleibt die Struktur unseres Außenhandels stetig unverändert: die Einfuhr wird etwa zur Hälfte von den Rohstoffen eingenommen, während in der Ausfuhr nahezu 90% des Gesamtwertes derselben die fertigen Waren erreichen. Allerdings lassen sich Vergleiche mit früheren Zeitabschnitten heute nicht gut anstellen, und zwar nicht nur mit Rücksicht auf die einschneidenden Gebietsveränderungen, sondern auch infolge der oben berührten Ausschaltung des Handelsverkehres mit dem gesamten Reichsgebiet aus den außenhandelsstatistischen Daten.

Za dva a půl měsíce, t. j. od 16. března do 31. května 1939 činil náš úhrnný dovoz 991,531.000 K a vývoz 1.333,664.000 K. V jednotlivých obdobích této časové periody utvářel se tu náš zahraniční obchod jednak v úhrnu a jednak v roztřídění na hlavní skupiny mezinárodního bruselského názvosloví takto:

	úhrn Summe	živá zvířata lebende Tiere	potraviny a nápoje Nahrungsmittel und Getränke	suroviny Rohstoffe	tovary Waren
Dovoz v 1.000 K — Einfuhr in 1.000 K					
16.—31. III. 1939	141,841	6,377	29,294	65,785	40,385
IV. 1939	305,937	17,017	68,899	151,649	68,372
V. 1939	543,753	50,586	108,706	282,115	102,346
Vývoz v 1.000 K — Ausfuhr in 1.000 K					
16.—31. III. 1939	221,549	3	22,740	16,337	182,469
IV. 1939	570,691	31	31,544	32,333	506,765
V. 1939	541,424	4	42,279	29,573	469,561
Bilance v 1.000 K — Bilanz in 1.000 K					
16.—31. III. 1939	+ 79,708	— 6,374	— 6,554	— 49,448	+142,084
IV. 1939	+264,754	—16,986	—37,355	—119,316	+438,393
V. 1939	— 2,329	—50,582	—66,427	—252,542	+367,215

Z tohoto přehledu je patrno, že dovoz ve všech skupinách zboží, zejména však u předmětů výživy, se rozvinul v květnu poměrně dosti silně, kdežto vývoz byl v daném období největší v dubnu, zatím co v květnu lehce oslabil. Obchodní bilance přinesla vysoké aktivum 265 milionů K v dubnu, v květnu byla téměř vyrovnaná (nepatrné pasivum 2,3 mil. K). Celková struktura zahraničního obchodu zůstává zde stále stejná: v dovozu zhruba plná polovice připadá na suroviny, ve vývozu dosahují tovary skoro 90% úhrnné jeho hodnoty. Jinak bližší srovnání s předchozími dobami nelze dobře prováděti, a to nejen pro podstatné územní změny, nýbrž i pro svrchu zmíněné vyloučení obchodního styku s celým územím Říše z dat zahraničního obchodu.

Nyní ještě několik údajů o tom, jaké hlavní druhy zboží se v jednotlivých skupinách dovážely a vyvážely; všechna data se tu rozumí za celé období od 16. března až do 31. května 1939.

Dovoz.

Surovin se dovezlo za cca půl miliardy K. Na prvém místě tu stály suroviny textilní, zvláště bavlna (10.109 tun za 71 mil. K), vlna (26½ mil. K), juta (12½ mil. K), lnu, i pro nedostatek jeho na světových trzích po zastavení ruského vývozu, se dovezlo jen za 5½ mil. K, konopí za 3 mil. K. Pak následovaly suroviny pro průmysl kovodělný, jako zvláště železná ruda (skoro 200.000 tun za 38½ mil. K), staré a surové železo (32.000 tun za 38 mil. K), obecné kovy (4.132 tun za 25,194.000 K). Nerostných olejů surových i rafinovaných se dovezlo 82.728 tun za 60,678.000 K. Surových koží za 24 mil. K, kaučuku za 17½ mil. K. Z dalších surovin bylo by ještě uvésti: surový tabák za 29 mil. K, dříví, kde se uplatňovaly hlavně dodávky ze Slovenska, za 28½ mil. K, z čehož 10 mil. K připadlo na kulatinu; uhlí, hlavně z území připojeného k Polsku, přes 250.000 tun za 27 mil. K, olejnatá semena 13.000 tun za 21½ mil. K.

Tovarů se dovezlo za 211 milionů K; příze, zejména bavlněná a hedvábná, zvl. umělé hedvábí, různé výrobky železné a kovové vůbec, papír, lučebniny byly tu hlavními předměty dovozu. V dodávkách papíru se zase uplatňovalo hlavně Slovensko.

Dovoz potravin a nápojů činil 207 milionů K; převládaly zde tuky a jiné živočišné výrobky, zelenina, zboží osadnické, jižní ovoce, něco pšenice a kukuřice a j.

Živého dobytka se dovezlo za 74 milionů K, nejvíce vepřového za 59 milionů K, vedle toho však i hovězího, hlavně ze Slovenska, za 12 milionů K.

Vývoz.

Ve vývozu tovarů per 1.159 milionů K dominují zase výrobky průmyslu kovodělného celkovou sumou 810 milionů K. Z toho připadá na nejrůznější výrobky železné 537 milionů K, na stroje všeho druhu skoro 160 mil. K, dále tu jsou zastoupeny ve vývozu různé přístroje, automobily, výrobky z jiných kovů než železa atd. Poměrně dosti silný byl již také zase vývoz koženého a kaučukového zboží, t. j. hlavně obuvi; všeho koženého zboží se vyvezlo za 81 mil. K, kaučukového za 43 mil. K, tedy celkem za cca 125 mil. K. Vývoz textilního a konfekčního zboží měl celkovou hodnotu 106 mil. K, z čehož bylo za 38 mil. K zboží bavlněného, za 23 mil. K zboží konfekčního, za 21 mil. K vlněného, po cca 12 mil. K jednak hedvábného a jednak lněného i jutového. Z jiných tovarů jmenujeme ještě duté sklo s vývozem per 27 mil. K, dřevěné zboží per 15 mil. K (zejména nábytek z ohýbaného dřeva), keramické výrobky per 10 mil. K.

Z vývozu skupiny potravin a nápojů per 96½ mil. K připadá přes polovici na vývoz cukru, jenž činí 42.000 tun za téměř 50 milionů K. Naše vývozní ceny cukru profitují nyní z pevné tendence na světovém cukerním trhu a přinášejí našemu exportu zvyšující se výnosy. Po cukru byl v této skupině nejdůležitější vývoz sladu.

U surovin s vývozem per 78 milionů K má nyní na jejich vývozu poměrně největší podíl ostravský koks a vedle něho i ostravské uhlí, kteréžto poslední se vyváží prakticky vesměs na Slovensko. Celkem měl vývoz v celé přísl. celní třídě (XV b) „Uhlí a koks“ hodnotu přes 32 milionů K.

B. Zahraniční obchod podle zemí.

Slovenský stát zaujal v našem zahraničním obchodě velmi důležité postavení; je až dosud naším největším dodavatelem a v našem vývozu zaujal druhé místo za největším naším odběratelem Rumunskem. V obchodu se Slovenskem jsme nyní značně pasivní. Po jmenovaných zemích jsou nejdůležitější: v našem dovozu Jugoslavie a Spojené státy americké, ve vývozu Velká Britanie. V roztřídění obchodu na země devisově volné a devisově vázané mají v úhrnném našem obchodu převahu země devisově vázané; zhruba vzato, na ně připadá nyní asi 60% našeho obchodu, na země devisově volné cca 40%. Při tom sem není ovšem počítán obchod s celým územím Říše, který se provádí též na podkladě clearingu. V období od 16. března až do 30. dubna jsme byli aktivní v obchodu s oběma těmito skupinami zemí, v květnu jsme aktivní v obchodu se zeměmi devisově volnými a pasivní v obchodu se zeměmi devisově vázanými.

Der Slowakische Staat hat in unserem Außenhandel eine sehr wichtige Stellung besetzt; bis nun ist er unser größter Lieferant und in unserer Ausfuhr hat er die zweite Stelle inne, nach unserem größten Abnehmer Rumänien. Im Handelsverkehr mit der Slowakei sind wir derzeit stark passiv. Nach den genannten Ländern sind am wichtigsten: in unserer Einfuhr Jugoslawien und die Vereinigten Staaten von Amerika, in der Ausfuhr Großbritannien. In der Unterscheidung nach Ländern mit freier und nach solchen mit gebundener Devisenwirtschaft überwiegen in unserem Gesamthandelsverkehr die Länder mit gebundener Devisenwirtschaft; grob genommen, entfällt auf dieselben gegenwärtig ein Anteil von etwa 60% unseres Außenhandels, auf die devisenfreien Länder dagegen etwa 40%. Dabei ist hier allerdings der Handelsverkehr mit dem ganzen Reichsgebiet, dem ebenfalls das Clearingverfahren zugrunde liegt, nicht eingerechnet. In dem Zeitabschnitt vom 16. März bis 30. April war unsere Handelsbilanz gegenüber diesen beiden Ländergruppen aktiv, im Mai sind wir aktiv gegenüber den devisenfreien Ländern und passiv im Verkehre mit den Ländern mit gebundener Devisenwirtschaft.

Číselná data o našem obchodu s jednotlivými nejdůležitějšími zeměmi v obdobích od 16. března až do

30. dubna, za měsíc květen a za celé období od 16. března až do 31. května nalezne čtenář v tabulce č. 9 b) v tabulkové příloze. Z dat tam obsažených plynou některé důležité poznatky.

Za celé období od 16. března až do 31. května bylo pořadí 10 nejdůležitějších zemí v našem dovozu i vývozu toto:

Dovoz: Slovensko, Jugoslavie, U. S. A., Italie, Rumunsko, území připojené k Polsku, Vel. Britanie, Švédsko, Brit. Indie, Francie.

Vývoz: Rumunsko, Slovensko, Vel. Britanie, Jugoslavie, Nizozemsko, Turecko, Čína, Francie, Švýcarsko, Brit. Indie.

Slovensko zaujalo velmi důležité místo v našem zahraničním obchodu; toho času je naším největším dodavatelem. Zejména v květnu byl dovoz ze Slovenska velmi silný. V našem vývozu pak stojí Slovensko na druhém místě; za celé období od 16. března až do 31. května jsme v obchodu se Slovenskem pasivní částkou skoro 60 milionů K.

Vedle Slovenska je nejdůležitější teď v našem obchodu Rumunsko. To stojí zase na prvém místě našeho vývozu, kdežto v dovozu (za celé období od 16. března až do 31. května) až na místě pátém, takže vůči němu máme zase my nyní velmi vysoké aktivum (od 16. března až do 31. května přes 250 milionů K). A zase obráceně je to v poměru k Jugoslavii; vůči této jsme opět my pasivní (od 16. března až do 31. května přes 40 milionů K). Jugoslavie zaujímá v našem dovozu místo druhé, ve vývozu pak čtvrté. V obchodu s celým Polskem jsme pasivní, a to vlivem velkých dodávek černého uhlí a i některých železářských výrobků (hlavně polotovarů) z území k Polsku připojeného, jež daleko nestačí vyvážiti naše dodávky do tohoto území. V obchodu s původním Polskem jsme naopak aktivní. S Maďarskem se pohybuje náš obchod stále jen v úzkých mezích, s Bulharskem pak máme za období od 16. března až do 31. května bilanci vyrovnanou. S Italií jsme vlivem sezonně zvýšených dovozů v květnu (rané brambory a různá zelenina) více než 36 mil. K pasivní.

Ze států západní a severní Evropy a potom zámoří jsou pro nás stále nejdůležitějšími Velká Britanie a Spojené státy americké. Velká Britanie je na třetím místě našeho vývozu, kdežto v dovozu až na sedmém, takže za období od 16. března až do 31. května jsme zde stržili aktivum přes 70 milionů K. Za to zcela obráceně je to v našem obchodu se Spojenými státy americkými. Z těch dovážíme stále značnou měrou, poněvadž jsou naším hlavním dodavatelem surovin, za to však náš vývoz tam následkem diskriminování upadá nejhrozivější měrou. To je nejlépe patrno z tohoto přehledu:

Zahraniční obchod s U. S. A. v 1000 K.
Außenhandel mit U. S. A. in 1000 K.

Měsíc Monat	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilanční aktivum či pasivum — Bilanz
16.—31./III.	12,847	14,964	+ 2,117
IV.	30,094	11,930	— 18,164
V.	38,331	4,893	— 33,438
16./III.—31./V.	81,272	31,787	— 49,485

Také do jižní Ameriky vývoz dosavadní neurovnaností našeho nového obchodně-politického poměru k hlavním jejím státům podstatně klesl; a poněvadž z nich musíme dovážeti značná množství surovin (vlna, kůže) i potravin (káva), jsme v obchodu s nimi většinou velmi pasivní.

Jinak lze při podrobnějším zkoumání dat v tabulce 9 b) obsažených konstatovati, že v květnu se především náš dovoz, avšak vedle něho i vývoz ve styku s jednotlivými tam uvedenými zeměmi opět ve většině případů značněji rozvinul.

Přicházíme nyní k roztřídění našeho zahraničního obchodu podle způsobu platebního styku:

Dovoz a vývoz od 16. března do 30. dubna 1939 podle skupin zemí.
Ein- und Ausfuhr vom 16. März bis 30. April 1939 nach Ländergruppen.

Hodnota v 1000 K — Wert in 1000 K

	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilance Bilanz
I. Země devisově volné Devisenfreie Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	164,297	280,931	+116,634
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	44,362	85,914	+ 41,552
Úhrnem — Insgesamt	208,659	366,845	+158,186
II. Země devis. vázané Devisengebundene Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	23,234	14,211	— 9,023
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	16,044	33,514	+ 17,470
c) S clearingem vůči Protektorátu — Im Clearing mit dem Protektorat	199,841	377,670	+177,829
Úhrnem — Insgesamt	239,119	425,395	+186,276

Dovoz a vývoz v květnu 1939 podle skupin zemí.
Ein- und Ausfuhr im Mai 1939 nach Ländergruppen.

Hodnota v 1000 K — Wert in 1000 K

	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilance Bilanz
I. Země devisově volné Devisenfreie Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	162,693	174,654	+ 11,961
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	35,676	52,339	+ 16,663
Úhrnem — Insgesamt	198,369	226,993	+ 28,624
II. Země devis. vázané Devisengebundene Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	14,878	6,078	— 8,800
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	21,606	30,354	+ 8,748
c) S clearingem vůči Protektorátu — Im Clearing mit dem Protektorat	308,381	277,998	— 30,383
Úhrnem — Insgesamt	344,865	314,430	— 30,435

Dovoz a vývoz od 16. března do 31. května 1939 podle skupin zemí.
Ein- und Ausfuhr vom 16. März bis 31. Mai 1939 nach Ländergruppen.

Hodnota v 1000 K — Wert in 1000 K

	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilance Bilanz
I. Země devisově volné Devisenfreie Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	326,990	455,585	+128,595
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	80,038	138,253	+ 58,215
Úhrnem — Insgesamt	407,028	593,838	+186,810

	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilance Bilanz
II. Země devis. vázané Devisengebundene Länder			
a) Bez obchodně politických překážek — Ohne handelspolitische Schwierigkeiten	38,112	20,289	— 17,823
b) S obchodně politickými překážkami - Mit handelspolitischen Schwierigkeiten	37,650	63,868	+ 26,218
c) S clearingem vůči Protektorátu — Im Clearing mit dem Protektorat	508,222	655,668	+147,446
Úhrnem — Insgesamt . .	583,984	739,825	+155,841

Nyní mají v našem zahraničním obchodu převahu země devisově vázané. Zcela zhruba vzato, činí jejich podíl na našem obchodě asi 60%, kdežto zemí devisově volných zhruba 40%. Při tom ovšem není sem vůbec počítán náš veliký obchodní styk s celým územím Říše, který se provádí též na podkladě clearingu. V květnu se dovoz rozvinul z obou řečených skupin zemí, poměrně nejvíce však ze zemí clearingových, na čemž měly právě dodávky ze Slovenska veliký podíl. Při celkem rovnoměrně rozloženém vývozu na jednotlivá časová období vykazovala obchodní bilance v období od 16. března až do 31. května aktivum v obchodě s oběma skupinami zemí, v květnu pak byla mírně aktivní v obchodu se zeměmi devisově volnými, kdežto přibližně stejně mírně pasivní v obchodu se zeměmi devisově vázanými. Rž.

Ceny.

Velkoobchodní ceny v květnu a červnu 1939 a maloobchodní ceny v dubnu a květnu 1939.

Großhandelspreise im Mai und Juni 1939 und Kleinhandelspreise im April und Mai 1939.

Velkoobchodní ceny v dubnu až červnu dále stoupaly. Tento vzestup byl nejsilnější od 1. dubna do 1. května (+1,7% pro úhrn celého indexu), do 1. června stoupl index již jen nepatrně o 0,1%; zde vzestup cen většiny statků byl skoro úplně paralysován velkým poklesem cen brambor (skoro o čtvrtinu), který se dostavil jako reakce na předchozí značné podražení. Citlivé ceny prodělaly zejména v průběhu května další vzestup. Rovněž maloobchodní ceny a indexy životních nákladů stoupaly.

Die Großhandelspreise im April bis Juni sind weiter gestiegen. Dieser Anstieg ist am stärksten in der Zeit vom 1. April bis 1. Mai (+1,7% für die Summe des Gesamtindex) in Erscheinung getreten, nachher, in der Zeit bis zum 1. Juni, hat sich der Index nur unbedeutend, um 0,1%, erhöht; in dieser Zeit ist der Preisanstieg bei der Mehrzahl der Güter fast zur Gänze durch die große Senkung der Kartoffelpreise (beinahe um ein Viertel), die sich als Rückschlag auf die vorhergehende bedeutende Verteuerung eingestellt hat, ausgeglichen worden. Die konjunkturempfindlichen Preise haben insbesondere im Laufe des Mai einen weiteren Anstieg durchgemacht. Auch die Kleinhandelspreise und die Indizes der Lebenshaltungskosten setzten ihren Anstieg fort.

Velkoobchodní ceny stoupaly během dubna až do počátku května skoro ve všech dílčích skupinách úhrnného indexu. V celku stoupl úhrnný index velkoobchodních cen se 781 bodů k počátku dubna na 794 bodů k počátku května, t. j. o 1,7%. Ve skupině potravin, jichž dílčí index stoupl se 782 na 797 bodů, podražily nejvíce živočišné potraviny, a to masa, sádlo, máslo a zejména vejce (o 22,4%). Naproti tomu ceny rostlinných potravin byly poměrně stabilní; byly to zde hlavně monopolní stálé ceny obilí, které tu působily jako důležitá brzda převládající vzestupné cenové tendence. Při stabilních cenách obilí se držely i ceny mouky na nezvýšené úrovni a to nejen ve velkoobchodu, nýbrž i v maloobchodu, kde i ceny pekařských výrobků (chleba a pečiva) mohly takto zůstati nezvýšeny. Jen brambory vykázaly v nyní probíraném období mimosezonní vzestup o více než 4% v důsledku převahy poptávky nad nabídkou. V našem indexu se také částečně projevil prudký vzestup cen cukru na světovém trhu, který byl řadou zemí hojně kupován do zásoby. U nás v důsledku toho stoupl surový cukr určený k výrobě vývozní rafinády v domácích rafineriích franco Mělník až na 100 K za 1 q (počátkem května).

Dílčí index průmyslových látek a výrobků stoupl od počátku dubna do počátku května se 788 bodů na 801 bod. Na toto zvýšení měly velký vliv cenové pohyby na světovém trhu. Nejvíce stoupl dílčí index velkoobchodních cen textilií, t. j. surovin a polotovarů textilních, s 583 na 622 bodů. V jeho rámci pak nejvíce podražilo surové přírodní hedvábí (o více než 22%) v důsledku omezeného jeho vývozu z Japonska (které je tu hlavním producentem), a dále pokračovala ve svém cenovém vzestupu juta (skoro o 20%) pro veliké objednávky jutových pytlů u indického průmyslu pro vojenské potřeby. Zde tedy naše domácí ceny stoupaly pod vlivem světového cenového zvýšení hedvábí a juty. Než i jinak měly též ostatní textilní suroviny a příze pevnou cenovou tendenci. Ve skupině nerostů a kovů stoupaly ceny některých kovů rovněž pod vlivem světového zvyšování jejich cen. Než v této skupině došlo také k dalšímu snížení cen hnědého uhlí. V předchozím čísle 4—5 Statistického zpravodaje jsme ve stati „Velkoobchodní ceny v dubnu 1939 a maloobchodní ceny v březnu 1939“ na str. 103 uvedli, že po podstatném snížení náhradních dávek uhelné a obratové daně a celního manipulačního poplatku snížily se pro naše spotřebitele ceny hnědého uhlí skoro o 7%. Další zlevnění vyplynulo z nového přepočítacího kursu RM ku koruně 1 RM = 10 K, kdežto dříve platil tu kurs zhruba 1 RM = 11,70 K. V důsledku toho snížily se k počátku května ceny hnědého uhlí v našem velkoobchodním indexu o dalších 7,7%. Z jiných surovin i výrobků průmyslových byl nejvýznačnější pokračující vzestup cen surových i vydělaných koží a měkkého řeziva.

K počátku června t. r. se zvýšil úhrnný index velkoobchodních cen již jen nepatrně o 0,1%. Při tom sice většina statků zařaděných do schematu našeho indexu pokračovala ve svém cenovém vzestupu, avšak několik málo artiklů vykázalo někde až velmi ostré snížení svých cen buď jako reakci na své předchozí přílišné zdražení aneb pod vlivem sezony. Tyto značné cenové poklesy několika málo statků stačily skoro úplně paralysovati mnohem čet-

nější, avšak drobnější zdražení většiny ostatních artiklů.

To platí především o b r a m b o r á c h; ty v ostré reakci na svůj předchozí, sezonně neobvyklý cenový vzestup, klesly k počátku června ve velkém o 24%. Tím snížily dílčí index velkoobchodních cen potravin z květnových 797 bodů na 795 bodů, ač jiné potraviny, zejména živočišné (sádlo, máslo, šunka), i rostlinné (na př. hrách), dále i káva, pokračovaly ve svém cenovém vzestupu. Také vejce v jisté reakci na předchozí vzestup k počátku června o více než 6% oslabila.

Značně též klesá index cen p í c e a to již po celé jaro, jak je sezonně obvyklo.

Dílčí index cen p r ů m y s l o v ý c h l á t e k a v ý r o b k ů zpevnil do počátku června z květnových 801 bodů na 807 bodů. Podražily zase zejména t e x t i l i e, jako bavlna a bavlněná příze, vlna, lněná příze a zejména surové přírodní hedvábí (+15%). Jedině juta v reakci na předchozí velmi ostrý vzestup zlevnila nyní zase o více než 8%. Dražší jsou však k počátku června kůže surové i vydělané, nerostné oleje, lněný olej, dříví, zvláště měkké řezivo a skoro o 8% i cihly. Ve skupině nerostů a kovů zlevnilo dále hnědé uhlí o 0,6% v důsledku snížení statistického poplatku vybíraného při dovozu.

C i t l i v é c e n y stoupaly ve svém úhrnu po celý květen až do počátku června, kdy dosáhly 747 bodů (4./V. 726 bodů). Na tomto vzestupu se účastnily hlavně vlněná česaná a lněná příze, surové kůže, velmi vydatně též stavební měkké řezivo (vzestup o cca 10%) a některé staré kovy. K 8./VI. úhrnný index tu klesl na 737 bodů, k 15./VI. pak činil 739 bodů. Toto malé snížení bylo způsobeno poměrně většími dodávkami domácího ocelového šrotu, který je levnější proti šrotu cizímu; to se projevilo ve váženém průměru cen šrotu braném za podklad výpočtu přísl. indexního čísla. Jinak však i v prvé polovici června stoupaly citlivé ceny surových koží, měkkého stavebního řeziva, bavlněné příze i staré mosazi.

I n d e x y ž i v o t n í c h n á k l a d ů v Praze stouply z polovice března do polovice dubna u rodiny dělnické o 1,3%, u rodiny úřednické o 1,4%, z polovice dubna do polovice května pak již mírněji u rodiny dělnické o 0,7% a u rodiny úřednické o 0,4%. Všeobecně stouply ceny potravin, zvláště živočišných, z rostlinných brambory a zeleniny. U některých druhů zeleniny je tento vzestup ovšem povahy sezonní (na př. u cibule). Dále se zvýšily o 5—20% maloobchodní ceny téměř všech druhů oděvů a mužských i ženských klobouků. Do polovice května se projevilo snížení cen hnědého uhlí ve velkém i v maloobchodě; ceny jeho klesly tu asi o 8%. Zato však zase podražilo palivové dříví (+11%) a zejména mýdlo (o 25%).

Vážený index m a l o o b c h o d n í c h c e n p o t r a v i n v průměru celostátním stoupl do polovice dubna proti polovici března o 1,9% a do polovice května dokonce o další 2,9%. Zde stouply ceny potravin celkem stejně, jak bylo nahoře uváděno pro Prahu. Jak v obou zemích (v Čechách i na Moravě), tak i v největších městech byl cenový průběh od polovice března až do polovice května v podstatě shodný. Rž.

Práce.

Trh práce v měsíci dubnu a květnu 1939.

Arbeitsmarkt im April und Mai 1939.

Příznivá situace na trhu práce vedla v dubnu a květnu k podstatnému poklesu počtu neumístěných uchazečů téměř ve všech výrobních odvětvích. V některých třídách povolání jeví se dokonce vzrůstající nedostatek kvalifikovaných i pomocných pracovníků.

Die günstige Lage auf dem Arbeitsmarkt führte im April und Mai zu einem wesentlichen Rückgang der nichtuntergebrachten Bewerber in fast allen Produktionszweigen. In einigen Berufsklassen zeigt sich sogar ein zunehmender Mangel an qualifizierten und Hilfsarbeitern.

Přehled trhu práce — Übersicht des Arbeitsmarktes

	1939 III.	IV.	V.
Uchazeči — Bewerber	164.769	157.923	113.689
Přihlášená místa - Angemeld. Stellen	59.582	80.368	70.338
Obsazená místa — Besetzte Stellen	46.966	67.970	57.774
Na 100 přihlášených míst připadá uchazečů — Auf 100 angemeldete Stellen entfallen Bewerber	*276.5*	*196,5*	*161,6*
Na 100 uchazečů připadá obsazených míst — Auf 100 Bewerber entfallen besetzte Stellen	*28,5*	*43,0*	*50,8*
Volná místa koncem měsíce — Freie Stellen am Monatsende	7.943	8.168	8.328
Neumístění uchazeči koncem měsíce Nichtuntergebrachte Bewerber am Monatsende	92.859	56.901	26.488

Velmi příznivý vývoj trhu práce v měsíci dubnu 1939 byl výslednicí několika složek, jichž souhrnný vliv se projevil v silném poklesu počtu neumístěných uchazečů. V prvé řadě bylo to celkem klidné a stejnoměrné počasí, jež umožnilo ve značné míře provádění venkovských prací všeho druhu, zahájení řady prací stavebních, a to jak soukromých, tak zejména veřejných, dále velmi dobrá zaměstnanost v průmyslu a konečně možnost umístění dělnictva v Říši.

Příznivá situace na trhu práce zaznamenaná v dubnu potrvala také v květnu, kdy byl vykázán další velmi podstatný pokles počtu neumístěných uchazečů. Zlepšený stav pracovní byl hlášen téměř ze všech výrobních odvětví. V počtu zbylých uchazečů koncem měsíce neumístěných je mnoho osob starších, po případě normální činnosti méně schopných, takže procento skutečně nezaměstnaných je nepatrné. Není tedy divu, že v některých třídách povolání se jeví stoupající nedostatek kvalifikovaných sil pracovních a dokonce i sil pomocných.

Zlepšování poměrů na trhu práce výstižně charakterisuje poměr, udávající kolik uchazečů připadá na 100 přihlášených míst; se shora uvedeného přehledu je zřejmo, že z 276,5 v měsíci březnu klesl tento poměr na 196,5 v dubnu a 161,6 v květnu.

Počet neumístěných uchazečů se snížil v měsíci dubnu proti březnu o 35.958 osob, t. j. o 38,7%, v měsíci květnu proti dubnu o 30.413 osob, t. j. o 53,4%.

Z těchto poklesů připadá na třídy povolání, jichž práce jsou vysloveně sezonní povahy (zemědělství, lesnictví a zahradnictví, průmysl kamenný, zeminný a hlinařský, živnosti stavební a nádeníci): v měsíci dubnu 23.574 osob, t. j. 65,6% celkového poklesu, v měsíci květnu 15.807 osob, t. j. 52,0% celkového poklesu, na průmyslová odvětví: v měsíci dubnu 9.171 osob, t. j. 25,5% celkového poklesu, v měsíci květnu 9.571 osob, t. j. 31,5% celkového poklesu, zbytek na ostatní povolání.

Relativně největší pokles vykazuje v měsíci dubnu průmysl kamenný, zeminný a hlinařský o 58,3%, živnosti stavební o 57,4%, nádeníci o 44,3%, dřevoprůmysl o 43,6%, hornictví o 41,2%, zpracování kovů o 41,1%, oděvnictví o 38,8%, zemědělství a lesnictví o 38,3%, zaměstnanci v různých odvětvích výroby (převážnou většinou strojníci, topiči a nekvalifikované dělnictvo tovární bez bližšího označení) o 38,0% a průmysl strojní o 31,4%, v měsíci květnu průmysl kamenný, zeminný a hlinařský o 73,3%, živnosti stavební o 66,9%, dřevoprůmysl o 62,4%, nádeníci o 60,5%, zemědělství a lesnictví o 60,3%, zpracování kovů o 58,9%, hornictví o 57,3%, průmysl strojní o 56,1%, průmysl oděvní o 55,0%, sklářství o 46,6%, průmyslová výroba potravin a poživatin o 46,5%, zaměstnanci v různých odvětvích výroby o 45,4%, odbory grafické o 44,8%, průmysl textilní o 42,4%, zaměstnanci obchodní o 41,1% a služebnictvo domácí o 33,6%.

V dubnu 1938 bylo na nynějším území Čech a Moravy 114.035 neumístěných uchazečů, v květnu téhož roku 84.148. Proti roku loňskému klesl tedy počet neumístěných uchazečů v dubnu roku letošního o 50,1%, v květnu o 68,5%.

Stav trhu práce ve významných třídách povolání v měsíci květnu 1939.

V zemědělství pokračovalo se v největším možném rozsahu v provádění jarních prací, ačkoliv trvalé deště tyto práce velmi zdržovaly. Vzdor tomu byla po zemědělském dělnictvu veliká poptávka; jeho nedostatek jeví se stále tíživěji, ježto příliv pracovních sil ze Slovenska je velmi omezen. V některých okresech čelí se alespoň částečně tomuto nedostatku najímáním dělnictva z jiných tříd povolání. V lesnictví se pracovalo na vysazování kultur a v některých krajích byl přijat větší počet nových zaměstnanců. V místech, kde bylo méně pracovní příležitosti v lesnictví, přešlo dělnictvo do zemědělství.

Průmysl kamenný, zeminný a hlinařský. Kamenné lomy byly zaměstnány plně. Některé závody již upozornily, že se začíná projevovati nedostatek pomocného dělnictva, který by byl značnou potíží při dalším rozvoji práce. Také v cihelnách byla zaměstnanost velmi dobrá, přesto, že se nepracovalo na sklad, nýbrž jen na pevné, zajištěné objednávky. Dobývání písku, zejména říčního, vykázalo zlepšenou zaměstnanost a totéž možno říci i o vápenkách. Cementárny, hrnčírny a továrny na keramické zboží zaznamenaly proti minulému měsíci jen nepatrně zvýšenou výrobu.

Průmysl sklářský vykázal v květnu další zhoršení pro nedostatek zahraničních objednávek a místy nedostatek surovin. Pracovní doba začínala kolísati a v některých závodech část dělnictva pracovala střídavě.

Kovoprůmysl. Celková zaměstnanost v tomto průmyslovém odvětví se dále zlepšila. Také v průmyslu strojním zaměstnanost celkem stoupla, ač bylo místy již hlášeno větší kolísání odbytu a zdůrazňován nedostatek surovin. Nové dělnictvo bylo přijímáno hlavně v továrnách na hospodářské stroje, v těžkém strojním průmyslu a v elektrotechnice.

Dřevoprůmysl. Úhrnná zaměstnanost ve zpracování dřeva, vyjímajíc pily, nevykazuje větších změn oproti minulému měsíci; přesto však v některých oborech tohoto průmyslu se jeví určitý sklon ke zlepšení. To se týká zejména výroby nábytku. Na pilách přibylo práce, ježto dovoz řeziva se zvýšil a v důsledku toho bylo přijímáno nové dělnictvo.

Průmysl textilní. Ve všech odvětvích průmyslu textilního byla i v květnu velmi příznivá zaměstnanost a počet dělnictva ještě o něco stoupl. Místy došlo již k jeho přechodnému vysazování pro nedostatek materiálu. Tkalcovny pracují v míře dlouho nebývalé, což má za následek hojnost stížností do nedostatku školených zaměstnanců. Jak dlouho potrvá toto pracovní tempo, bude záležeti na zásobování surovinami, ježto odbyt zboží je stále velmi čilý a sklady jsou jen málo zásobeny.

Průmysl oděvnický. Stav výroby v konfekčním průmyslu pohyboval se na příznivé úrovni dubnové; poptávka po pracovních silách byla stále živá. V tovární výrobě obuvi bylo místy pozorovati pokles, což je ale obvyklým zjevem v letních měsících. V továrnách na prádlo nebylo oproti minulému měsíci větších změn; některé továrny hodlaly sice přijmouti více nových dělnic, ale pro nedostatek surovin upustily od rozšíření provozu.

Průmyslová výroba potravin a poživatin. Celková úroveň zaměstnanosti se dosti podstatně zlepšila, a to téměř ve všech odvětvích. Výjimku činí pouze sezonní obory, a to sladovny, lihovary a továrny na rybí konservy, které ukončily pracovní období a propustily část zaměstnanců.

Stavební živnosti. Stavební ruch v měsíci květnu značně stoupl a poptávka po stavebním dělnictvu byla tak značná, že ji nebylo možno místy ani uspokojiti. Rovněž počet veřejných prací stavebních proti dubnu podstatně vzrostl a v důsledku toho i počet dělnictva na nich zaměstnaného. Ftr.

Zaměstnanost v dubnu a květnu 1939.
Beschäftigungsgrad im April und Mai 1939.

I. Ústřední sociální pojišťovna.

Jarní sezonní rozvoj dělnické zaměstnanosti je letos relativně nepoměrně výraznější než loni. Tato skutečnost se obráží též ve složení pojištěnosti podle pohlaví.

Die saisonmäßige Entwicklung des Beschäftigungsgrades der Arbeiter im Frühjahr ist in diesem Jahre unverhältnismäßig kennzeichnender als im Vorjahre. Diese Tatsache spiegelt sich auch in der Zusammensetzung der Versicherten nach dem Geschlecht.

V měsíci dubnu a květnu 1939 bylo podle zákona č. 221/1924 (ve znění novel) průměrně pojištěno pro případ nemoci (i s pojištěnci dobrovolnými, avšak bez domáckých dělníků) — ve srovnání s loňskem pro

tehdejší území země České a Moravskoslezské — v tisících osob:

Měsíc Monat	Průměrný počet pojištěnců pro případ nemoci Durchschnittszahl der Krankenversicherten 1939 Protektorát Protektorat	 1938 Čechy, Morava a Slezsko Böhmen, Mähren und Schlesien
IV.	1,238	1,922
V.	1,340	1,989

Podle dat o pojištěnosti v prvním čtvrtletí 1939 zůstalo na území Protektorátu průměrně 63% manuálních zaměstnanců proti stavu před rokem, zjištěnému pro tehdejší území země České a Moravskoslezské, jak bylo ukázáno v předchozím čísle „Statistického zpravodaje"; při tom bylo vysloveno očekávání, že rozsah dělnické práce na území Protektorátu bude v letních měsících pravděpodobně vyjádřen procentem vyšším. Čísla pro duben a květen 1939 tomu jasně nasvědčují, neboť tvoří 64,4, resp. 67,4% z pojištěnosti loňské.

Sezonní rozvoj proti nejnižšímu stavu zaměstnanosti, který bývá v každém roce v lednu, byl letos v prvních pěti měsících vyjádřen přírůstkem 277.000 pojištěných, t. j. 26 procenty. Za tutéž dobu loni vystoupila sezonní vlna na tehdejším území Čech, Moravy a Slezska o 299.000 osob, čili o 17,7% nad zaměstnanost lednovou, na celém území bývalého Československa pak o 411.000 osob, t. j. o 20,6%.

Účast žen v dělnické práci mezi letoškem a loňskem je značně rozdílná. Při tomto meziročním srovnání možno konstatovat několik skutečností. Loni se kvota žen udržovala v prvních třech měsících na stejné výši a teprve v dubnu 1938 nepatrně, v květnu 1938 silněji poklesla — naproti tomu letos je obdobný jarní pokles mnohem citelnější.

Měsíc Monat	Počet žen ze 100 pojištěnců Zahl der Frauen auf 100 Versicherte 1939 Protektorát Protektorat	 1938 Čechy, Morava a Slezsko Böhmen, Mähren und Schlesien
I.	37,5	39,9
II.	37,7	39,9
III.	38,1	39,8
IV.	36,9	39,4
V.	35,4	38,6

Význam sezonních prací, na nichž jsou převážně zaměstnáváni muži (zejména prací stavebních) se letos uplatňuje pronikavěji, neboť ve zúženém okruhu námezdní práce tvoří — jak shora ukázáno — poměrně silnější složku než loni.

Letošní podíl žen je proti roku 1938 vesměs nižší, jak ostatně již vyloženo v předchozích zprávách. Růstem jarní sezony se ovšem meziroční rozptyl stupňuje.

Meziroční srovnání zde uvedená a ovšem i závěry z nich plynoucí mají samozřejmě jen omezenou platnost, neboť byla učiněna za předpokladu shodných pracovních podmínek v obou srovnávaných letech. Rozdíly jak ve kvantitě zaměstnanosti, tak v její struktuře proto nemohou vyjadřovati absolutní skutečnost, nýbrž jest jich používat pouze jako pravděpodobného směrového ukazatele.

II. Celková zaměstnanost.

Zaměstnanost v soukromých službách tvoří na území Protektorátu poměrně nižší složku celkové zaměstnanosti než na bývalém území Československa v předchozích letech.

Die Beschäftigung in Privatdiensten bildet auf dem Gebiet des Protektorats eine verhältnismäßig niedrigere Post des gesamten Beschäftigungsgrades als auf dem Gebiet der ehemaligen Tschechoslowakei in den Vorjahren.

Celková zaměstnanost, sledovaná podle dat všech nositelů veřejnoprávního nemocenského pojištění, byla v měsících únoru až dubnu 1939 na území Protektorátu — ve srovnání se stejnojmennými měsíci roku 1938, za něž ovšem podána pro celé území bývalého Československa:

Průměrná zaměstnanost (v tisících osob)
Durchschnittlicher Beschäftigungsgrad
(in 1.000 Personen)

	1939 II.	1939 III.	1939 IV.	1938 II.	1938 III.	1938 IV.
ve službách soukromých - in Privatdiensten	1,421	1,451	1,558	2,598	2,700	2,839
z toho: dělnictva davon: Arbeiter						
a) u nem. pojišť. (ÚSP) — bei der Krankenvers. (Z. S. V. A.)	*1,102*	*1,130*	*1,234*	*2,024*	*2,124*	*2,262*
b) u revír. brat. pokladen — bei Revierbruderladen	*44*	*45*	*46*	*114*	*113*	*113*
zaměstnanců ve vyšších službách - Beschäftigte in höheren Diensten .	*275*	*276*	*278*	*460*	*463*	*464*
ve službách veřejných — in öffentl. Diensten . . .	261	256	.	433	435	446
z toho: ve státních podnicích — davon: in staatl. Unternehmungen	*131*	*129*	*130*	*206*	*208*	*219*
ve veřejné správě — in öffentl. Verwaltung .	*130*	*127*	.	*227*	*227*	*227*
Úhrnem—Zusammen . .	**1,682**	**1,707**	.	**3,031**	**3,135**	**3,285**

Čísla předchozí tabulky představují zásadně měsíční průměrný počet aktivních pojištěnců, tedy bez pojištěnců dobrovolných a důchodců (nejčastěji podle denních stavů). Za duben 1939 nejsou prozatím známa data pro veřejnou správu. Pojmově byly jednotlivé skupiny, v tabulce vyjmenované, vymezeny ve zprávě v předchozím čísle „Statistického zpravodaje".

Z celkové zaměstnanosti patrně připadá na soukromé služby na území Protektorátu poměrně o něco méně než na území bývalého Československa, neboť podle letošních lednových dat náleželo soukromým službám 83,5%, podle stavu z loňského ledna pak 85,5% pojištěnců. Tato kvota pochopitelně růstem sezony stoupá, poněvadž soukromé služby jsou více vystaveny vlivům sezony než služby veřejné. Letos však stoupá prudčeji (na 85,0% v březnu 1939), kdežto loni v březnu pouze na 86,1%; tento zjev znovu potvrzuje, že zaměstnanost na území Protektorátu je poměrně citlivější na sezonu než tomu bylo v širším územním rámci let dřívějších.

Ze soukromých služeb na území Protektorátu tvoří dělnické kategorie poměrně slabší složku nežli úhrn manuálních zaměstnanců v bývalém Československu: byla-li letos v únoru vyjádřena 80,6 procenty, v březnu 81,0% a v dubnu 82,2%, činila loni v únoru

82,4%, v březnu 82,9% a v dubnu 83,7%. Rozvojem jarní příležitosti k práci samozřejmě v obou letech od měsíce k měsíci stoupá, neboť v rámci soukromých služeb jest manuální práce mnohem silněji závislá na sezoně než služby vyšší.

Z předchozích dvou odstavců plyne, že proti složení zaměstnanosti z předchozího roku (jakož i z let dřívějších) nastal výkyv jednak relativním zvýšením složky veřejných zaměstnanců, jednak — ve službách soukromých — zpevněním složky zaměstnanců vyšších služeb. O tom ostatně podává důkaz i tento odhad o relativním zúžení okruhu pracovních sil.

Aby byl podán obraz o tom, kolik námezdních sil všech kategorií zůstalo na území Protektorátu vzhledem k bývalému území Československa, uvádějí se pro jednotlivé měsíce roku 1939 procenta, jež tvoří celková letošní zaměstnanost z loňské.

Procento, jež tvoří letošní zaměstnanost z loňské
Prozentsatz des diesjährigen Beschäftigungsgrades gegenüber dem Vorjahre.

Měsíc Monat	Soukromé služby Privatdienste	Veřejné služby Öffentl. Dienste	Úhrnem Zusammen
I.	54,4	63,7	55,8
II.	54,7	60,2	55,5
III.	53,7	59,0	54,5
IV.	54,9	.	.

U soukromých služeb je tedy — s výjimkou března, kdy zejména mimořádně nepříznivým počasím byl brzděn vývoj jarních prací — patrný pozvolný růst procenta, naproti tomu u veřejných služeb je nápadný spád od lednového čísla, který byl zajisté způsoben pensionováním zaměstnanců vyšších věkových stupňů a odchodem vdaných zaměstnankyň z veřejných služeb. V celku možno říci, že podle dosavadního pohybu pojištěnosti je zaměstnanost na území Protektorátu v přítomné době okrouhle o 45% nižší než v hranicích bývalého čs. státu v téže době loni. Toto procento vytvořily však nejen územní změny přímo, nýbrž i všechny důsledky nepřímé, jakož i zásahy, které si vyžádala doba.

Účast žen v námezdní práci možno sledovat u soukromých služeb. V březnu a dubnu 1939 a 1938 tvořily pojištěnky z celkové pojištěnosti procent:

Počet žen ze 100 pojištěnců
Zahl der Frauen auf 100 Versicherte

	1939 Protektorát Protektorat III.	1939 IV.	1938 Československo Tschechoslowakei III.	1938 IV.
Dělnictvo - Arbeiter				
a) ÚSP. - Z. S. V. A.	38,01	36,88	37,80	37,35
b) rev. brat. pokl. - Revierbruderladen	1,43	1,23	2,14	2,12
celkem - insgesamt . . .	36,62	35,59	35,99	34,42
Vyšší služby - Höhere Dienste .	29,32	28,80	26,83	26,88
Úhrn soukromých služeb — Summe der Privatdienste . . .	**35,23**	**34,38**	**3 ,42**	**34,24**

Kromě vyšších služeb, u nichž je letos poměrně více žen než loni, neukazuje meziroční srovnání zvláštních přesunů, zejména podle dubnových dat se celkové procento žen v obou letech téměř kryje. Tím však nelze tvrdit, že struktura zůstala u všech kategorií shodná. Kdyby bylo možno provésti parciální srovnání s loňskými čísly, vztahujícími se na nynější území Protektorátu, dospěli bychom nesporně k značným rozdílům, jak lze usuzovat ze stati předchozí (o zaměstnanosti v okruhu pojištěnců Ústřední sociální pojišťovny); závěrečná poznámka a v ní uvedená o relativní hodnotě meziročního srovnávání platí arci — a ještě ve vyšší míře — i při výkladu pohybu zaměstnanosti celkové. jh.

Hromadné propouštění dělníků a zastavování závodů v I. čtvrtletí 1939.

Massenentlassung von Arbeitern und Betriebseinstellungen im I. Vierteljahr 1939.

Jak v hromadném propouštění dělníků tak i v zastavování závodů jeví se proti loňskému roku velmi podstatný pokles. — Mezi důvody propouštění a zastavování závodů převládají opět příčiny rázu hospodářského.

Sowohl in der Massenentlassung von Arbeitern, als auch in den Betriebsstillegungen erscheint gegenüber dem Vorjahre ein sehr wesentlicher Rückgang. — Unter den Gründen der Entlassung und Betriebsstilllegungen herrschen wiederum wirtschaftliche Ursachen vor.

V I. čtvrtletí 1939 bylo na území protektorátu Čechy a Morava hlášeno 12 případů zamýšleného hromadného propouštění dělníků, 13 případů zamýšleného zastavení závodů na dobu kratší než 3 měsíce a 10 případů na dobu delší než 3 měsíce. Působením ministerstva sociální a zdravotní správy a živnostenských inspektorátů bylo zabráněno v 1 případě hromadnému propouštění dělníků, v 1 případě zastavení závodu na dobu kratší než 3 měsíce a ve 2 případech zastavení na dobu delší než 3 měsíce, t. j. v 8,3%, 7,7% a 20,0%.

Zamýšlenými opatřeními mělo ztratiti práci 2.494 dělníků. Po zásahu úřadů ji ztratilo pouze 1.242 dělníků, t. j. 49,8%, z toho 307 hromadným propouštěním, 438 zastavením závodu na dobu kratší než 3 měsíce a 497 zastavením závodu na dobu delší než 3 měsíce. Z práce vyřazeno bylo pouze 809 dělníků, t. j. 32,5%, v práci se střídalo 16 dělníků, t. j. 0,6%, a zcela před účinky opatření bylo zachráněno 427 dělníků, t. j. 17,1%.

Jak byly postiženy poruchami zaměstnanosti jednotlivé obory průmyslu, ukazuje tento přehled:

Druh průmyslu / Art der Industrie	Hromadná propouštění Massenentlassungen: závody Betriebe	Hromadná propouštění Massenentlassungen: dělníci*) Arbeiter*)	Zastavení na dobu / Einstellung auf kratší než 3 měsíce weniger als 3 Monate: závody Betriebe	kratší než 3 měsíce: dělníci*) Arbeiter*)	delší než 3 měsíce mehr als 3 Monate: závody Betriebe	delší než 3 měsíce: dělníci*) Arbeiter*)	Celkem Im ganzen: závody Betriebe	Celkem Im ganzen: dělníci*) Arbeiter*)
kovoprůmysl Metallindustrie .	4	283	4	249	2	183	10	715
dřevarský Holzindustrie .	3	114	3	82	1	71	7	267
grafický — Graphische Industrie	2	139	—	—	2	92	4	231
oděvnictví a obuv Bekleidungs- u. Schuhindustrie .	1	8	—	—	1	5	2	13
potravinařský Nahrungsmittelindustrie	1	11	—	—	1	11	2	22
sklářský — Glasindustrie	—	—	3	392	—	—	3	392
kamenů a zemin Stein- u. Erdenindustrie	—	—	2	276	1	135	3	411

*) propuštění či vyřazení — entlassen oder ausgesperrt

Další přehled podává srovnání dat za I. čtvrtletí 1939 na území nynějšího protektorátu Čechy a Morava s daty za poslední čtvrtletí 1938 na témže území a za I. čtvrtletí 1938 na území celých Čech a Moravy.

Druh opatření Art der Maßnahmen	I. čtvrtletí I. Vierteljahr 1939		IV. čtvrtletí IV. Vierteljahr 1938		I. čtvrtletí I. Vierteljahr 1938	
	závody Betriebe	dělníci*) Arbeiter*)	závody Betriebe	dělníci*) Arbeiter*)	závody Betriebe	dělníci*) Arbeiter*)
Hromadné propuštění Massenentlassungen	11	555	34	2.064	39	2.356
Zastavení na dobu kratší než 3 měsíce Einstellung auf weniger als 3 Monate .	12	999	41	5.045	16	2.583
Zastavení na dobu delší než 3 měsíce — Einstellung auf mehr als 3 Monate . . .	8	497	13	1.805	12	526

*) propuštění či vyřazení — entlassen oder ausgesperrt.

V celku tedy nastal v I. čtvrtletí 1939 pokles případů hromadného propuštění dělníků a zastavení závodů, který se jeví proti IV. čtvrtletí 1938 nejmarkantněji u přechodného zastavení na dobu kratší než 3 měsíce.

Příčiny, které vedly k opatřením omezujícím práci, jsou rozmanité, ale převládají silně příčiny rázu hospodářského. Ze všech 31 opatření v I. čtvrtletí provedených uskutečnilo se 12, t. j. 38,7%, pro nedostatek objednávek, v 7 případech, t. j. 22,5%, byly příčinou finanční nesnáze, ve 4 případech, t. j. 12,9%, nedostatek surovin, po 1 důvodu připadá na dokončení práce, na úřední omezení výroby, na zabavení surovin berním úřadem a na zastavení deníku, který tiskárna tiskla. Z důvodů rázu technického připadají 2 případy na živelní, přírodní a povětrnostní poměry a 2 případy na technické a strojní závady. Tyto důvody technického rázu se vyskytly jen v průmyslu dřevařském a průmyslu kamene a zemin, kdežto ostatní obory jsou charakterisovány důvody hospodářskými.

Přihlédneme-li k rozdělení podle zemí, shledáme, že všechny případy hromadného propuštění dělníků v I. čtvrtletí 1939 se vyskytly v Čechách; ze 12 závodů zastavených na dobu kratší než 3 měsíce bylo v Čechách 8 se 661 postiženými dělníky a na Moravě 4 se 338 postiženými dělníky. Z celkového počtu 8 závodů zastavených na dobu delší než 3 měsíce bylo v Čechách 5 se 243 postiženými dělníky a na Moravě 3 se 254 postiženými dělníky. Rý.

Mzdy v dubnu a květnu 1939.
Löhne im April und Mai 1939.

Mzdové zvýšení, které obvykle přináší jarní sezona, je letos značně silnější nežli bylo loni na územích širších; u žen nastal místo loňského poklesu naopak vzestup průměrné pojištěné mzdy.

Die Lohnerhöhung, die gewöhnlich in der Frühjahrssaison verzeichnet wird, ist in diesem Jahre bedeutend größer als im Vorjahre auf dem weit größeren Gebiet; bei den Frauen wurde statt des vorjährigen Rückganges sogar ein Steigen des durchschnittlichen versicherten Lohnes vermerkt.

Pojištěnci nemocenského pojištění podle zákona č. 221/1924 ve znění novel u nemocenských pojišťoven, podléhajících dozoru ÚSP, byli v měsíci dubnu a květnu 1939 takto rozvrstveni do mzdových tříd (pro srovnání je podáno mzdové rozdělení i pojištěnců z května 1938 jednak pro tehdejší území Čech, Moravy a Slezska, jednak pro území bývalého Československa):

Mzdové rozvrstvení pojištěnců v procentech
Lohngliederung der Versicherten in Prozent

Třída Klasse	IV. 1939 Protektorát Protektorat	V. 1939 Protektorát Protektorat	V. 1938 Čechy, Morava a Slezsko - Böhmen, Mähren u. Schlesien	V. 1938 ČS
1.	11,68	10,79	11,24	11,08
2.	16,69	15,79	17,85	19,55
3.	13,54	13,28	14,44	14,53
4.	10,34	10,32	11,57	11,79
5.	10,52	11,03	11,04	11,34
6.	7,80	8,31	7,64	7,52
7.	5,09	5,57	5,29	4,96
8.	4,41	4,83	3,94	3,67
9.	4,16	4,46	3,69	3,38
10.	15,77	15,62	13,30	12,18
1.—10.	100,00	100,00	100,00	100,00

Vzájemným srovnáním tří posledních sloupců jasně vysvítá, do jaké míry letos nastalo oslabení nejnižších tříd (1.—4.) ve prospěch tříd vyšších proti oběma řadám z loňska: jestliže v nich byla letos přesně polovina pojištěnců, bylo v nich loni v českých zemích 55% a v celém Československu 57%; naproti tomu ve třech nejvyšších třídách byla letos čtvrtina všech pojištěnců, kdežto loni pouze 21%, resp. 19%.

Tyto mzdové přesuny se přirozeně projevily i v průměrné denní započitatelné mzdě, vypočtené z třídního rozdělení pojištěnců:

Průměrná denní mzda (v K)
Durchschnittlicher Taglohn (in K)

	Muži Männer	Ženy Frauen	Dohromady Zusammen
Protektorát — Protektorat			
IV. 1939 . . .	22,42	12,64	18,80
V. 1939 . . .	22,73	12,72	19,19
Čechy, Morava a Slezsko — Böhmen, Mähren und Schlesien			
IV. 1938 . . .	21,59	12,29	17,93
V. 1938 . . .	21,79	12,29	18,12
Býv. Československo — ehemalige Tschechoslowakei			
IV. 1938 . . .	20,77	12,02	17,47
V. 1938 . . .	20,94	12,00	17,65

Pro zajímavost budiž poznamenáno, že květnový mzdový průměr z roku 1939 (K 19,19) se téměř kryje s nejvyšším květnovým průměrem dřívějších let, vypočteným pro úhrn pojištěnců bývalého Československa, který byl v květnu 1930 a činil K 19,20 (u mužů je dokonce letos zdánlivě vyšší, neboť činí K 22,73 proti K 22,32 z května 1930). Nelze z toho ovšem soudit, že se mzdové poměry přiblížily úrovni z tohoto roku, neboť denní mzdový průměr pro území Protektorátu by tehdy byl podstatně vyšší, jak možno ukázati z průměru pro české země, který v květnu 1930 byl K 19,75. Z tohoto příkladu je vidět, že ani čísla o mzdách v předchozích přehledech není přípustno prostě vzájemně porovnávat a snad usuzovat, o kolik procent se zvýšila mzdová úroveň, neboť v nich odpovídají třem statistickým rozborům o různé struktuře. Mzdové údaje v nich uvedené mohou proto pouze na-

značovat, jaké důsledky způsobily státoprávní změny, a i to jen podmínečně, za předpokladu nepříliš rozdílných hospodářských a pracovních podmínek v obou srovnávaných letech.

Proti loňskému roku nastává letos ve vývoji započitatelné mzdy odlišný sezonní ráz, jak možno poznat srovnáním mezd z předchozího přehledu s výší mezd z doby zimní:

Průměrná denní mzda v lednu
Durchschnittlicher Taglohn im Jänner

	mužů Männer	žen Frauen	dohromady zusammen
Protektorát — Protektorat (1939) . .	21,71	12,48	18,24
Čechy, Morava a Slezsko — Böhmen, Mähren u. Schlesien (1938)	21,11	12,57	17,70
Československo — Tschechoslowakei (1938)	20,33	12,28	17,23

Postupujícím jarem se tedy mzda žen loni snižovala (o 2,2%, resp. o 2,3%), kdežto letos je naopak za prvních pět měsíců o 1,9% vyšší; mzda mužů pak letos jarní pracovní sezonou vzrostla o 4,7% proti 3,2%, resp. 3,0% loni. V úhrnu všech pojištěnců tím arci dospíváme k značně odlišnému mzdovému vývoji, neboť letos na území Protektorátu se projevilo celkové jarní zvýšení o 5,2% proti 2,4% na širším území loňském. jh.

Statistika uprchlíků k 1. červnu 1939.
Flüchtlingsstatistik nach dem Stande von 1. Juni 1939.

Počátkem června bylo na území Čech a Moravy celkem 129.291 uprchlíků, z nichž 9.737 bylo bez zaměstnání.

Zu Beginn des Monates Juni gab es auf dem Gebiet des Protektorates Böhmen und Mähren insgesamt 129.291 Flüchtlinge, von denen 9.737 ohne Beschäftigung waren.

Na území Čech a Moravy přistěhovalo se do 1. června 1939 celkem 216.422 uprchlíků, z nichž bylo 22.579 cizích státních příslušníků. V měsíci květnu přišlo z nich na toto území 7.047 (z toho 7.022 příslušníků Protektorátu a 25 cizích státních příslušníků). K 1. červnu t. r. bylo však fakticky na území Čech a Moravy přítomno 192.291 uprchlíků, neboť 24.131 osob se vystěhovalo. Z vystěhovavších bylo 1.447 osob národnosti české, slovenské nebo rusínské, 10.489 národnosti německé, ostatní byli jiné národnosti.

Z osob, které jsou nyní jako uprchlíci přítomny na území Čech a Moravy je 178.871 bývalých příslušníků československých, 10.360 cizích státních příslušníků a 3.060 bez státní příslušnosti. Z bývalých československých státních příslušníků je 77.570 mužů, 88.652 žen a 26.069 dětí do 14 let.

Podle národnosti bylo zjištěno 161.149 Čechů, 1.315 Slováků, 358 Ukrajinců, 5.955 Němců, 9.537 Židů, 125 Poláků a ostatní jsou jiné národnosti.

Podle náboženství je 97.468 osob vyznání římskokatolického, 7.803 vyznání evangelického, 20.484 příslušníků církve československé, 14.919 vyznání israelitského, 35.663 osob bez vyznání; ostatní jsou jiného náboženství.

Z celkového počtu uprchlíků bylo nezajištěných 40.246, z nich 4.672 hledalo zaměstnání jako samostatně výdělečně činní a 25.937 v námezdním poměru. K 1. červnu hledalo zaměstnání celkem 9.737 osob, z nich 1.945 bylo samostatně výdělečně činných a 7.792 námezdně výdělečně činných. Z celkového počtu nezajištěných osob ubylo tedy průběhem péče o uprchlíky 30.609 osob. Od 1. května t. r. klesl počet nezaměstnaných o 6.055 osob, ačkoliv během měsíce května přibylo mezi nezaměstnané uprchlíky 1.702 osob hledajících zaměstnání. Z osob hledajících nyní zaměstnání jest 8.694 národnosti české, 369 národnosti německé, ostatní jsou jiné národnosti. Početní stav nezaměstnaných uprchlíků, kteří byli dříve výdělečně činní, podle jednotlivých oborů a postavení v povolání, podává připojená tabulka, kde čísla v závorce značí počet dříve nezajištěných uprchlíků, kteří byli již zařazeni do pracovního procesu. V hromadných ubytovnách, kde jsou ubytováni nejpotřebnější, je ještě 4.690 osob. Z 28.242 vydaných podpůrných listů bylo již zrušeno 15.256. Dr. J. Š.

Povolání nezaměstnaných uprchlíků *Beruf der arbeitslosen Flüchtlinge*	Osoby činné výdělečně, samostatní podnikatelé*) *Erwerbstätige Personen, selbständige Unternehmer*)*	Osoby výdělečně činné v námezdním poměru*) *Erwerbstätige Personen im Lohnverhältnis*)*
Zemědělství, zahradnictví, lesnictví, rybářství, vinařství — *Landwirtschaft, Gärtnerei, Forstwirtschaft, Fischerei, Weinbau* . . .	369 (— 728)	330 (— 1463)
Hornictví, kámen — *Bergbau, Erdenindustrie*	14 (— 13)	509 (— 2312)
Sklářství — *Glasindustrie*	14 (— 96)	231 (— 1878)
Kovy, elektrotechnika, mechanika, optika — *Metallverarbeitung, Elektrotechnik, Mechanik, Optik*	114 (— 131)	618 (— 1996)
Dřevařství, řezbářství — *Holz- und Drechslerindustrie*	34 (—119)	142 (— 613)
Hudební nástroje, hračky — *Musikinstrumenten-, Spielwarenindustrie*	4 (— 16)	8 (— 40)
Stavební živnosti — *Baugewerbe*	62 (— 211)	321 (— 1347)
Chemický průmysl — *Chemische Industrie*	17 (— 57)	69 (— 130)
Potraviny, poživatiny — *Nahrungs- und Genußmittelindustrie*	109 (— 367)	255 (— 454)
Kůže, srst, peří — *Häute, Tierhaare, Federn*	28 (— 39)	130 (— 111)
Přádelny, textilie — *Spinnereien und Textilien*	31 (— 20)	382 (— 857)
Oděvnictví, obuvnictví, rukavičkářství, kravatářství — *Bekleidungs-, Schuhindustrie, Handschuh-, Krawattenerzeugung* . .	138 (- 1014)	288 (— 974)
Papírnictví, knihařství — *Papierindustrie, Buchbinderei*	18 (— 61)	57 (— 54)
Grafické živnosti — *Graphische Industrie*	10 (— 1)	77 (— 63)
Obchod a doprava — *Handel und Verkehr*	546 (- 1207)	479 (— 837)
Hostinství, lázně a pod. — *Gastgewerbe, Bäder u. ä.*	100 (— 193)	230 (— 70)
Domácí služba — *Häusliche Dienste*	480 (- 1059)	480 (— 1059)
Čištění, zdravotnictví — *Reinigungsgewerbe, Gesundheitswesen*	24 (— 203)	87 (— 345)
Umění a sport — *Kunst und Sport*	11 (— 22)	20 (— 99)
Vyšší služby — *Höhere Dienste*:		
a) kancelář, obchod — *Kanzlei, Geschäft*	106 (— 42)	917 (— 2347)
b) technikové — *Techniker* . . .	6 (— 13)	146 (— 48)
c) svobodná povolání — *freie Berufe*	190 (— 92)	463 (— 1851)
Ostatní — *Übrige*:		
Nekvalifikovaní, bez povolání — *nichtqualifizierte, ohne Beruf*	—	1381 (— 6212)
Učňové — *Lehrlinge*	—	172 (— 777)

*) Čísla v závorkách značí snížení počtu nezaměstnaných uprchlíků z celkového stavu. — *Die Zahlen in der Klammer bedeuten die Abnahme der arbeitslosen Flüchtlinge von der Gesamtzahl.*

Veřejné finance.

Původ a vývoj dluhu bývalého státu.

Ursprung und Entwicklung der Schuld des ehemaligen Staates.

Koncem r. 1937 činil státní dluh 46 miliard, z toho připadalo na dluh revoluční 2,9, na liberační 1,7, na převzatý rakousko-uherský 14,4 (v tom 2,0 státovkový), celkem na dluh vzniklý z převratu 19 miliard, ostatek 27 miliard tvoří vlastní dluh bývalého státu. Rakousko-uherského dluhu bylo převzato v letech 1919—1937 celkem 23,8 miliardy (v tom 10,2 státovkový dluh), splaceno z něho bylo 9,3 miliardy (v tom 6,2 čistý výnos dávky z majetku).

Zu Ende d. J. 1937 betrug die Staatsschuld 46 Milliarden, davon entfielen auf die Revolutionsschuld 2,9, auf die Liberationsschuld 1,7, auf die übernommene österreichisch-ungarische 14,4 (darunter 2,0 Staatsnotenschuld); im ganzen entfielen auf die durch den Umsturz bedingte Schuld 19 Milliarden, der Rest von 27 Milliarden bildet die eigentliche Schuld des ehemaligen Staates. Von österreichisch-ungarischen Schulden wurden in den Jahren 1919—1937 insgesamt 23,8 Milliarden übernommen (davon 10,2 Staatsnotenschuld); bezahlt wurden davon 9,3 Milliarden (darunter waren 6,2 Reinertrag der Vermögensabgabe).

Podle státního závěrečného účtu za rok 1937 činil dluh bývalého státu koncem roku 1937 46.005 milionů K, z toho dluh založený 28.188 miilonů K, přechodný 8.642 milionů K, zahraniční 7.165 milionů K a státovkový 2.010 milionů K. Toto rozdělení, v němž se vykazují v závěrečných účtech podrobnosti o stavu státního dluhu od roku 1926, je sice velmi důležité, ale na některé otázky nám nepodává odpovědi. V tomto článku se pokusím na základě dat závěrečných účtů státních analysovat složení a vývoj státního dluhu s jiných hledisek.

Je to předně otázka, jaký je věcný původ státního dluhu. Dlužno ovšem upozornit, že je možno jen část státního dluhu vytřídit podle různého důvodu vzniku jednotlivých dluhů jej tvořících a i tu se musíme spokojit s některými nepřesnostmi, které však, jak se domnívám, neporušují podstatně celkový přehled. Ostatek tvoří dluhy bez individualisovaného určení. Přes tyto nesnáze poskytne snad pokus o takovou analysi některá další poučení o struktuře a vývoji dluhu bývalého státu.

Posuzujeme-li jednotlivé dluhy, můžeme rozlišit tyto hlavní důvody jejich vzniku: předně jsou to (I) revoluční dluhy související s výzbrojí a repatriací zahraničního vojska, jím blízký je (II) tak zvaný dluh liberační, nestanovený sice mírovou smlouvou, ale s ní spojený (zvláštní úmluvou z 10. září 1919 a dohodou v Haagu z 20. ledna 1930) a tvořící přechod k dluhu vzniklému převzetím (III) dluhů bývalé monarchie a (IV) k dluhu státovkovému. Další skupinou jsou dluhy bývalého státu, jež byly výslovně vypsány jako (V) investiční půjčky a k nimž připočteme i dluhy vzniklé výkupem železných drah, (VI) dluhy vzniklé z konverse, konsolidace a unifikace, jež budeme zatím pozorovat odděleně, a konečně ostatní dluhy obecné, bez výslovného určení, které sice vznikly většinou úhradou rozpočtových schodků, avšak i takových schodků, jež obsahovaly investiční neb jinou potřebu, pro kterou se však zvláštní půjčky s určitým posláním nevypisovaly. Proto nelze tuto část státního dluhu považovat za výraz jen rozpočtových schodků. V tomto smyslu si rozdělíme dluh bývalého státu podle stavu na konci roku 1937 a jednotlivé dluhy, jež jej tenkrát ještě tvořily, zařadíme takto:

I. Za repatriační dluh budeme pokládat úvěr anglické vlády na repatriaci sibiřských vojsk (zákon č. 6/20 a čl. VII, odst. 2 finančního zákona č. 278/24), americký úvěr na nákup potravin, vojenského materiálu a repatriaci vojsk (zákon č. 186/19 a 6/20), úvěr francouzské vlády na nákup potravin a vojenského materiálu (dohoda z 21. ledna 1930) a úvěr italské vlády na výzbroj a vydržování čsl. vojska v Italii (zákon č. 6/20). Koncem r. 1937 činily tyto dluhy 2.907,1 milionu K.

II. Liberační dluh (dohoda v Haagu z 20. ledna 1930) činil koncem roku 1937 1.672,3 milionu K.

III. Za převzaté dluhy rakousko-uherské budeme pokládat ze zahraničního dluhu závazky Společné pokladně (zákon č. 52/28), koncem roku 1937 ve výši 1.335,5 milionu K a ze založeného dluhu tyto: IV. státní půjčku (zákon č. 417/20, bez úpisů za hotové), moučnou půjčku (zákon č. 308/21, bez úpisů za hotové), 3% odškodňovací půjčku (216/24, za válečné půjčky), válečné dodávky (236/24), konsolidační půjčku (207/25, bez úpisů za hotové), náhradní renty (104/28) a státní železniční dluhopisy vydané podle zákona č. 52/28 o převzetí předválečného dluhu. Tyto dluhy činily koncem roku ještě 2.154,6 milionů K, celkem tedy převzatý dluh rakousko-uherský — pokud nebyl přetvořen na unifikační půjčku a pod. — činil 3.490,1 milionu K. K němu však patří i

IV. státovkový dluh, koncem roku 1937 zbylý ve výši 2.009,9 milionu K.

V. Za dluhy výhradně investiční budeme pokládat ze zahraničního dluhu 8% dolarovou a librovou půjčku investiční z r. 1922 (zákon č. 110/22), koncem roku 1937 v částce 492,0 milionu K a ze založeného dluhu půjčku elektrisační (zákon č. 682/20), stavební losy (zákon č. 100/21), investiční půjčku dopravní (č. 126/21), investiční půjčky podle zákonů č. 373/22 a 35/31, půjčku u pojišťoven (199/31), u Ústřední sociální pojišťovny (č. 197/32), půjčku práce (č. 48/33) a výkupy železných drah, většinou místních (234/22, 124/23, 158/25, 156/25, 78/30, 98/31 a 73/36). Koncem roku 1937 činily tyto dluhy 754,4 milionu K, celkem investiční dluh tedy 1.246,4 milionu K.

VI. Půjčka konversní (372/22), část konsolidační půjčky (207/25, za hotovosti) a unifikační půjčka (128/36) činily koncem roku 1937 21.346,9 milionu K.

VII. Ostatní dluhy obecné (respektive části některých dluhů spojených s převzetím rakousko-uherského dluhu a upsané za hotovosti) činily koncem roku 1937 v založeném dluhu 3.932,4 milionu K, v zahraničním dluhu 757,7 milionu K (t. j. americký úvěr na nákup mouky, zákon č. 6/20, a 5% poukázky zaručené francouzskou vládou, zákon č. 14/32 a 311/36), a celý přechodný dluh ve výši 8.642,5 milionu K, celkem 13.332,6 milionu K.

Z tohoto přehledu vidíme, že do revolučního dluhu zařaďujeme jakousi částku, jež podle zákona č. 6/20 byla určena na nákup mouky a potravin a patřila by tedy spíše do naší skupiny VII. Avšak tato částka není uváděna odděleně a nelze její vývoj do konce roku 1937 sledovat.

Největší skupinu tvoří ve státním dluhu naše skupina VI (konversní dluh, totiž 21,3 miliardy K); tato skupina vzniklá hlavně unifikační půjčkou z roku 1936 zahaluje nám svým formálním rázem věcný důvod, pro který byly přeměněné starší dluhy uzavírány, a pokusíme se ji podle možnosti vyloučit a rozdělit ji podle důvodu vzniku prvotních dluhů do ostatních skupin. Proto si napřed rozdělíme státní dluh stejným způsobem podle stavu před unifikací, t. j. na počátku roku 1936. Dluh bývalého státu se skládal z těchto částí (v milionech K):

Dluh — Schuld	počátkem r. 1936 zu Beginn d. J. 1936	koncem r. 1937 zu Ende d. J. 1937	domácí inländische	zahraniční ausländische
I. repatriační — Repatriationsschuld	2.661	2.907	—	2.907
II. liberační — Liberationsschuld	1.405	1.672	—	1.672
III. rakousko-uherský — österr.-ung.	12.252	3.490	2.155	1.335
IV. státovkový — Staatsnotenschuld	2.046	2.010	2.010	—
V. výhradně investiční — ausschließlich Investitionsschuld	5.587	1.246	754	492
VI. konversní — Konvertierungsschuld	992	21.347	21.347	—
VII. obecný — allgemeine	14.981	13.333	12.575	758
celkem — insgesamt	**39.924**	**46.005**	**38.841**	**7.164**

Unifikační půjčky bylo roku 1936 a 1937 upsáno za 21.343,5 milionu K, zatím co výměnou obligací ubylo založeného dluhu o 19.841,3 milionu K a zahraničního dluhu o 524,7 milionu K; poněvadž záporné saldo z výměny obligací činilo u přechodného dluhu 672 milionů K (17.253 přibylo z výměny a 17.925 ubylo výměnou) a toto saldo jde na účet unifikační půjčky, bylo unifikační půjčky upsáno o 305 milionů K více, než byly touto výměnou zmenšeny ostatní dluhy, t. j. přejímací hodnota unifikační půjčky byla o 305 milionů K vyšší než jmenovitá hodnota unifikovaných dluhů. (Některé unifikované půjčky byly přejímány za kurs 101, 102, až 110 a 112,5, naproti tomu 4% prioritní akcie některých místních drah za 90. Na půjčce práce, která byla vyměňována za 110, činila diference přes 185 milionů K.) Skupina VI. se nám takto zredukuje na 992 milionů K, které tvoří jednak 6% konversní půjčka z roku 1923 (finanční zákon č. 372/22, čl. VII, č. 2) k výměně 4% pokladničních poukázek, počátkem roku 1936 ve výši 300,8 milionu K a za hotové upsaná částka 6% konsolidační půjčky z roku 1926 (finanční zákon č. 207/25, čl. VII, č. 2), počátkem roku 1936 ve výši 691,2 milionu K. Obě tyto půjčky můžeme tedy zahrnout do skupiny obecných dluhů (VII).

Změna státního dluhu za léta 1936 a 1937 vypadá tedy takto: přírůstek z výměny obligací činí v celém státním dluhu 305 milionů K, úpravou náležitosti přibylo v konečném saldu 347,4 milionu K, novými dluhy 6.749,6 milionu K (v tom je 3.660 milionů K půjčky Národní obrany, 2.070,7 milionu K nového přechodného dluhu, 820,9 francouzské půjčky, 85,6 milionu K dalších úpisů rakousko-uherského dluhu a 11,8 dalších úpisů investičního dluhu). Naproti tomu ubylo splacením 1.320,5 milionu K.

Přihlížíme-li k těmto změnám u každé skupiny a zahrneme-li dluhy konversní, konsolidační a unifikační půjčky do příslušných skupin podle věcné povahy prvotních dluhů, dostaneme tento přehled podle stavu na konci roku 1937 (připojené rozdělení jeho na část „domácí" a „zahraniční" neodpovídá ovšem stavu vnitřního a zahraničního dluhu po unifikaci):

Dluh - Schuld	celkem im ganzen	domácí inländische	zahraniční ausländ.
I. repatriační — Repatriationsschuld	2.907,1	—	2.907,1
II. liberační — Liberationsschuld	1.672,3	—	1.672,3
III. rakousko-uherský — österr.-ung.	12.403,7	11.057,6	1.346,1
IV. státovkový - Staatsnotenschuld	2.009,9	2.009,9	—
V. výhradně investiční — ausschließl. Investitionsschulden	5.603,1	4.596,9	1.006,2
VI. saldo z unifikace — Unifizierungssaldo	304,6	304,6	—
VII. obecný — allgemeine	21.104,6	20.346,9	757,7
celkem — insgesamt	**46.005,3**	**38.315,9**	**7.689,4**

Složení dluhu bývalého státu na konci roku 1937 je tedy dosti zajímavé: dluhy válečné, resp. dluhy vzniklé z převratu za světové války (skupina I. až IV.) činí celkem 18.993 milionů K, 41,3%, vlastní dluhy bývalého státu 27.012 milionů K, 58,7%. Dluhy přímo vzniklé rozpadnutím rakousko-uherské monarchie (III. a IV.) činily 14.414 milionů K čili 31,3%. Zahraniční dluh činil (i s unifikovanou částkou) 7.689 milionů K, t. j. 16,7% celého státního dluhu, z něho však 77,2% (5.925 milionů K) má původ ze světové války a z převratu (dluh revoluční, liberační a závazky Společné pokladně v Paříži), a jen 22,8% je vlastní dluh bývalého státu (anglická půjčka investiční z roku 1922, americký úvěr na nákup mouky z roku 1920 a francouzská půjčka z roku 1932, resp. 1937).

Pozorujeme-li tak velký podíl dluhové sukcese s rakousko-uherské monarchie na bývalý stát, jaký se projevuje ještě koncem roku 1937, bude nás jistě zajímat otázka, jaká byla celková výše této — stručně řečeno — rakousko-uherské části státního dluhu, jakou bývalý stát v letech 1918 až 1937 celkem převzal. Otázka není zrovna snadná a vyžadovala by ovšem podrobnějších studií. V tomto článku, který chce podat jen stručný a hrubý přehled o věci, nemůžeme zacházet do podrobností ani věcných ani metodologických. Které dluhy, resp. části dluhů, budeme považovat za dluhy rakousko-uherského původu, bylo uvedeno v úvodě. K metodě odhadu nutno však poznamenat toto: teprve od roku 1932 uvádějí závěrečné účty státní „přírůstky z výměny obligací", před tím byly započítávány do položky „nové zadlužení". Protože se hlavně přechodný dluh takto (výměnou obligací) mění každoročně o velkou sumu, zvyšovalo se tak čistě formálně „nové" zadlužení o velké částky, které fakticky žádným novým zadlužením ani nebylo. Nehledě k tomu v tomto domněle novém zadlužení byly uváděny také dluhy vznikající uznáním rakousko-uherských

dluhů. Tak na příklad uvádí státní závěrečný účet roku 1921 jako „nový“ dluh 8,8 miliard K, v dalších dvou letech skoro 7 miliard K, roku 1924 opět 8,4 miliardy K, roku 1928 4,6 miliardy K. Psychologicky se touto formalitou pravděpodobně vzbuzoval dojem, zvláště v letech 1919 až 1925, o rapidním zadlužování bývalého státu. Kdybychom sečtli částky uváděné jako „nový dluh“ v závěrečných účtech státních od roku 1918 až 1937, dostali bychom sumu 77,9 miliard, což je zřejmě nesprávné, ačkoli tato suma ani neobsahuje státovkový dluh (10,2 miliard K), jímž by ještě stoupla na 88 miliard. Z nedostatku jiných pramenů nezbývá než vyloučit tuto formalitu (trvající do r. 1932) tím, že úbytek výměnou obligací budeme pokládat zhruba také za přírůstek z výměny obligací. Pokusíme se tedy takto rekonstruovat vývoj státního dluhu, především převzatého dluhu rakousko-uherského.

Úhrnná výše státovkového dluhu činila přibližně 10.190 milionů K, po prvé se však objevil státovkový dluh v závěrečném účtu státním jakožto státní dluh teprve roku 1929 a to ve zbývající už částce 4.097,5 milionu K. Počáteční výše domácího dluhu rakousko-uherského původu činila 826 milionů K; byla to první část IV. státní půjčky (zákon 417/20, bez úpisů za hotové). Roku 1921 přibyla moučná půjčka (zákon 308/21), r. 1926 konsolidační půjčka (zákon č. 207/25) atd. Roku 1923 se objevily prozatímní listy za předválečné dluhopisy rakouské a uherské podle zákona č. 250/22 v počáteční výši 39,9 milionu K, jež do roku 1929 stoupla na 2.149 milionů K, ale od roku 1928 byly tyto prozatímní listy vyměňovány na náhradní rentu (do roku 1935). Pohyb těchto prozatímních listů sloučíme s částkami ostatních dluhů rakousko-uherského původu, ovšem tak, abychom sumu 2.149 milionů K nepočítali dvakrát (jednou jako prozatímní listy, po druhé jako náhradní rentu) a nezvyšovaly tak konečný výsledek převzetí rakousko-uherských dluhů. Výsledek je uveden v připojené tabulce (sl. 2). Vidíme, že postupné přejímání trvalo, od roku 1933 už sice v oslabené míře, ještě roku 1937. Úhrnná výše činí 12.113 milionů K. Závazky Společné pokladně v Paříži — zahraniční část „rakousko-uherské“ části státního dluhu bývalého státu — objevila se v závěrečném účtu r. 1928 v počáteční výši 714 milionů K, s další částí r. 1929 stoupla na 1.138 milionů K. Celková suma převzatých dluhů činila tedy 13.250 milionů K a zvýšila se úpravou náležitosti, hlavně ve své zahraniční části (neboť závazky Spol. pokladně jsou určeny v cizí měně), o víc než 400 milionů. Spolu se státovkovým dluhem činila tato „rakousko-uherská“ část dluhu bývalého státu 23,8 miliardy K. Naproti tomu se snížila úpravou náležitosti o něco přes 200 milionů K, výměnou obligací (přeměnou na jiný dluh, hlavně ovšem na unifikační půjčku) o 8.915 milionů. Splaceno bylo do konce roku 1937 na státovkovém dluhu 8.180 milionů K (v tom je čistý výnos dávky z majetku ve výši 6.231 milionů K) a na ostatním dluhu přes 1 miliardu K. Zbytek činil koncem roku 1937 (po unifikaci) 5,5 miliardy K, t. j. 2.010 milionů K státovkového dluhu, který byl úplně splacen teprve v září 1938 podle § 1 opatření Stálého výboru z 19. září 1938, č. 179, a 3.490 milionů ostatních dluhů.

Zahraniční dluh (bez závazků Společné pokladně v Paříži) vznikal sice dříve, než se octl v závěrečných účtech jako část státního dluhu. Dostoupil výše 9,5 miliardy K a úpravou náležitosti 11 miliard K. Splaceno bylo přes 3 miliardy K a vyměněno (na unifikační půjčku) přes 500 milionů K, úpravou náležitosti se snížil o 1,6 miliardy K, takže koncem roku 1937 činil 5.829 milionů K.

Rok Jahr	Převzatý dluh rak.-uherský Übernommene österr.-ung. Schuld	Nový dluh Neue Schuld		Splaceno - Zurückgezahlt						odčerpáno - entnommen¹) uvolněno - freigemacht²)
					převzatý rakousko-uherský dluh Übernommene österr.-ung. Schuld					
		vnitřní inländische	zahraniční ausländ.	zahraniční ausländ.	zahraniční ausländ.	vnitřní inländische	státovkový Staatsnotenschuld	celkem insgesamt	vnitřní inländische	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1918	—	255	—	—	—	—	—	—	—	255
1919	—	3.491	—	—	—	—	17	17	—	3.474
1920	826	2.464	326	—	—	—	592	592	76	1.796
1921	727	2.172	3.426	118	—	—	535	535	37	1.600
1922	1.835	3.871	1.137	615	—	—	1.256	1.256	482	2.133
1923	921	3.040	—	144	—	—	1.425	1.425	440	1.175
1924	1.535	1.748	634	10	—	—	699	699	1.543	*494*
1925	1.339	964	983	33	—	—	581	581	1.387	*1.004*
1926	1.395	1.308	70	106	—	—	272	272	1.464	*428*
1927	87	423	—	98	—	94	369	463	1.112	*1.152*
1928	1.555	830	—	849	—	94	347	441	912	*523*
1929	1.019	190	—	58	11	110	336	457	434	*690*
1930	498	35	1.195	62	40	103	308	451	467	*843*
1931	354	2.115	—	48	11	105	331	447	665	1.014
1932	148	1.089	793	28	25	99	435	559	651	*96*
1933	80	3.108	—	26	11	118	93	222	992	1.905
1934	72	990	—	26	15	0	499	514	58	433
1935	24	2.405	—	29	14	151	49	214	353	1.852
1936	16	4.880	—	31	9	51	24	84	191	4.614
1937	70	863	921	810	4	1	12	17	187	663
	13.251	36,241	9.485	3.091	140	926	8.180	9.246	11.451	15.684

¹) Odčerpáno novými půjčkami z domácího kapitálového trhu. — Durch neue Anleihen dem inländischen Kapitalmarkt entnommen. : 3 — (7 + 8 + 10).

²) Uvolněno splátkami na domácím kapitálovém trhu. — Freigemacht durch Abzahlungen am inländischen Kapitalmarkt. : (7 + 8 + 10) — 3.

Na základě těchto výpočtů můžeme přibližně zodpovědět otázku, kolik asi činil dluh bývalého státu utvořený na domácím trhu kapitálovém efektivně (t. j. kolik odčerpal bývalý stát svými půjčkami), resp. jaké kapitály zase uvolňoval svými splátkami. Pro prvou otázku nebudeme přihlížet ke státovkovému dluhu, k dluhům rakousko-uherského původu (vznikajícím uznáním, resp. přejímáním, nikoli efektivním půjčením kapitálu) a k celému dluhu zahraničnímu. Pro druhou otázku budeme pozorovat splátky domácího dluhu rakousko-uherského, vlastního dluhu domácího a splácení dluhu státovkového (kterým se nepřímo rovněž uvolňoval kapitál).

Tento domácí dluh bývalého státu činil koncem roku přes 25 miliard (nepřihlížíme-li k unifikaci). Prvním dluhem zapsaným v knize státního dluhu byla první část půjčky Národní svobody ve výši 254,8 milionu K. V letech 1919 až 1937 bylo utvořeno přibližně za 36 miliard nových dluhů, úpravou náležitosti se tento dluh zvýšil skoro o 200 milionů K, snížil o 36 milionů. Splaceno bylo 11,5 miliardy K. Výměnou obligací prošlo z tohoto dluhu skoro 58 miliard, avšak tímto způsobem se tento dluh zvýšil (unifikační půjčkou) o 9,4 miliardy, t. j. o 8.915 milionů rakousko-uherských dluhů převzatých a o 514 milionů zahraničních dluhů, takže činil koncem roku 1937 34,7 miliardy K, což spolu s neunifikovanými dluhy rakousko-uherského původu (2,2 miliardy K), resp. se státovkovým dluhem (2,0 mi-

liardy K) dává vnitřní dluh (založený a přechodný) 36,8, resp. domácí dluh 38,8 miliardy K.

Tak dostaneme celkový přehled tento: v letech 1918 až 1937 inklusive bylo

utvořeno dluhů: - Schulden 1918—1937 inkl.:	
1. zahraniční, vlastní - ausländische, eigene	9.485
2. zahraniční, rakousko-uherský, - ausländische, österr.-ung.	1.138
3. domácí, rakousko-uher. - inländ., österr.-ung.	12.113
4. domácí, státovkový - inländ., Staatsnotenschuld	10.190
5. domácí, vlastní - inländ., eigene . . .	36.241
celkem - insgesamt . . .	69.167
výsledný přírůstek - Endzuwachs:	
6. z úpravy náležitosti - aus der Aufbereitung der Gebühr	322
7. z výměny obligací - aus dem Umtausch der Obligationen	306
celkem - insgesamt . . .	69.794
splaceno - zurückgezahlt	23.789
konečný stav - endgültiger Stand	46.005

Druhou otázku řeší předposlední sloupec připojené tabulky: vidíme, že v letech 1924 až 1930 stát uvolňoval kapitály, v ostatních letech kromě 1932 odčerpával, v průměru ročně za celých 20 let přibližně ve výši 880 milionů K.

Kdybychom chtěli posuzovat zadlužování bývalého státu, musili bychom ovšem pozorovat i jiné stránky státního hospodaření, především investiční výdaje, stav a rozmnožení státního majetku a pod., abychom správně pochopili úměrnost těchto dluhů. Bohužel se nedají tyto věci jen ze závěrečných účtů státních uspokojivě sledovat a přesahují rámec této poznámky.

F. F.

Důchodová daň r. 1936.

Einkommensteuer im Jahre 1936.

Statistika důchodové daně za r. 1936 ukazuje o něco příznivější poměry než r. 1934. Zvýšil se počet zaměstnanců, zvláště srážkových poplatníků a průměrný důchod přímých poplatníků. — Na území protektorátu Čechy a Morava bylo r. 1936 víc než polovina přímých poplatníků a její důchod činil skoro 60% úhrnného důchodu v bývalém státu.

Die Statistik der Einkommensteuer für das Jahr 1936 zeigt etwas günstigere Verhältnisse als das Jahr 1934. Es stieg die Zahl der Beschäftigten, insbesondere der Abzugssteuerpflichtigen und das durchschnittliche Einkommen der unmittelbaren Steuerpflichtigen. — Auf dem Gebiete des Protektorates Böhmen und Mähren waren im Jahre 1936 mehr als die Hälfte unmittelbare Steuerpflichtige, deren Einkommen fast 60% des Gesamteinkommens im ehemaligen Staate betrug.

Na území bývalého státu zjistila statistika důchodové daně za rok 1936 2,059.299 poplatníků s důchodem 25.326 mil. K; úhrnná daň i s přechodnou přirážkou činila 1.015 mil. K. Proti roku 1934 nastaly tyto změny:

Zaměstnanci: Beschäftigte:	Počet poplatníků Zahl der Steuerpflichtigen		Důchod v mil. K Einkommen in Mil. K	
	na území býv. čs. státu auf dem Gebiete des ehem. tsch. Staates			
	1934	1936	1934	1936
přímo zdanení — unmittelbar besteuert . .	240.934	244.713	6.482	6.969
přímo zdanění, § 34 — unmittelbar besteuert, § 34	*149.046*	*130.215*	476	455
srážkoví, § 30 — im Abzugswege besteuert, § 30	1,197.545	1,341.447	9.509	8.882
dodatečne zdanění, §§ 33 a 37 — nachträglich besteuert, §§ 33 u. 37 . .	33.203	36.461	523	583
celkem — insgesamt	**1,471.682**	**1,622.621**	**16.990**	**16.889**
samostatní - selbständige	462.976	436.678	8.642	8.437
úhrnem — zusammen	**1,934.658**	**2,059.299**	**25.632**	**25.326**

Větší zaměstnanost r. 1936, která je patrna i ze statistik veřejného pojištění, zvýšila zaměstnaneckou složku v důchodové dani. Počet srážkových poplatníků podle § 30 se zvýšil o 143.902; protože jejich úhrnný čistý příjem služební je o 627 mil. K nižší, avšak sražená daň se zvýšila o 13 mil. K (na 100 mil. K), musíme se domnívat, že je mezi těmito srážkovými poplatníky část, která nebyla zdaňována srážkou po celý rok, protože s počátku roku neměla zaměstnání. Z těchto srážkových poplatníků bylo mimo to zdaněno podle § 34 přímo 130.215, t. j. jen 9,7% proti 12,5% r. 1934. Novelou z r. 1936 byl totiž zvýšen jiný než služební příjem podléhající zdanění podle § 34 z 500 K na 1.000 K, takže poplatníci s takovým příjmem v mezích 500—1.000 K nebyli r. 1936 už zdaňováni podle § 34. Všech poplatníků podle § 34 ubylo proti r. 1934 o 18.831, z toho 17.977 s důchodem do 7.000 K. Ostatních přímo zdaněných zaměstnanců bylo r. 1936 244.713, o 3.779 víc než r. 1934, jejich průměrný důchod stoupl z 26,9 tisíc K na 28,5 tisíc K.

Samostatných poplatníků v důchodové dani stále ubývá (r. 1930 jich bylo 604.329, r. 1936 436.678), největší úbytek byl v zemědělství (r. 1930 229.569, r. 1936 106.746). Průměrný důchod samostatných poplatníků činil:

Průměrný důchod samostatných poplatníků:
Durchschnittseinkommen der selbständigen Steuerpflichtigen:

	1934	1936
zemědělství — Landwirtschaft . . .	13.251 K	13.741 K
průmysl a živnosti — Industrie und Gewerbe	18.990 „	20.233 „
obchod, peněžnictví, doprava — Handel, Geldwesen, Verkehr	19.753 „	20.507 „
volná povolání — freie Berufe . . .	44.386 „	42.538 „
ostatní — sonstige	19.264 „	19.236 „
celkem—insgesamt	**18.775 K**	**19.406 K**

Proti r. 1934 se změnilo složení poplatného důchodu absolutním i relativním zvýšením příjmu z pozemků, z budov a ze služebního poměru; příjem z výdělečných podniků a z kapitálů poklesl. Poplatný důchod se skládal takto:

Složení poplatného důchodu:
Zusammensetzung des steuerpflichtigen Einkommens:

Příjem Einkommen	1934 mil. K -	1936 Mill. K	1934 %	1936 %
z pozemků — aus Grundbesitz .	1.588	1.664	6.2	6.6
z budov — aus Gebäuden . . .	900	948	3.5	3.7
z výdělečných podniků — aus Erwerbsunternehmungen . . .	6.372	6.069	24.8	23.9
ze služebního poměru — aus einem Dienstverhältnis	15.640	15.541	60.9	61.3
z kapitálů — aus Kapitalien . .	859	793	3.3	3.1
jiný a mimořádný — sonstiges und außerordentliches . . .	328	364	1.3	1.4
celkem — insgesamt . . .	**25.687**	**25.379**	**100.0**	**100.0**

R. 1936 pozorujeme tedy jednak zvýšení zaměstnanecké složky v důchodové dani, jednak nepatrné zvýšení průměrného důchodu přímých poplatníků. Toto zvýšení je větší u poplatníků s vyššími důchody. Z přímých poplatníků bylo s důchodem:

Zdaněný důchod Besteuertes Einkommen	Počet poplatníků Zahl der Steuerpflichtigen		Důchod v mil. K Einkommen in Mill. K.	
	1934	1936	1934	1936
—21.000 K . . .	640.597	598.368	6.190	5.957
21.001—50.000 K . . .	206.273	208.309	6.144	6.224
50.001 K —	39.289	41.390	3.789	4.264
celkem — insgesamt	886.159	848.067	16.123	16.445

Poplatníků s důchodem přes 100.000 K bylo r. 1936 10.332 s úhrnným důchodem 2.185 mil. K, r. 1934 jen 9.162 s důchodem 1.782 mil. K.

Úhrnná daň činila r. 1936 1.015 mil. K proti 967 mil. K r. 1934 a zvýšila se u samostatných poplatníků o 8 mil. K na 488 mil. K, u zaměstnanců o 40 mil. K na 527 mil. K, z toho u srážkových poplatníků podle § 30 o 13 mil. K na 100 mil. K.

Přibližný odhad pro území protektorátu Čechy a Morava možno učinit jen o důchodové dani přímo vyměřované. Na tomto území byla r. 1936 víc než polovina poplatníků, její důchod činil skoro 60% úhrnného důchodu v bývalém státu:

	Celé území bývalého státu Gebiet des ehemaligen Staates	Území protektorátu Čechy a Morava Gebiet des Protektorats Böhmen und Mähre
počet poplatníků důchodové daně (přímo vyměřované) — Zahl d. Steuerpflichtigen der (unmittelbar bemessenen) Einkommensteuer	811.606	452.780
důchod v mil. K — Einkommen in Mill. K	15.861	9.472
daň v mil. K — Steuer in Mill. K	632	402
přechodná přirážka v mil. K — Vorübergehender Zuschlag in Mill. K.	280	186

Poněvadž se poplatník zdaňuje podle bydliště celým svým důchodem, neznamená to, že důchod 9.472 mil. K byl čerpán jen z území nynějšího Protektorátu. Místní soustředění poplatníků (osob) je vždy větší než soustředění pramenů příjmových. Mimo to i tento důchod odhadovaný pro území protektorátu Čechy a Morava na 9.472 mil. K, měl poněkud odchylné složení:

Složení důchodu.
Zusammensetzung des Einkommens.

Příjem Einkommen	v celém bývalém státě im ganzen ehem. Staate		na území protektorátu Čechy a Morava auf dem Gebiete des Protektorates Böhmen und Mähren	
	mil. K Mill. K	%	mil. K Mill. K	%
z pozemků — aus Grundbesitz .	1.664	10.4	824	8.7
z budov — aus Gebäuden . . .	948	6.0	561	5.9
z výdělečných podniků — aus Erwerbsunternehmungen . .	6.069	38.1	3.365	35.4
ze služebního poměru - aus einem Dienstverhältnis	6.076	38.2	3.953	41.7
z kapitálů — aus Kapitalien . .	793	5.0	553	5.8
jiný a mimořádný — sonstiges und außerordentliches	363	2.3	247	2.5
celkem — insgesamt	15.913	100.0	9.503	100.0

Příjem z nemovitostí a z výdělečných podniků byl relativně nižší, příjem ze služebního poměru větší.

F. F.

Statistika nemovitostního poplatku, daně dědické a darovací.
Statistik der Liegenschaftsgebühr, der Erbschafts- und Schenkungssteuer.

Nová statistika poplatková postihuje prostřednictvím poplatkového řízení velmi mnoho z různotvárné skutečnosti majetkových převodů mezi živými i v případě smrti a poskytne za předpokladu několika základních znalostí poplatkového práva dosti statistického materiálu k posouzení majetkových poměrů v Čechách a na Moravě.

Die neue Gebührenstatistik erfaßt im Wege des Gebührenverfahrens einen großen Teil der verschiedenartigen Vermögensübertragungen unter Lebenden sowie auf den Todesfall und gewährt bei einiger Kenntnis des Gebührenrechts genügend statistisches Material für die Beurteilung der Vermögensverhältnisse in Böhmen und Mähren.

Statistika těchto poplatků byla znovu zavedena výnosem ministerstva financí, č. 146.005/38—V/16, s platností od 1. ledna 1939. Statistické výpisy, jejichž znění bylo vypracováno v dohodě se Státním úřadem statistickým, pořizují finanční úřady a zasílají je měsíčně prostřednictvím censurního poplatkového oddělení ministerstva financí Státnímu úřadu statistickému, který je má ve čtvrtletních lhůtách zpracovávat. Události r. 1938 a 1939 zasáhly velmi rušivě do organisace této statistiky a rovněž počáteční obtíže, na jaké naráží každá nová statistika, byly nemalé. Proto se zatím omezujeme na pouhou zprávu o formě a účelu této statistiky.

Statistika sleduje především cíle finančně administrativní a legislativní a byla zavedena také jako příprava k reformě poplatkového práva. Na rozdíl od poplatkové statistiky býv. Rakouska z let 1895 až 1906 omezuje se na poplatek z převodů nemovitostí a na daň z obohacení (t. j. daň dědickou a darovací). Vyměřování těchto poplatků totiž předpokládá zjištění mnoha významných dat o poměrech převáděných nemovitostí resp. pozůstalostí nebo věnování, často i dat o osobních poměrech dřívějších vlastníků a nových nabyvatelů, takže statistika tu může poměrně snadno u srovnání s jinými poplatky (vkladními, soudními a pod.) nashromážditi mnoho relevantních svědectví o majetkových převodech a o složení a rozdělení majetků obyvatelstva. Nová statistika se netýká poplatkového ekvivalentu, jehož statistické zjištění by bylo jejím věcným doplňkem. Avšak i při tomto omezení přiznáme nové statistice význam větší než pouze finančně administrativní, uvědomíme-li si ekonomicko a sociálně noetickou hodnotu znaků, jež má zjišťovat, a pokusíme-li se jejich vhodnými kombinacemi vytěžit poznatky pokud možno nejrelevantnější. Právní úprava zjišťovaných poplatků je neobyčejně složitá a technické potíže si vynutily určitý kompromis mezi snahou po zjišťování některých i velmi důležitých okolností a pracovním zatížením, které by tím vzniklo finančním úřadům i vlastní statistice.

Tak je nová statistika statistikou výměrů poplatkových: zjišťuje poplatky vyměřené během měsíce. Nezjišťuje datum převodu, a proto se bude její křivka majetkových převodů opožďovat za historickou skutečností o průměrnou, avšak neznámou dobu trvání poplatkového řízení. S finančně statistického hlediska

se týká výměrů bez ohledu na výsledky ev. opravného řízení, nikoli doměření, odpisů a výmazů poplatků. Jen v určitých případech zjišťuje i doměření resp. osvobození, kdy se poplatek ani nevyměřuje a případ se zapisuje do seznamu výmazů.

Nejmenší geografickou jednotkou nové statistiky je obvod berního úřadu (v Praze a v Brně obvod úřadu pro vyměřování poplatků). Regionální studium bude tedy dostatečně zabezpečeno.

Význam nové statistiky bude záviset také na tom, do jaké míry ji bude možno kombinovat s jinými statistikami, zvláště se statistikou zemědělských a živnostenských závodů, statistikou populační a statistikou civilního soudnictví o změnách pozemkové držby a knihovním zatížení. Srovnání statistiky nemovitostního poplatku se statistikou daně dědické a darovací bude však dosti omezené.

Znaky (kromě ryze evidenčních), které má nová statistika zjišťovat, jsou tyto: statistika nemovitostního poplatku bude zjišťovat dobu předchozího převodu, právní formu převodu (smlouva trhová, odstupní, exekuční převod atd.), druh nemovitosti (zemědělské hospodářství, stavební plocha, obytný dům, továrna atd.), u zemědělských hospodářství mimo to výměru a čistý výnos, u stavebních ploch jen výměru. Ve vlastní poplatkové části se zjišťuje celková cena nemovitosti, poplatek, vyměřovací základ pro plnou sazbu, úlevu neb osvobození, ve všech třech případech, které se mohou kumulovat, i právní předpis určující (plnou) sazbu, úlevu a osvobození, sazbu (%, t. j. po případě i to procento, které by bylo užito, kdyby nebylo úlevy neb osvobození) a velikost příslušné části poplatku. Kromě toho i kolik z úhrnného poplatku mělo být a bylo placeno podle § 3 zák. 65 z r. 1933 a kolik bylo předepsáno.

Výše poplatku je totiž určena:

a) cenou nemovitosti, neboť poplatkové sazby jsou do určitých výší progresivní;

b) právní formou převodu podle toho, je-li převod záplatný nebo zcela neb částečně bezplatný;

d) poměrem nabyvatele k převodci, neboť pro t. zv. privilegované osoby (rodiče a děti, manžele a snoubence) platí nižší sazby;

e) hospodářskou povahou nemovitosti, neboť pro zemědělské pozemky a stavení nebo novostavby platí za určitých podmínek nižší sazby;

f) konkurencí důvodů, určujících užití různých sazeb, úlev a osvobození pro týž převod.

Tato hlediska vytvořila pro vyměření nemovitostního poplatku 14 druhů sazeb odlišujících se různou tíživostí poplatku (od ¼% až do 7% ceny nemovitosti). Při témž převodu se mohou setkati důvody rozhodné pro užití různých sazeb; tu se poplatek vyměřuje z dílčích vyměřovacích základů různými sazbami, avšak jejich progrese je určena celkovou cenou nemovitosti. Kromě vyměření poplatku plnou sazbou platí i četné úlevy (snížení poplatku) a osvobození, a to i pro určité části převáděné nemovitosti resp. části celkové ceny. Zjišťovány mají být i převody úplně osvobozené. Poplatek se vyměřuje z hrubé skutečné ceny zjištěné v poplatkovém řízení, které může k tomu použít i soudního odhadu. Není to kupní cena uváděná v trhových smlouvách, která je zpravidla nižší než skutečná přejímací cena a kterou bude možno přibližně odhadnout podle výše poplatku, jenž měl být placen podle § 3 zák. 65/1933 a jenž je jakousi zálohou na příští (definitivní) poplatek. Je-li v ceně obsažena cena zvláštní obliby, může být poplatek vyměřen podle nižší skutečné hodnoty; cena zvláštního zájmu však nemá na vyměření poplatku vliv. V ceně může býti zahrnuta i cena movitostí, pokud jsou příslušenstvím převáděné nemovitosti. Statistika nebude tedy spočívat, pokud běží o cenu nemovitostí, na pouhém přiznání stran. Poněvadž převody nemovitostí stěží unikají poplatkové povinnosti, mají být zjišťovány i převody zcela osvobozené a převodů nepodrobených nemovitostnímu poplatku není mnoho, můžeme počítat s dostatečnou úplností statistiky. Druh nemovitosti, zvláště u převodů větších a složitějších objektů, bude určován převládajícím užitím celého objektu, specifikace jednotlivých nemovitostí, tvořících předmět téhož převodu, nebude možná (na př. převedlo-li se zemědělské hospodářství spolu s městským domem, obytný dům spolu s nezastavěnou plochou, průmyslový objekt spojený s vedlejším zemědělským závodem).

Zjišťování právního předpisu určujícího sazbu, úlevu nebo osvobození není jen finančně právním detailem této statistiky: Umožní odhadnout poplatkové zatížení převodů a finanční efekt zmírněných sazeb a poskytovaných úlev neb osvobození podle druhu nemovitosti, avšak ukáže i některé další podrobnosti o převodech, na př. jejich účel (arodance, meliorace, vyvlastnění pro veřejný zájem a pod.), hospodářskou povahu nemovitostí (zemědělské pozemky a stavení, novostavby, domy s malými byty), způsob převodů (úplatný, bezplatný, ev. příděl z pozemkové reformy), osobní poměr mezi nabyvatelem a převodcem, v určitých případech i zemědělské povolání převodce, po př. i nabyvatele a zatížení nemovitosti dluhy a břemeny, z poslední doby i převody následkem úpravy hranic bývalého státu.

Statistika nemovitostního poplatku bude zvláště významná pro poznání pozemkového vlastnictví a jeho změn v zemědělství, neboť je to jediné povolání, které tato statistika s dostatečnou úplností přímo postihuje a o něm také nejvíce znaků zjišťuje. Ukáže také, jak se pozemkové vlastnictví v zemědělství drobí, částečně i jak přechází do rukou nezemědělských a jak se udržuje v rodu (převody mezi privilegovanými osobami).

Statistika dědické daně má zjišťovat, zda se pozůstalost týká tuzemců neb cizinců, hrubé jmění pozůstalosti specifikované na nemovitosti, pojistky a ostatní movité jmění, srážky, čisté jmění, úhrnnou daň a kolik bylo placeno podle § 11 zák. 74/1901, nebo kolky. Je-li předmětem pozůstalosti nemovitost, uvede se i její druh (zemědělské hospodářství, stavební plocha, obytný dům atd. opět podle převládajícího užití celkového). V druhé části se zjišťuje počet a výše jednotlivých nápadů, daň podle třídy a sazby, hodnota úlev pro nezletilce a nemajetné vdovy, eventuelně i zvláštní druhy obohacení (věno, výbava, věnování k nastoupení živnosti, výměnky, renty, resp. zánik rent, výměnků a opětujících se plnění) a částky osvobozené.

Dědická daň se vyměřuje z čisté hodnoty pozůstalosti. Výše dědické daně je určena jednak velikostí nápadu, neboť daň je progresivní, jednak osobním poměrem nabyvatele k zůstaviteli, odlišeným sedmi tří-

dami: a) příbuzní až do 4. stupně (třída I až V), b) věnování obcím a účelům vyučovacím, dobročinným a lidumilným (třída VII), c) ostatní věnování (třída VI).

Statistika dědické daně bude provedena v dvojím pořádku: jednak jako statistika celých pozůstalostí, jednak jako statistika jednotlivých nápadů. Bude moci ukázat složení pozůstalých majetků, ovšem jen těch, které se staly předmětem dědické daně (většina lidí umírá bez majetků), zadlužení pozůstalostí, pokud ovšem zbývá čisté jmění dědické dani podrobené, nerovnost pozůstalých majetků, konečně i jejich rozdělení podle tříd dědické daně (t. j. počet a velikost jednotlivých nápadů, na něž se čistá hodnota pozůstalosti rozdělila mezi dědice a legetáře podle tříd). Nápady jsou dílce čistého jmění pozůstalostního; nezjistíme tedy, do kterých tříd dědiců se dostalo nemovité jmění. Nezjišťuje se, zda posloupnost byla zákonná nebo testamentární.

Podobně jako statistika nemovitostního poplatku podá nám i statistika dědické daně nejvíce dat dědické posloupnosti v zemědělství, třebas její rozsah bude užší.

Podle našeho práva poplatkového se totiž nemovitostní poplatek kumuluje s dědickou (resp. s darovací) daní. Obsahuje-li pozůstalost také nějakou nemovitost, vyměřuje se z hrubé ceny nemovitosti nemovitostní poplatek vedle dědické daně z čisté hodnoty celé pozůstalosti. Může tedy nastat případ, že je sice převod nemovitosti na případ smrti podroben nemovitostnímu poplatku, nikoli však dědické dani (nezbylo-li žádné čisté jmění).

Totéž, co bylo řečeno o dědické dani, platí s některými odchylkami i pro daň darovací. I tato daň se kumuluje s nemovitostním poplatkem. Darování nemusí být výlučné ani výslovné: zjistí-li se v poplatkovém řízení, že skutečná cena nemovitosti je vyšší než přejímací cena (na př. formální kupní cena doplněná převzatými závazky), pokládá se rozdíl za obohacení nabyvatele a vyměřuje se z něho daň z obohacení (darovací). Obohacení může vzniknout i zánikem výměnků, rent a pod.

Vznik ani zánik výměnků a podobných břemen nezjistí ovšem nová poplatková statistika úplně, neboť i při přesném zaznamenání těchto případů, nestanou se všechny případy ani předmětem poplatkového řízení.

Statistika darovací daně nepostihne všechna darování (obohacení); některé dary nejsou podrobeny dani a daňový únik je u těchto převodů majetkových možný, neboť poskytnutí a přijetí daru může použít nesčetných a nepostižitelných forem. Darování předbíhající dědické posloupnosti budou sice postižena statistikou daně darovací, avšak nebude možno odlišit je od ostatních darování nemajících tento účel.

Nová poplatková statistika postihuje prostřednictvím poplatkového řízení velmi mnoho z různotvárné skutečnosti majetkových převodů mezi živými a na případ smrti. Úplné, dostatečně přesné a přímé zjištění nebude u všech znaků stejné, avšak nová statistika poskytne za předpokladu některých základních znalostí z poplatkového práva dosti statistického materiálu k úsudkům o majetkových poměrech v Čechách a na Moravě. F. F.

Přehled časopisů a knih.

Obyvatelstvo.

Podkarpatské území získané Maďarskem v polovici března 1939.

(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 3, březen 1939.)

Rada 8 článků od různých autorů (Thirring, Barsy, Szabó a j.), pojednávajících na základě čs. statistik (a u srovnání s maďarskými daty z r. 1910) o území, obyvatelstvu, vystěhovalectví, veřejném zdravotnictví, zemědělství, chovu dobytka, lesnictví, průmyslu, peněžnictví a osvětě podkarpatského území, obsazeného v březnu 1939. K článkům je připojena mapka býv. Podkarpatské Rusi.

Sčítání obyvatelstva, pozemkového majetku a dobytka v připojeném severním pásmu v r. 1938. (Dr. J. Konkoly Thege.)

(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 5, květen 1939.)

Protože za dvacet let československé správy se obyvatelstvo, jeho povolání, jakož i sociální a kulturní podmínky jeho existence velmi pozměnily a protože čs. statistika nemohla poskytnouti maďarským úřadům dostatečnou informaci už z toho důvodu, že v důsledku vídeňského rozhodnutí asi 100.000 obyvatelů opustilo území, rozhodla se vláda podniknouti ihned nové sčítání, k němuž po předběžné anketě provedené hned v listopadu došlo mezi 15. a 22. prosincem 1938. Svou metodou se toto mimořádné sčítání poněkud lišilo od normálního censu, neboť jeho účely byly především administrativní; jeho provedení bylo zahájeno ještě za vojenské správy. Sčítání provádělo 2.866 sčítacích komisařů a 635 kontrolorů, kteří pracovali pod dohledem asi sta úředníků centrálního statistického úřadu, vyslaných do reanektovaného území. Předběžné výsledky byly publikovány již 4. února, definitivní data demografická dle obcí koncem května, za účasti 300 spolupracovníků. K sčítání bylo použito sedmi formulářů, z nichž tři se týkaly půdního vlastnictví. Sčítací archy obsahovaly 36 otázek, vztahujících se též na poměry bytové, domovní, držbu zemědělské půdy a počet dobytka ve vlastnictví fysických osob. Ačkoli sčítání týkalo se pouze přítomného civilního obyvatelstva a ačkoliv velký počet průmyslových závodů v důsledku politických událostí nepracoval, „obrazí sčítání dosti dobře situaci, jaká byla v polovici prosince 1938“.

Obyvatelstvo připojeného severního pásma. (Dr. L. Thirring.)

(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 5, květen 1939.)

Při prosincovém sčítání zjištěno bylo na 11.927 km² severního pásma přesně 1,041.401 obyvatelů. Počet domů stoupl od roku 1910 ze 136.000 na 196.000, t. j. o 44,1%. Počet civilního obyvatelstva z 860.370 na 1,041.401, t. j. o 21,0%. Hustota obyvatelstva jest 87,1 proti 71,7 v r. 1910. Utvářel se tedy vzrůst obyvatelstva v severním pásmu poněkud příznivěji nežli v ostatním Maďarsku. Poměr žen a mužů činí v připojeném pásmu 1.024 proti 1.040 v ostatním Ma-

ďarsku. Z věkového rozdělení je patrno, že obyvatelstvo připojeného pásma je mladší než v ostatním území. Nicméně omezování porodnosti mělo za následek, že v některých krajích činí počet dětí mladších 6 let jen 8—9% proti obecnému průměru 10,8%. Množství svobodných nad 15 let jest menší nežli v ostatním Maďarsku. Porodnost vdaných žen (3,19) jest poněkud menší nežli v ostatním Maďarsku, vezmeme-li však v úvahu toliko živé děti, vidíme, že procento dětí zachovaných na živu (73,6) je příznivější. Pokud jde o náboženství stoupl od r. 1910 počet katolíků o 1,5% na 62,3%, počet reformovaných klesl z 21,4 na 18,8%. Židů je 7,8%. Procento Maďarů kleslo oproti r. 1910 s 86,5 na 84,4%, procento Slováků naopak stouplo z 9,8 na 11,9%. Procento osob znalých psaní a čtení jest 90,4%. Zemědělství věnuje se 58,5% obyvatelstva, rozdělení půdy jest příznivé. K článku jsou připojeny m. j. barevné mapky o administrativním rozdělení, náboženských a národnostních poměrech reanektovaného pásma.

Územní přírůstek z počátku dubna 1939.
(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 5, květen 1939.)

Statistický popis pásma čítajícího 1.056 km², 74 osad a 41.000 obyvatel, připojeného k Maďarsku smlouvou z 4. dubna 1939. Území je obýváno převážně Rusíny, poněkud promíšenými na jihu živlem slovenským. Procento Maďarů a Němců (k nimž je počítáno též obyvatelstvo mluvící jidisch), bylo velmi nepatrné již v roce 1910. Obyvatelstvo je ze $^{2}/_{3}$ náboženství řeckokatolického a zabývá se z $^{8}/_{10}$ vzděláváním půdy. K článku je připojena barevná mapka nynějšího Maďarska.

Úvaha nad patnácti porody na tisíc obyvatel. (A. Boháč.)
(Přítomnost, roč. XVI, číslo 23, 7. června 1939.)

Má-li si národ zajistit místo v dějinách lidské kultury, musí být alespoň tak početný, aby si zajistil onu míru dělby práce, bez níž jest dnešní kulturní společnost nemyslitelná. Když se za Rakouska uvažovalo o existenci a úkolech malého národa, vždycky se zdůrazňovalo, že malý národ může nahradit scházející kvantitu kvalitou a vypjetím energie. Byla v tom dobrá vzpruha pro náš národ, také však jisté nebezpečí. Vždyť mimořádný výkon vyskytne se častěji v národě početnějším než v malém. Ve svobodném státě bylo ostatně možno nedbati o kvantitu české populace. Teď však, jakožto součást Říše, jejíž vliv na země české poroste s postupným hospodářským začleněním, nemůžeme již počítati s přitažlivou silou, kterou měl většinový národ v býv. státě. V minulosti byli jsme také ve výhodě větší vitální silou českého lidu. Nyní je tomu právě opačně. Loni připadalo na území Protektorátu 150 živě narozených na 10.000 obyvatelů, zatím co by při průměrném věku 55 let bylo zapotřebí 180 živých dětí, aby stav obyvatelstva zůstal alespoň stacionární. Zatím ovšem je roční počet úmrtí o něco menší (loni 131 na 10.000 obyv.). Máme-li proto udržeti stejný krok s německým národem a uhraditi ztráty, které plynou z naší politické a mocenské nesamostatnosti, nezbývá nám než energicky obnovit vitální sílu českého lidu a vyřešit s vypětím všech hospodářských sil a energií otázku jeho životní úrovně.

Náš životní prostor. (Doc. Dr. O. Machotka.)
(České Slovo, 5. července 1939.)

Ačkoliv známe už bilanci ztrát téměř všech oborů našeho národního života, uniklo nám dosud téměř zcela jasné vědomí o prostoru, v kterém žijeme, a populačních změnách, které se v něm udály. V roce 1930 žilo v našem nynějším území celkem 6,804.876 obyvatelů, t. j. asi 138 na 1 km². Přirozenou měnou a normálním stěhováním vzrostl tento počet počátkem července asi na 6,991.000. Připočteme-li k tomu 192.291 uprchlíků ze Sudet a ze Slovenska, kteří zůstali trvale na našem území, a dále velký počet státních zaměstnanců, který lze odhadnout s příslušníky na nejméně 200.000 lidí, zjistíme, že obyvatelstvo Čech a Moravy čítá nyní kolem 7,383.000, což dává přibližně 150 obyvatelů na 1 km². Připočteme-li k tomu ještě příslušníky říšské armády a říšské úředníky s jejich rodinami, můžeme bez velké chyby odhadnout nynější hustotu našeho obyvatelstva na 152 na 1 km². Patříme tedy nyní v Evropě mezi nejhustěji zalidněné země, vyšší hustotu má už jen Belgie, Velká Britanie a Holandsko. Sama Říše měla v roce 1938 toliko 135,2 obyvatelů na 1 km². Z toho je patrno, jak bedlivě musíme využíti prostor své vlasti a jak musíme stupňovat svoji dovednost a organisační vyspělost, abychom mohli uživiti tolik lidí, zejména když nemáme, jako jiné státy výše jmenované, ani moře, ani kolonií, jimiž bychom mohli rozšířiti svoje zúžené životní možnosti.

Zemědělství.

Produktivita a tržní výkonnost českého zemědělství. (Ing. Dr. L. Kameníček.)
(Věstník České akademie zemědělské, roč. XV., č. 4 a 5, duben—květen 1939.)

Včleněním Čech a Moravy do hospodářského prostoru Říše nastupuje na místo otázky odbytu zájem o pokud možno největší a nejúčelnější produktivitu, t. j. o takovou produktivitu a tržní výkonnost, při které lze dosáhnout největšího národohospodářského výnosu zemědělského podnikání, největší úživnosti půdy. A tu se ukazuje, že největší produktivitu ze všech zemědělských podniků vykazují malé a střední selské závody, které také jeví největší produktivitu v produkci živočišné. Malé a střední selské závody živí na jednotce zemědělské půdy více lidí než ostatní závody zemědělské. Z toho plyne pro českou agrární politiku povinnost zabezpečit právně rodinná hospodářství před drobením (nedílovým zákonem) a zajistiti podmínky pro co největší účelné zintensivnění rolnického podnikání.

Obilní otázka v Říši a v sousedních vývozních státech. (Dr. N. Pume.)
(Věstník České akademie zemědělské, roč. XV, č. 4 a 5, duben—květen 1939.)

Autor podává přehled výroby a zahraničního obchodu s obilovinami v Německu, býv. Rakousku, býv. Československu, jakož i v předních vývozních státech evropských a konstatuje, že německá Říše zůstává i nadále významným konsumentem obilovin. Z toho plyne pro české země dobový příkaz dalšího zhospodárnění a zvýšení produkce zemědělské a zajištění takových výrobních podmínek, které by měly příznivý vliv na další rozvoj zemědělské produkce.

Vývoj hektarových výnosů hlavních hospodářských plodin v zemích českých a v Říši, a možnosti jejich zvýšení. (Ing. V. Zolman.)
(Věstník České akademie zemědělské, roč. XV, č. 4 a 5, duben—květen 1939.)

Sledujeme-li průměrné hektarové výnosy hlavních zemědělských plodin za víceletá období v Německu, v zemi České a v zemi Moravsko-slezské, vidíme, že před světovou válkou v Čechách a zvláště v zemi Moravsko-slezské byly hektarové výnosy nižší než v Německu. V pětiletí 1928—1932 zvýšily se hektarové výnosy v historických zemích tak, že buď byly na úrovni hektarových výnosů německých nebo u některých plodin dokonce vyšší. Naproti tomu v uplynulém období 1933—1937 zůstali jsme na úrovni Německa jen v hektarovém výnosu žita. V Německu bylo zemědělství na velmi vysokém stupni již před válkou. V období let 1928—1932 nastal (vyjma u bramborů) ve výnosech pokles. Úsilovnou prací a zvláště zlevněním umělých hnojiv dosáhlo se v letech 1933—1937 (s výjimkou žita) téměř hektarových výnosů předválečných. Na našem území nastalo naopak v období poválečném 1928—1932 pronikavé zvýšení hektarových výnosů proti předválečné době, zvláště vlivem odborného vedení závodů, školství, výzkumnictví a pod. V posledním pětiletí 1933—1937 nastala stagnace v důsledku krise, cenové disparity a restrikčních snah hospodářské státní politiky. Zvýšení hektarových výnosů na našem území je ještě v mnohých podnicích možné, nikoli však u všech, a to jen za předpokladu pronikavého zvýšení cen zemědělských výrobků nebo snížení cen prostředků výrobních (zejména umělých hnojiv) a ovšem za předpokladu, že budou zachovány instituce, které v minulosti přispěly k zvýšení výroby a výhodného odbytu výrobků.

Možnosti zemědělství v protektorátu Čechy a Morava v produkci rostlinné. (Dr. K. Osaulenko.)
(Věstník České akademie zemědělské, roč. XV, č. 4 a 5, duben—květen 1939.)

Autor porovnává osevní plochu, sklizeň a celkovou domácí spotřebu hlavních zemědělských plodin, sloužících především pro lidský konsum, a zjišťuje, že u většiny jich budou výnosy zboží tržního i netržního přesahovat domácí spotřebu. Jsou to tyto plodiny: pšenice, žito, ječmen, oves, řepka a řepice, mák, chmel, pozdní brambory, čekanka, zelí, cibule a mrkev k jídlu. U zbylých plodin jsou celkové výnosy menší nežli celková spotřeba na území Protektorátu. Jsou to: hrách, čočka, lněné semeno, rané brambory a okurky. Z porovnání dat o plochách osevu a sklizně plynoucí nevelké rozdíly lze si vysvětliti vysokým stupněm rozvoje českého zemědělství, které se dobře přizpůsobuje svou výrobní organisací a technikou daným přírodním podmínkám.

Stav pozemkového vlastnictví v připojeném severním pásmu. (Dr. Z. Zsöllösy.)
(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 5, květen 1939.)

Při sčítání provedeném koncem minulého roku bylo zjištěno 232.709 půdních majetků. Celková plocha zemědělské půdy činí 2,072.516 kat. jiter, z čehož 13,6% připadá na závody trpasličí, 49,0% na malé závody, 24,9% na střední závody a 12,5% na velké závody. Jak patrno, nezasáhla čsl. agrární reforma příliš střední majetky a ponechala 259.514 jiter velkého majetku. Zdá se, že si její provaděči uvědomovali, že v některých případech je provoz velkých nebo středních závodů výhodnější. Z celkového půdního majetku připadá 24,0% na osoby právní. Z toho opět připadá na komposesoráty a půdu býv. urbarialistů 30,0%, na katolickou církev 21,3%, na majetek obecní a státní 31,8%. Na ornou půdu připadá 58,3%, na lesy 16,6%. Proti dřívějšku poklesla poněkud plocha orné půdy a plocha lesů vzrostla. Pokud jde o data o čsl. pozemkové reformě, jsou získané informace nutně neúplné. Podle zpráv uveřejněných čsl. pozemkovým úřadem, zasáhla pozemková reforma v Československu více než 10% celkové plochy proti 6,1% na maďarském území.

Stav dobytka v připojeném severním pásmu. (Dr. Z. Szöllösy.)
(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 5, květen 1939.)

Při sčítání koncem minulého roku bylo zjištěno 345.766 kusů hovězího dobytka, t. j. o 11,1% více než v roce 1911. Poměrně vyšší ceny a bezpečný odbyt v Československu vytvořily příznivější situaci pro chov hovězího dobytka nežli v ostatním Maďarsku, kde stav hovězího dobytka poklesl v témže období o 10,7%. Koní, používaných v zemědělství a v dopravě, bylo zjištěno 94.054, t. j. o 4,7% méně než v roce 1911, kdežto obdobný úbytek v ostatním Maďarsku činí 11%. Vepřového bravu bylo zjištěno 300.068 kusů, t. j. 115 prasat na 1.000 jiter proti 289 v ostatním Maďarsku. Příčina tohoto nízkého počtu záleží v tom, že býv. Československo bylo nuceno dovážet kukuřici, což bránilo většímu rozvoji žíru prasat. Ovcí bylo zjištěno 166.942 kusů, t. j. o málo více než polovina stavu z r. 1911. Tento pokles jest jednak ve vztahu s pozemkovou reformou, která vyvlastnila mnoho velkých závodů, jednak s tím, že dostatek devis umožňoval Československu nákup lacinější a hodnotnější vlny v zámoří. V celku bylo zjištěno v severním připojeném pásmu 249 kusů dobytka na 1.000 jiter a 496 kusů na 1.000 obyvatelů proti 240 a 434 v ostatním Maďarsku.

Cizinecký ruch.

Motorová vozidla překročivší maďarské hranice v r. 1938.
(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 3, březen 1939.)

Počet vozidel přijedších do Maďarska klesl v roce 1938 proti roku předchozímu o 38,5%, počet vozidel opustivších Maďarsko o 26,1%. Mezi motorovými vozidly osobními zaujímalo při příjezdu první místo Německo (s Rakouskem 34,8%), načež následovalo býv. Československo (32,5%) a Rumunsko (8,3%).

Jaký bude náš letošní cestovní ruch. (B. V. Černý.)
(Brázda, roč. II., čís. 23, 7. června 1939.)

Vedle návštěv hostů z Říše, jejichž počet závisí na úpravách příslušných říšských úřadů, nelze letos počítat v celku s cizineckým ruchem. Přesto se naše lázeňská místa i letoviska nemusí obávat sezony. Ačkoli zchudnutí a chudnutí středních vrstev našeho národa nutí mnohé vzdáti se letos pobytu na venkově nebo v lázních, zůstává přece dosti lidí, kteří si mohou této radosti dopřáti. Letošní sezona bude též zkušebním kamenem „nových oblastí“ cestovního ruchu. Protože není možno zjistiti předem, kam se

obrátí proud návštěvníků, učiní podnikatelé dobře, budou-li investovat zdrželivě a vyčkají-li několik měsíců, kam lidé jezdí. Zvláště dobrou návštěvu lze očekávat ve všech našich lázních, zejména vlivem očekávaného omezení cest do ciziny. Pokud jde o propagaci a místní péči o hosty, zjišťujeme s potěšením, že mnohá místa sama vydávají regionální prospekty a že ministerstvo školství vydalo konečně výnos o soustavném poučování o cestovním ruchu na školách. Jinak však péče o cestovní ruch na vyšších místech vázne. Ponecháme-li stranou dobré výsledky úsilí ministerstva obchodu, železnic a zdravotnictví o propagaci naší země v cizině (které dnes náleží minulosti), zjišťujeme, že stále ještě není hotova zákonná úprava péče o cestovní ruch, ochrany léčivých pramenů, klasifikace hotelových podniků a j. Rychlých organisačních zásahů je zapotřebí také v lázeňství a v organisaci soukromé péče o cestovní ruch.

Ceny.

Nová řada maďarských velkoobchodních indexů.
(Magyar statisztikai szemle, roč. XVII, č. 3, březen 1939.)

Ústřední maďarský statistický úřad vypracoval právě nový index velkoobchodních cen na rozšířené základně. K tomu cíli byl počet výrobků, jejichž ceny se zjišťují, více než zdesateronásoben a kromě toho nově rozdělen na čtyři skupiny, a to: zemědělství a chov dobytka (97 cen), zemědělský průmysl (13 cen), koloniální zboží (3) a konečně průmyslové suroviny a výrobky (435 cen). Celkem se nyní zjišťuje 548 cen, vyjadřujících většinou paritu Budapest. Jsou v nich započteny i veřejné dávky (daň z obratu, clo), takže obrazí skutečnou cenovou úroveň. Ceny se zjišťují pokud možno v okamžiku, kdy zboží přechází s velkoobchodníka na maloobchodníka. Záznam cen děje se vždy prvního dne v měsíci. Data pocházejí většinou ze zpráv členů a odborníků Obchodní cenové komise. Vedle toho užívá se záznamů budapešťské plodinové bursy a zpráv dvou budapešťských tržnic. Základem indexu jsou průměrné ceny v roce 1929. Index se počítá aritmetickým průměrem, při čemž se nejdříve sestavují indexy jednotlivých podskupin, které se na konec shrnují v celkový index. Tímto způsobem lze rychle počítat nové dílčí indexy, a to tím spíše, že lze tvořit libovolné podskupiny beze změny celkového průměru. K výpočtu vah použito bylo úředních dat z výrobní statistiky, při čemž byl zároveň brán zřetel na dovoz důležitého zboží, zejména průmyslových surovin. Průměry byly většinou počítány na základě dat z roku 1935. Nový index velkoobchodních cen byl vypočten zpětně za 10 posledních let. U srovnání se starým indexem jeví harmoničtější výkyvy a klidnější vývoj.

Totální tvorba cen. (Dr. W. Meinhold.)
(Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, svaz. 149, seš. 5, květen 1939.)

Rostoucí vliv státu na hospodářství měl v poslední době za následek hlubokou změnu významu tvorby cen pro národní hospodářství. Zásahy státu vedly konečně k vyjmutí cenové tvorby ze soukromoprávní sféry a k vytvoření veřejného cenového práva, které považuje tvorbu cen za státně-hospodářský úkol, podléhající státní svrchovanosti a prováděný buď nepřímo ovlivňováním nabídky a poptávky anebo přímou regulací cen. Nynější německá cenová politika čtyřletého plánu náleží pod pojem cenové tvorby ve smyslu přímém i nepřímém. Jejím prováděním je pověřen říšský komisař pro cenovou tvorbu, jehož tvůrčímu a regulujícímu zásahu podléhají všecky ceny, a to jak zboží, tak i veškerých úkonů (s výjimkou daní). Jeho kompetence je podepřena a zajištěna zákonně, a to tak, že cenový komisař má prakticky neomezenou plnou moc k dosažení nezbytného a žádoucího cenově politického účinku. Pro hospodářskou účinnost cenového práva je významné, že vzniká v úzkém vztahu k cílům a požadavkům totální cenové politiky, takže neustrnuje, nýbrž přizpůsobuje se stále cenovému vývoji. Právní rámec a postavení státní cenové politiky odpovídá ústřednímu postavení ceny v národním hospodářství. Říšský cenový komisariát je svojí kompetencí nad jednotlivými ministerstvy a jeho nařízení jsou též závazná pro správní úřady a soudy. Jeho pravomoc vztahuje se na veškerou hospodářskou cenovou strukturu a má proto k disposici všecky prostředky k přímému i nepřímému ovlivňování cen. Dnešní říšská cenová politika zasahuje zásadně všecky cenově významné procesy hospodářského oběhu zboží. Vztahuje se nejen na konečné ceny hotových výrobků, nýbrž i na všecka stadia cenového vývoje. Proto sleduje celičký postup výrobního procesu a jde až ke kořenům cenové tvorby, nevyhýbajíc se ani ovlivňování cen určováním podmínek soutěžních a rabatových, stanovením předpisů o povinném vyvěšování cen, sjednocováním účtovacích a kalkulačních metod a vůbec výchovou závodů k odpovědnému tvoření cen. Německá cenová politika je totální v trojím smyslu: Ve smyslu věcném, neboť se vztahuje na ceny všech výkonů a předmětů; ve smyslu právním, neboť také její právní prostředky jsou stejně universální a dalekosáhlé. Mimo to je totální také v tom smyslu, že se nevztahuje toliko na cenu jakožto hotový výsledek hospodářského procesu, nýbrž má na zřeteli samotný cenotvorný proces.

Školství.

Statistika jako učební předmět na universitách a vysokých školách a městská statistika v býv. Rakousku, v protektorátním území a na Slovensku. (Prof. Dr. M. Meyer.)

(Deutsches Statistisches Zentralblatt, r. 1931, seš. 2.)

Autor podává přehled vyučování statistice na vysokých školách rakouských, na německých vysokých školách pražských a brněnských a na slovenské universitě bratislavské a uzavírá, že zvýšená potřeba statistických odborníků, zejména až budou též zřízeny městské statistické úřady, povede k intensivnějšímu vyučování statistice v těchto zemích.

Statistický zpravodaj vychází 12krát do roka vždy každého 15. dne v měsíci. — Předplatné na 12 čísel 50 K. — Redakce Praha VII., Bělského třída 2. — Telefon 730-19, 721-51-5. — Odpovědný redaktor Dr. Karel Tříska. — Administrace Státní tiskárna Praha III., Karmelitská ulice č. 6, telefon 474-51. — Novinová sazba povolena výnosem ředitelství pošt a telegrafů čís. 346622-IIIa 1937. — Dohlédací poštovní úřad Praha 8. — Tiskem Státní tiskárny v Praze.

1. Obyvatelstvo — Bevölkerung

a) Přirozená měna obyvatelstva v letech 1930-1938 — Natürliche Bevölkerungsbewegung 1930-1938

(Data za nynější území — Daten für das jetzige Gebiet)

Rok Jahr	Čechy — Böhmen: Sňatky Eheschließungen	Živě narození Lebendgeborene	Zemřelí Gestorbene	Přirozený přírůstek Natürlicher Zuwachs: absolutně Grundzahlen	na 1.000 obyv. auf 1.000 Einw.	Morava a Slezsko — Mähren und Schlesien: Sňatky Eheschließungen	Živě narození Lebendgeborene	Zemřelí Gestorbene	Přirozený přírůstek Natürlicher Zuwachs: absolutně Grundzahlen	na 1.000 obyv. auf 1.000 Einw.	Čechy, Morava a Slezsko — Böhmen, Mähren und Schlesien: Sňatky Eheschließungen	Narození Geborene: živě Lebend-	mrtvě Tot-	Zemřelí Gestorbene	Přirozený přírůstek Natürlicher Zuwachs	na 1.000 obyvatelů auf 1.000 Einwohner: Sňatky Eheschließungen	Živě narození Lebendgeborene	Zemřelí Gestorbene	Přirozený přírůstek Natürlicher Zuwachs
1930	43.813	83.093	60.243	22.850	5,1	21.143	49.214	30.229	18.985	8,1	64.956	132.307	2.875	90.472	41.835	9,5	19,3	13,2	6,1
1931	41.632	78.016	60.743	17.273	3,8	20.660	47.309	31.653	15.656	6,7	62.292	125.325	2.624	92.396	32.929	9,1	18,2	13,4	4,8
1932	41.901	76.429	61.402	15.027	3,3	20.127	46.126	30.262	15.864	6,7	62.028	122.555	2.762	91.664	30.891	9,0	17,8	13,3	4,5
1933	40.058	71.756	60.694	11.062	2,4	19.565	42.500	29.478	13.022	5,5	59.623	114.256	2.605	90.172	24.084	8,6	16,5	13,0	3,5
1934	38.747	69.257	59.028	10.229	2,2	18.832	41.174	28.146	13.028	5,5	57.579	110.431	2.411	87.174	23.257	8,3	15,9	12,5	3,3
1935	37.034	65.341	60.398	4.943	1,1	18.495	39.261	29.477	9.784	4,1	55.529	104.602	2.337	89.875	14.727	8,0	15,0	12,9	2,1
1936	37.815	63.019	59.655	3.364	0,7	19.541	38.798	29.519	9.279	3,9	57.356	101.817	2.313	89.174	12.643	8,2	14,6	12,8	1,8
1937	39.217	61.470	60.143	1.327	0,3	21.094	39.456	28.699	10.757	4,5	60.311	100.926	2.260	88.842	12.084	8,6	14,4	12,7	1,7
1938	37.890	63.601	61.715	1.886	0,4	19.979	41.537	29.899	11.638	4,9	57.869	105.138	2.307	91.614	13.524	8,3	15,0	13,1	1,9

b) Pohyb obyvatelstva a příčiny úmrtí v roce 1937—1939 podle měsíců — Bevölkerungsbewegung u. Todesursachen in d. J. 1937—1939 nach Monaten

(Data za nynější území — Daten für das jetzige Gebiet)

Čechy, Morava a Slezsko — Böhmen, Mähren u. Schlesien

Rok Měsíc Jahr Monat	Sňatky Eheschließungen	Narození Geborene: živě Lebend-	mrtvě — Tot-	Zemřelí — Gestorbene: úhrnem Insgesamt	podle věku nach dem Alter: pod 1 rok unt. 1 Jahr	1—14 let 1—14 Jahre	65 let a více 65 Jahre u. m.	podle nejdůležitějších příčin úmrtí nach den wichtigsten Todesursachen: morbi infectiosi (tuberculosis excepta)	morbi tuberculosi	carcinoma et alii tumores maligni	morbi circulationis sanguinis	pneumoniae	morbi graviditatis, partus et post partum	suicidium	Přirozený přírůstek Natürlicher Zuwachs	Vystěhovalci Auswanderer: [1]) do států evrop. [1]) nach europ. St.	[2]) do zámoří [2]) nach Überseest.	úhrnem zusammen
1937: IX.	5.612	8.300	175	6.236	621	315	2.735	241	591	844	1.319	377	36	160	2.064	124	61	185
X.	6.689	7.898	172	6.723	702	337	3.063	267	584	835	1.406	489	36	179	1.175	63	54	117
XI.	6.510	7.634	166	6.809	711	352	3.129	289	596	804	1.557	507	32	152	825	12	42	54
XII.	4.122	8.401	194	7.906	781	341	3.835	282	696	891	1.763	735	35	143	495	13	51	64
1938: I.	3.825	8.546	192	8.720	823	398	4.390	367	772	802	2.041	893	31	142	- 174	30	40	70
II.	6.580	8.290	162	7.269	796	325	3.497	258	689	791	1.607	666	35	140	1.021	182	41	223
III.	2.560	9.215	223	8.280	1.060	346	3.874	293	840	886	1.719	890	43	222	935	344	53	397
IV.	6.040	9.357	244	8.004	941	355	3.638	249	832	801	1.768	714	36	190	1.353	102	60	162
V.	2.826	9.297	185	8.097	981	351	3.661	250	853	837	1.761	790	34	207	1.200	21	59	80
VI.	5.540	9.180	187	7.302	846	373	3.262	202	748	815	1.604	546	31	225	1.878	65	71	136
VII.	6.388	8.843	212	6.962	675	345	3.138	223	680	909	1.546	469	29	201	1.881	32	59	91
VIII.	4.459	8.263	182	6.560	698	288	3.000	223	638	806	1.423	398	31	178	1.703	27	79	106
IX.	5.070	8.125	155	6.443	699	269	2.886	225	562	816	1.379	374	43	209	1.682	24	73	97
X.	3.843	8.369	148	7.501	847	392	3.286	291	626	841	1.629	578	25	209	868	11	14	25
XI.	5.088	8.520	198	7.490	996	337	3.364	256	565	844	1.650	695	33	210	1.030	95	111	206
XII.	5.650	9.133	219	8.986	1.119	423	4.233	351	709	882	2.006	979	37	176	147	35	132	167
1939: I.	4.571	8.630	198	8.918	985	385	4.359	362	776	920	2.194	948	33	126	288	78	192	270
II.	7.200	8.189	199	9.515	900	439	4.797	633	770	800	2.267	1.088	38	168	1.326	315	205	520
III.	2.768	9.554	197	9.029	919	385	4.374	417	846	906	1.959	906	33	317	525	557	196	753

[1]) Osoby, jimž vydán vystěhovalecký pas. — Personen mit Auswandererpaß. — [2]) Převzati k dopravě do zámoří. — Zum Überseetransport übernommen.

2. Stavební ruch — Bautätigkeit

Rok (= měs. průměr) Měsíc Jahr (= Monatsdurchschnitt) Monat	Stavební povolení Baubewilligungen: pozměňov. stavby Umänderungsb.	novostavby Neubauten: počet Zahl	kubatura Kubatur 1.000 m^3	Kolaudace Kollaudierungen: pozměňov. stavby Umänderungsb.	novostavby Neubauten: počet Zahl	kubatura Kubatur 1.000 m^3	Přírůstek bytů Zugang an Wohnungen
1932	320	318	630	156	319	.	1.836
1933	186	208	332	159	229	.	980
1934	187	199	305	124	192	.	756
1935	163	153	314	111	152	.	718
1936	207	204	495	117	175	385	1.235
1937	225	214	540	117	194	441	1.276
1938	195	196	431	114	198	458	1.259
1938: I.	139	100	233	193	128	330	1.115
II.	147	114	361	56	37	146	298
III.	223	180	414	80	80	347	804
IV.	253	216	776	103	111	283	782
1938: V.	280	264	578	81	128	216	636
VI.	213	252	376	64	218	334	1.055
VII.	262	242	596	134	272	726	2.222
VIII.	227	219	451	97	321	772	2.174
IX.	176	226	362	128	234	518	1.480
X.	129	171	338	119	335	626	2.037
XI.	157	225	378	135	259	546	1.289
XII.	131	143	307	178	258	655	1.720
1939: I.	108	138	229	70	125	301	883
II.	145	176	401	46	66	184	569
III.	179	357	547	36	43	215	364

N. B. Stavební ruch v 27 větších městech, která zasílají svá hlášení nejpřesněji a nejdříve. — Bautätigkeit in 27 größeren Städten, die ihre Meldungen am genauesten u. frühesten einsenden.

3. Počet pivovarů a vystavené množství piva — Zahl der Bierbrauereien und Menge des Bierausstoßes

	Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen		Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen	
	V. 1939			V. 1938*)	I.—V. 1939			I.—V. 1938*)
Počet pivovarů — Zahl der Bierbrauereien: činných — im Betrieb	192	42	234	237	193	42	235	238
které jen vystavovaly — nur mit Bierausstoß	—	—	—	—	—	—	—	—
Množství vystaveného piva celkem — Menge des Bierausstoßes im ganzen . . *hl*	442.409	110.245	552.654	536.263	1,889.299	449.119	2,338.418	2,122.378
1. pro tuzemsko — für das Inland . . . *hl*	416.758	100.799	517.557	525.775	1,789.133	424.940	2,214.073	2,079.884
z toho — davon:								
výčepního — Schankbier . . . . . . *hl*	321.968	78.843	400.811	398.009	1,373.108	322.294	1,695.402	1,572.470
ležáku — Lagerbier . . . . *hl*	92.232	21.838	114.070	124.909	405.210	100.849	506.059	495.867
speciálního — Spezialbier . . . . . . *hl*	2.558	118	2.676	2.857	10.815	1.797	12.612	11.547
2. pro cizinu — für das Ausland . . . . *hl*	25.651	9.446	35.097	10.488	100.166	24.179	124.345	42.494

*) Data zjištěná v r. 1938 pouze na dnešním území protektorátu, při čemž byl počítán jen vývoz do tehdejší ciziny: tím se vysvětluje značně nižší množství vývozu v roce 1938 vůči roku 1939, kdy je ve vývozu obsaženo již též množství vyvezené do částí území, jež byla připojena k Říši, Polsku, Maďarsku nebo Slovensku (v měsíci březnu) a která roku 1938 byla ještě součástí vnitřního trhu.

*) Die für das Jahr 1938 festgestellten Daten gelten nur für das jetzige Gebiet des Protektorats, wobei nur die Ausfuhr in das damalige Ausland gerechnet wurde; so erklärt sich die bedeutend niedrigere Ausfuhrmenge im Jahre 1938 gegenüber 1939, wo in der Ausfuhr auch schon die Menge enthalten ist, welche in die Gebiete ausgeführt wurde, die an das Reich, Polen, Ungarn oder die Slowakei (im März) angegliedert wurden und die im Jahre 1938 noch Teile des Binnenmarktes waren.

4. Zdaněné množství nápojů — Versteuerte Menge der Getränke

Pro konsum zdaněno — Für den Konsum versteuert	Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen		Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen	
	V. 1939			V. 1938*)	I.—V. 1939			I.—V. 1938*)
Vína a moštu — Wein und Most: z vinných hroznů — aus Weintrauben . . *hl*	10.759	7.636	18.395	15.979	50.349	40.609	90.958	79.882
z jiného ovoce — aus anderem Obst . . *hl*	2.424	1.154	3.578	2.573	10.714	5.297	16.011	11.591
Ovocných šťav — Obstsäfte . . . . . . *hl*	1.086	568	1.654	1.500	3.620	2.030	5.650	4.664
Limonád — Limonaden . . . . *hl*	6.159	5.644	11.803	14.497	27.673	20.501	48.174	45.277
Sodových vod — Sodawasser . . . . . *hl*	9.341	4.837	14.178	22.099	50.182	20.897	71.079	78.387
Minerálních vod — Mineralwasser . . *hl*	7.770	1.292	9.062	9.545	36.929	6.031	42.960	38.510

*) T. j. množství, které bylo zdaněno v r. 1938 pouze na dnešním území protektorátu Čechy a Morava. — D. i. die Menge, die im Jahre 1938 nur auf dem jetzigen Gebiet des Protektorats Böhmen und Mähren versteuert wurde.

5. Živnostenské porážky — Gewerbliche Schlachtungen

Poražené kusy — Geschlachtete Stücke	Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen		Čechy Böhmen	Morava Mähren	Úhrn Zusammen	
	V. 1939			V. 1938*)	I.—V. 1939			I.—V. 1938*)
skotu — Rinder	32.286	15.021	47.307	38.757	128.010	58.663	186.673	162.876
telat — Kälber	34.757	11.908	46.665	52.481	153.821	67.024	220.845	209.091
vepřů — Schweine	124.399	51.826	176.225	203.395	626.108	271.507	897.615	916.666
ovcí — Schafe	1.351	129	1.480	3.044	13.970	740	14.710	19.922
jehňat — Lämmer	43	33	76	65	508	321	829	1.022
koz — Ziegen	1.010	646	1.656	1.272	6.610	4.786	11.396	8.986
kůzlat — Zickeln	8.910	7.049	15.959	14.386	100.721	71.633	172.354	178.734
koní a mulů — Pferde und Maultiere . .	1.402	747	2.149	1.137	5.645	2.718	8.363	5.570
hříbat a oslů — Fohlen und Esel	119	16	135	125	333	37	370	404

*) T. j. poražený dobytek jen na nynějším území protektorátu Čechy a Morava. — D. h. Schlachtungen ausschließlich auf dem jetzigen Gebiet des Protektorats Böhmen und Mähren.

6. Hornictví*) - Hutnictví — Bergbau*) - Hüttenwesen

Rok (= měsíční průměr)[1]) Jahr (= Monatsdurchschnitt)[1])	Výroba — Erzeugung						
	Uhlí kamenné Steinkohle	Uhlí hnědé Braunkohle	Koks kamenouhelný Steinkohlenkoks	Brikety kamenouhelné Steinkohlenbriketts	Železná ruda Eisenerz	Surové železo Roheisen	Surová ocel Rohstahl
	1000 t						
1929 . . . . a)	1,379	1,878	264	23	151	137	185
1933 . . . . a)	886	1,247	105	33	36	42	62
1937 . . . . a)	1,398	1,491	273	38	153	140	193
1938: . . I. a)	1,429	1,559	285	37	160	134	186
II. a)	1,337	1,452	244	38	160	121	161
III. a)	1,396	1,501	247	39	170	119	148
IV. a)	1,248	1,354	214	33	140	104	147
V. a)	1,327	1,363	222	38	140	110	177
VI. a)	1,382	1,270	226	40	135	110	175
VII. a)	1,254	1,266	220	44	.	112	155
VIII. a)	1,371	1,431	227	34	.	112	164
IX. a)	.	.	.	.	.	104	160
X. b)	583	109	115	25	.	59	84
XI. b)	706	132	127	39	.	70	96
XII. b)	781	138	165	43	.	79	111
1939: . . I. b)	809	134	172	45	.	89	124
II. c)	733	50	162	43	.	88	119
III. c)	814	54	180	45	66	98	142
IV. c)	733	43	181	29	50	96	130
V. c)	796	49	190	29	.	99	138

*) Údaje za uvedené měsíce roku 1938 a 1939 jsou podle sdělení ministerstva veřejných prací. — Die Angaben für die angeführten Monate d. J. 1938 u. 1939 sind den Mitteilungen des Ministeriums für öffentl. Arbeiten entnommen.

[1]) Uvedené údaje o výrobě týkají se: a) celého bývalého státního území, b) zmenšeného státního území, c) nynějšího území Čech, Moravy a Slezska. — Die angeführten Angaben über die Erzeugung betreffen: a) das ganze ehemalige Staatsgebiet, b) das engere Staatsgebiet, c) das jetzige Gebiet Böhmen, Mähren und Schlesien.

7. Elektřina*) - Elektrizität*)

Rok Měsíc Jahr Monat	Výroba — Erzeugung v elektrárnách[1]) — in d. Elektrizitätswerken[1])			
	samostatných selbst. Elw.	závodních Eigenanlag.	úhrnem Summe	
	za rok (měsíc) für d. Jahr (Monat)			za 1 pracov. den für 1 Arbeitstag
	1,000.000 kWh			
1934 . .	352	814	1.166	3,8
1935 . .	374	862	1.236	4,1
1936 . .	443	980	1.423	4,7
1937 . .	498	1.199	1.697	5,6
1938 . .	569	1.148	1.717	5,6
1939: I.	51	105	156	6,0
II.	47	97	144	6,0
III.	52	112	164	6,1
IV.	47	102	149	6,5
V.	52	112	164	6,6

*) Data za Protektorát — Daten für das Protektorat.

[1]) V tom výroba malých elektráren, stanovená odhadem. — Darunter Erzeugung der kleineren Elektrizitätswerke, ermittelt durch Schätzung.

8. Strojená hnojiva — Kunstdünger

Druh hnojiva — Düngerart	Výroba Produktion 1./II. 1939—30./IV 1939	Úhrnná spotřeba*) Gesamtverbrauch*) 1./II. 1939—30./IV. 1939
A. Dusíkatá hnojiva — Stickstoffhaltige Düngemittel	q	q
a) dusičnanová[1]) — in Nitratform[1])	87.778	165.557
b) amoniakální[2]) — in Ammoniakalform[2])	102.629	187.163
B. Fosforečná hnojiva — Phosphatdüngemittel		
a) vodou rozpustná[3]) — wasserlöslich[3])	107.448	359.682
b) jiná[4]) — sonstige[4])	408.803	288.968
C. Draselná hnojiva — Kalidüngemittel		
a) kainit — Kainit	—	40.075
b) draselná sůl 40% — Kalisalz 40%	—	206.912
c) síran draselný — Kalisulfat	—	2.371
d) síran hořeč.-drasel. — Kalimagnesiumsulfat	—	1.012
D. Kombinovaná hnojiva[5]) — Kombin. Düngemittel[5])	74.325	74.941
E. Organická hnojiva[6]) — Organische Düngemittel[6])	100.887	107.869

*) Není to spotřeba hnojiv skutečně použitých v tomto období, ale jsou v ní i menší zásoby, které jsou na skladě v detailních prodejnách nebo u zemědělců. — Nichtverbrauch an tatsächlich in dieser Betriebszeit verwendeten Düngemitteln, sondern auch kleinere Vorräte, die in Detailverkaufsstellen oder bei Landwirten eingelagert sind.

[1]) Ledek sodný přírodní (chilský), ledek sodný umělý (synthetický), ledek vápenatý, ½ ledku ostravského a ¼ superledku semtínského. — Chilesalpeter, synthet. Natronsalpeter, Kalksalpeter, ½ des Ostrauer Salpeters u. ¼ des Semtiner Supersalpeters.

[2]) Síran amonný, dusičnan amonný, amonné vápno, ½ ledku ostravského, ¾ superledku semtínského a dusíkaté vápno. — Ammoniumsulfat, Ammoniumnitrat, Ammoniumkalk, ½ des Ostrauer Salpeters, ¾ des Semtiner Supersalpeters und Kalkstickstoff.

[3]) Superfosfát kostní (animální) a superfosfát minerální. — Knochen-Superphosphat (animalisch) und mineralisches Superphosphat.

[4]) Thomasova moučka, citrofosfát I., II., kostní moučky a difos. — Thomasmehl, Citrophosphat I., II., Knochenmehl und Difos.

[5]) Nitrofos, citrofosfát amonný, citramfoska I. II., a hortus. — Nitrofos, Ammonium-Citrophosphat, Citramfoska I. II., und Hortus.

[6]) Moučka rohová, kožní, z umělého rohu a odpadky z koželužen. — Hornmehl, Ledermehl, Kunsthornmehl und Gerbereiabfälle.

9a). Zahraniční obchod se zbožím — Außenhandel (reiner Warenverkehr)

Rok Měsíc / Jahr Monat	Dovoz Einfuhr	Vývoz Ausfuhr	Bilance Bilanz	Dovoz — Einfuhr: Suroviny Rohstoffe	Dovoz — Einfuhr: Hotové výrobky Fertigwaren	Dovoz — Einfuhr: Potraviny Nahrungsmittel	Dovoz — Einfuhr: Živá zvířata Lebende Tiere	Vývoz — Ausfuhr: Hotové výrobky Fertigwaren	Vývoz — Ausfuhr: Suroviny Rohstoffe	Vývoz — Ausfuhr: Potraviny Nahrungsmittel
	Hodnota v — Wert in: 1,000.000 K									
1929	19.962	20.497	+ 535	9.779	6.292	2.920	951	14.667	3.442	2.341
1930	15.713	17.472	+ 1.759	7.115	5.183	2.657	725	12.904	2.796	1.706
1931	11.764	13.118	+ 1.354	4.978	4.131	2.384	231	9.929	2.041	1.113
1932	7.487	7.343	— 144	3.307	2.445	1.570	137	5.107	1.386	832
1933	5.831	5.855	+ 24	2.909	1.667	1.118	105	4.043	1.343	455
1934	6.382	7.280	+ 898	3.443	1.897	986	73	5.103	1.760	401
1935	6.738	7.418	+ 680	3.593	1.874	1.084	165	5.372	1.619	402
1936	7.909	8.008	+ 99	4.311	2.362	979	242	5.830	1.667	497
1937	10.980	11.972	+ 992	6.312	3.257	1.206	205	8.596	2.372	979
1937: V.	977	1.041	+ 64	603	270	92	12	735	192	113
VI.	976	980	+ 4	604	264	97	11	694	183	103
VII.	832	874	+ 42	500	250	70	12	637	183	52
VIII.	931	1.145	+ 214	526	311	78	16	839	203	101
IX.	879	1.100	+ 221	468	295	90	26	837	230	28
X.	959	1.126	+ 167	475	316	143	25	823	251	46
XI.	985	1.046	+ 61	529	276	153	27	732	246	64
XII.	1.072	1.200	+ 128	569	315	169	19	832	243	123
1938: I.	667	944	+ 277	357	221	76	13	676	184	77
II.	757	914	+ 157	413	239	95	10	633	189	87
III.	792	1.025	+ 233	407	266	112	7	748	189	81
IV.	820	937	+ 117	460	244	110	6	687	173	70
V.	828	997	+ 169	455	247	117	9	736	183	74
VI.	787	868	+ 81	411	216	152	8	619	173	71
VII.	761	916	+ 155	389	223	140	9	689	172	52
VIII.	790	965	+ 175	396	243	136	15	747	176	41
IX.	687	950	+ 263	335	222	98	32	748	169	31
X.—XI.	629	871	+ 242	276	181	132	40	673	107	88
XII.	871	851	— 20	360	347	149	15	581	178	90
1939: I.	811	798	— 13	357	366	72	16	525	146	125
II.	840	880	+ 40	387	351	87	15	607	163	103
1.-15. III.	612	542	+ 70	249	236	45	12	463	92	49
	Protektorát Čechy a Morava*) — Protektorat Böhmen und Mähren*)									
16./III.-IV.	448	792	+ 344	218	109	98	23	689	49	54
V.	543	541	— 2	282	102	109	50	469	30	42

*) V těchto datech není obsažen obchod s Říší, jejími přístavy Hamburkem a Brémy, Východní markou a územím připojeným k Říši. — In den Daten ist der Handel mit dem Deutschen Reich, seinen Häfen Hamburg und Bremen, der Ostmark und dem an das Deutsche Reich angegliederten Gebiet nicht enthalten.

9b). Zahraniční obchod s nejdůležitějšími zeměmi — Außenhandel mit den wichtigsten Ländern

Země zásilky (obchodní) / Versendungsland (Handelsland)	16./III.—IV. 1939 Dovoz Einfuhr	16./III.—IV. 1939 Vývoz Ausfuhr	V. 1939 Dovoz Einfuhr	V. 1939 Vývoz Ausfuhr	16./III.—V. 1939 Dovoz Einfuhr	16./III.—V. 1939 Vývoz Ausfuhr
	Hodnota v — Wert in: 1.000 K					
Slovensko — Slowakei	64,896	64,697	132,292	74,551	197,188	139,248
Polsko*) — Polen*)	29,575	16,593	17,002	13,027	46,577	29,620
Maďarsko — Ungarn	1,945	8,200	1,015	4,894	2,960	13,094
Rumunsko — Rumänien	21,261	193,412	36,390	120,599	57,651	314,011
Jugoslavie — Jugoslawien	41,834	35,332	59,427	33,015	101,261	68,347
Bulharsko — Bulgarien	5,087	7,953	6,271	3,802	11,358	11,755
Belgie — Belgien	9,462	16,098	13,006	8,810	22,468	24,908
V. Britanie — Großbritannien	28,606	73,101	15,301	41,509	43,907	114,610
Francie — Frankreich	18,158	30,129	11,307	13,930	29,465	44,059
Italie — Italien	29,243	11,715	29,473	10,582	58,716	22,297
Nizozemsko — Niederlande	13,622	33,323	9,879	18,447	23,501	51,770
Švýcary — Schweiz	17,908	23,893	9,632	17,870	27,540	41,763
Dánsko — Dänemark	5,273	1,715	6,271	1,896	11,544	3,611
Norsko — Norwegen	6,098	11,338	4,362	5,183	10,460	16,521
Švédsko — Schweden	12,460	18,441	26,985	11,290	39,445	29,731
Finsko — Finnland	481	3,952	1,034	6,050	1,515	10,002
Litva — Litauen	2,632	3,622	3,307	3,415	5,939	7,037
Řecko — Griechenland	1,276	3,346	8,638	2,164	9,914	5,510
S. S. S. R. — U. S. S. R.	1,124	6,068	211	6,676	1,335	12,744
Turecko — Türkei	2,825	35,442	17,626	14,392	20,451	49,834
Čína — China	2,251	44,961	1,274	3,712	3,525	48,673
Japonsko — Japan	716	592	2,125	382	2,841	974
Palestina — Palästina	957	2,518	4	1,730	961	4,248
Brit. Indie — Britisch Indien	13,777	13,678	17,889	24,351	31,666	38,029
Niz. Indie — Niederländisch Indien	3,693	2,804	5,192	3,162	8,885	5,966
Egypt — Ägypten	2,959	9,060	5,546	5,447	8,505	14,507
Jihoafr. Unie — Südafrikanische Union	1,106	6,697	804	6,165	1,910	12,862
Brit. Rov. Afrika záp. — Brit. Äquatorial-Westafrika	5,164	866	3,000	503	8,164	1,369
Kanada	1,156	3,098	1,778	1,464	2,934	4,562
Spoj. státy amer. — Vereinigte Staaten von Amerika	42,941	26,894	38,331	4,893	81,272	31,787
Argentina — Argentinien	8,406	7,319	8,484	2,281	16,890	9,600
Brasilie — Brasilien	11,473	2,498	4,544	1,392	16,017	3,890
Uruguay	968	2,238	630	1,625	1,598	3,863
Australský Svaz — Australischer Staatenbund	1,478	1,328	1,915	1,904	3,393	3,232
Ostatní země — Übrige Staaten	36,967	69,319	42,289	70,311	79,256	139,630

*) V tom též připojené území. — Darin auch das angegliederte Gebiet.

9c). Zahraniční obchod podle vybraných hlavních druhů a skupin zboží*)
Außenhandel nach ausgewählten wichtigen Warengattungen und Gruppen*)

Dovoz Einfuhr	16./III.—IV. 1939		V. 1939		16./III.—V. 1939	
	t	1.000 K	t	1.000 K	t	1.000 K
Uhlí — Kohlen	152.576	16,833	99.758	10,196	252.334	27,029
Bavlna — Baumwolle	4.487	31,449	5.622	39,213	10.109	70,662
Vlna — Wolle	384	8,449	750	18,044	1.134	26,493
Surové kůže — Felle u. Häute, roh	1.568	11,180	1.677	12,750	3.245	23,930
Železné rudy — Eisenerze	76.961	14,933	119.606	23,521	196.567	38,454
Surové a staré železo — Roh- und Alteisen	20.727	20,843	11.279	16,870	32.006	37,713
Obecné kovy — Unedle Metalle	2.003	10,400	2.129	14,794	4.132	25,194
Bavlněná příze a zboží — Baumwollgarne und -Waren	.	13,573	.	13,802	.	27,375
Vlněná příze a zboží — Wollgarne und Wollwaren	.	12,403	.	8,621	.	21,024
Hedvábné zboží — Seidenwaren	.	2,357	.	1,532	.	3,889
Papír — Papier	2.026	7,607	3.073	10,612	5.099	18,219

Vývoz Ausfuhr		16./III.-IV. 1939	V. 1939	16./III.-V. 1939
		1.000 K		
Kovodělný průmysl[1]) — Metallindustrie[1])		478,641	331,116	809,757
Průmysl železářský[2]) — Eisenindustrie[2])		361,155	176,242	537,397
Průmysl textilní[3]) — Textilindustrie[3])		64,320	41,828	106,148
Průmysl bavlnářský — Baumwollindustrie		23.831	13,864	37,695
Průmysl vlnařský — Wollindustrie		12,000	8,776	20,776
Průmysl kožní a kaučuku[4]) — Leder- und Kautschukindustrie[4])		85,780	38,474	124,254
Obilí — Getreide	t	10.733	719	11.452
	1.000 K	7,056	774	7,830
Mouka — Mehl	t	—	10	10
	1.000 K	—	23	23
Cukr — Zucker	t	23.171	18.864	42.035
	1.000 K	24,385	25,348	49,733
Dříví — Holz	t	871	1.466	2.337
	1.000 K	740	1,158	1,898

*) V těchto datech není obsažen obchod s Říší, jejími přístavy Hamburkem a Brémy, Východní markou a územím připojeným k Říši. — In den Daten ist der Handel mit dem Deutschen Reich, seinen Häfen Hamburg und Bremen, der Ostmark und dem an das Deutsche Reich angegliederten Gebiet nicht enthalten.
[1]) Celní třídy XXXVIII.—XLII. — Zolltarifklassen XXXVIII.—XLII.
[2]) Celní třída XXXVIII. — Zolltarifklasse XXXVIII.
[3]) Celní třídy XXII.—XXVI. — Zolltarifklassen XXII.—XXVI.
[4]) Celní třídy XXX., XXXII. — Zolltarifklassen XXX., XXXII.

10. Cenové indexy*) — Preisindizes*)

Rok a měsíc Jahr und Monat	Velkoobchodní indexy[1]) — Großhandelsindizes[1])							Index citlivých cen[2]) Index der konjunkturempfindlichen Preise[2])	Index životních nákladů v Praze[3]) Index der Lebenshaltungskosten in Prag[3])		Index potravinový pro protektorát Čechy a Moravu[3]) Nahrungsmittelindex für das Protektorat Böhmen u. Mähren[3])
	Úhrnný index Gesamt-index	Potraviny a poživatiny Nahrungs- und Genußmittel	Píce Futtermittel	Potraviny, poživatiny a píce Nahrungs-, Genuß- und Futtermittel	Průmyslové látky a výrobky Industriestoffe und -Erzeugnisse	Zboží — Waren: dovážené eingeführte	Zboží — Waren: domácí einheimische		rodiny dělnické Arbeiterfamilie	rodiny úřednické Beamtenfamilie	
	Základ — Grundlage: VII. 1914 = 100										
1929	913	855	831	854	977	919	919	.	744[4])	727[4])	.
1930	811	752	562	741	887	784	829	.	746	719	.
1931	736	705	616	700	774	649	771	.	713	686	.
1932	680	657	600	654	709	602	711	.	700	673	.
1933	659	650	432	638	681	617	677	.	692	667	.
1934	676	680	574	674	678	643	690	.	684	659	.
1935	705	724	653	720	688	662	722	.	704	683	.
1936	707	712	419	695	720	678	721	.	710	694	.
1937	749	718	366	699	804	769	748	.	720	712	.
1938	742	731	542	720	765	721	756	.	754	757	.
1937: VII.	763	732	370	711	818	787	759	788	723	714	.
VIII.	759	722	343	701	822	787	754	775	720	713	.
IX.	755	724	365	704	810	780	752	768	724	718	.
X.	749	718	370	699	803	766	748	707	721	724	.
XI.	744	724	376	705	786	738	751	687	723	726	.
XII.	732	718	376	699	767	718	742	676	725	728	.
1938: I.	733	716	426	700	769	718	745	682	738	741	.
II.	733	717	426	701	768	720	745	666	739	741	.
III.	730	709	452	695	768	720	741	666	741	743	.
IV.	727	714	452	700	757	710	741	653	744	746	.
V.	731	719	542	710	754	704	747	655	745	748	.
VI.	731	716	695	714	749	694	750	621	751	752	.
VII.	734	728	493	715	754	712	747	614	748	750	.
VIII.	733	720	493	708	760	717	744	603	750	754	.
IX.	737	735	494	722	754	708	754	605	759	764	.
X.	753	750	586	741	766	727	769	615	765	771	.
XI.	757	747	598	739	777	747	770	636	770	775	.
XII.	764	754	707	752	777	752	776	629	778	780	.
1939: I.	772	764	686	760	786	756	777	638	798	798	.
II.	783	782	659	775	792	757	790	662	798	798	.
III.	772	763	654	757	789	757	775	674	795	796	747
IV.	781	782	643	775	788	754	788	694	805	807	761
V.	794	797	627	788	801	768	801	726	811	810	783
VI.	791	792	588	780	803	770	797	747	.	.	.

*) Podrobná data o cenách vycházejí měsíčně v Cenových zprávách Státního úřadu statistického. — [1]) K 1. dni každého měsíce. — [2]) Každý první čtvrtek v měsíci. — [3]) Střední týden měsíce. — [4]) Staré schema.
*) Genauere Angaben über die Preise erscheinen monatlich in den Preisberichten des Statistischen Staatsamtes. — [1]) Am 1. eines jeden Monates. — [2]) Jeder erste Donnerstag im Monat. — [3]) Die mittlere Woche des Monats. — [4]) Altes Schema.

11 a). Cestovní ruch úhrnný — Gesamter Fremdenverkehr

Rok (měsíční průměr) Jahr (Monatsdurchschnitt) / Rok a měsíc Jahr und Monat	Návštěvníci Besucher: větší města úhrnem¹) größere Städte insgesamt¹)	Návštěvníci Besucher: lázeňská místa úhrnem²) Kurorte insgesamt²)	Cestující překročivší hranice Überschreitungen der Staatsgrenze: Příchod Zugang: tuzemci Inländer	Příchod Zugang: cizozemci Ausländer	Odchod Abgang: tuzemci Inländer	Odchod Abgang: cizozemci Ausländer	Ztrávené noci Übernachtungen: cizinců v tuzemsku Ausländer im Inland	Ztrávené noci Übernachtungen: tuzemců v cizině Inländer im Ausland
	1000							
1932	.	5,6	.	.	.	.	.	.
1933	53,3	5,8	.	.	.	.	.	.
1934	77,4	6,2	88,7	137,1	90,2	128,7	531,8	118,8
1935	91,8	9,3	102,5	141,5	104,6	136,3	444,4	189,0
1936	84,6	9,3	118,4	160,3	122,7	154,2	422,9	272,2
1937	105,8³)	9,9	124,7	178,0	127,8	168,7	601,0	255,5
1938	118,2	8,5	103,1	105,5	108,3	102,0	342,5	306,8
1938: I.	78,0	1,1	89,1	120,2	90,9	124,1	392,2	33,9
II.	76,6	1,2	81,2	113,8	83,8	105,3	198,6	77,0
III.	92,9	1,6	105,1	123,4	107,8	117,4	412,8	150,5
1938: IV.	81,6	2,5	114,5	157,3	121,5	149,1	419,0	199,8
V.	83,3	10,6	119,6	116,4	130,0	108,5	434,6	428,5
VI.	273,7	16,7	133,4	134,8	143,2	116,5	430,6	427,8
VII.	262,2	31,5	182,3	178,7	244,8	167,8	769,8	1,081,3
VIII.	113,7	24,1	241,7	169,6	202,4	172,9	707,2	1,060,9
IX.	83,8	8,3	30,3	21,4	34,0	35,5	132,8	81,9
X.	91,5	1,8	7,7	4,9	7,3	4,5	15,5	95,3
XI.	96,0	1,5	51,5	45,9	51,6	44,2	62,2	11,4
XII.	85,4	1,2	80,6	80,0	82,5	78,2	134,9	32,8
1939: I.	86,0	1,4	66,0	63,4	68,4	63,0	96,9	77,8
II.	82,7	1,4	84,4	81,8	88,1	80,9	59,3	116,2
III.	81,7	1,8	57,0	62,5	61,6	62,2	60,1	181,6
IV.	72,4	3,7	33,7	57,2	43,5	57,2	81,8	257,3
V.	79,0	11,1	49,0	76,3	55,2	77,2	153,8	414,2

¹), ²) Obmezeno na zmenšené území Čech, Moravy a Slezska, a to ad ¹) na počet šetřených měst: 1933 — 6, 1934 — 16, od r. 1935 — 41; ad ²) na počet šetřených míst: 1932 až 1934 — 2, 1935 — 19, 1936 — 28, od r. 1937 — 36, a od ledna 1939 rozšířeno opět na 38 míst. — Beschränkt auf das verkleinerte Gebiet von Böhmen, Mähren u. Schlesien, u. zw. ad ¹) auf die folgenden Zahlen der ermittelten Städte: 1933 — 6, 1934 — 16, seit d. J. 1935 — 41; ad ²) auf die folgenden Zahlen der ermittelten Orte: 1932 bis 1934 — 2, 1935 — 19, 1936 — 28, seit d. J. 1937 — 36, u. seit Jänner 1939 wieder erweitert auf 38 Orte. — ³) Po revisi opraveno - revidiert.

11 b). Cizinecký ruch ve větších městech a lázeňských místech*) — Fremdenverkehr in den größeren Städten und Kurorten*)

Místo — Ort		Počet návštěvníků — Zahl der Besucher: 1939 IV. t.	1939 IV. c.	1939 V. t.	1939 V. c.	1939 I.—V. t.	1939 I.—V. c.	1938 I.—V. t.	1938 I.—V. c.
A. Větší města¹) — Größere Städte¹):									
Praha — Prag		18.818	6.533	20.164	7.017	111.994	33.741	111.551	33.485
Brno — Brünn		8.968	3.022	10.152	2.988	51.474	13.348	45.972	5.159
České Budějovice — Böhm. Budweis		1.588	460	1.895	390	9.646	1.363	15.057	680
Plzeň — Pilsen		2.756	136	2.205	551	12.092	1.568	15.639	1.926
Olomouc — Olmütz		3.162	743	3.499	109	16.143	891	23.110	1.146
Moravská Ostrava		2.066	285	3.146	647	17.472	4.030	19.862	2.744
Ostatní větší města — Sonstige größere Städte		21.548	2.353	24.831	1.443	119.937	8.205	131.730	4.335
Úhrn — Summe A		**58.906**	**13.532**	**65.892**	**13.145**	**338.758**	**63.146**	**362.921**	**49.475**
B. Lázeňská místa²) — Kurorte²):									
Bohdaneč	a)	126	—	490	3	616	3	629	6
	b)	17	—	129	—	146	—	40	—
Poděbrady	a)	187	13	1.215	3	1.683	45	1.796	26
	b)	503	52	3.105	31	4.290	230	4.791	152
Velichovky	a)	129	—	375	—	593	—	352	—
	b)	91	—	159	—	264	—	86	—
Luhačovice	a)	119	4	699	16	824	22	1.145	20
	b)	517	10	1.117	13	1.768	24	736	16
Rožnov pod Radhoštěm	a)	58	—	117	—	386	—	486	—
	b)	261	22	342	36	1.149	102	1.051	149
Teplice nad Bečvou	a)	94	—	351	1	627	1	915	7
	b)	24	12	86	—	119	12	337	—
Ostatní místa — Sonstige Orte	a)	589	1	1.423	16	3.254	34	2.732	8
	b)	826	10	1.366	17	3.167	63	1.570	5
Úhrn — Summe B:									
Čechy — Böhmen	a)	**1.031**	**14**	**3.379**	**22**	**6.022**	**81**	**5.451**	**89**
	b)	**1.393**	**58**	**4,383**	**43**	**7.298**	**284**	**6.198**	**156**
Morava a Slezsko — Mähren u. Schlesien	a)	**271**	**4**	**1.291**	**17**	**1.961**	**24**	**2.604**	**28**
	b)	**846**	**48**	**1.921**	**54**	**3.605**	**147**	**2.413**	**166**

t = tuzemci — Inländer, — c = cizozemci — Ausländer.

*) Obmezeno jen na zmenšené území Čech, Moravy a Slezska. — Nur auf das verkleinerte Gebiet von Böhmen, Mähren und Schlesien beschränkt.

¹) Seznam těchto měst v obmezení (41) podle pozn. *) viz u tab. 1 str. 107 „Předb. zpráv" č. 7/1935. — Verzeichnis dieser Orte in der Einschränkung (41) lt. Anm. *) siehe bei Tab. 1 S. 107 der „Vorläuf. Mitteilungen", Nr. 7/1935.

²) Též klimatická místa; a) návštěvníci stálí, b) návštěvníci přechodní. Počet vyšetrovaných míst obmezen ve smyslu pozn. *) na 36 (do konce r. 1938), od ledna 1939 rozšířen na 38. — Auch klimatische Orte; a) ständige Besucher, b) vorübergehende Besucher. Zahl der ermittelten Orte beschränkt im Sinne der Anm. *) auf 36 (bis Ende d. J. 1938), seit Jänner 1939 erweitert auf 38.

11 c). Pohraniční sčítání cestujících v dubnu a květnu 1939 — Grenzerhebung der Reisenden im April und Mai 1939

Příslušnost — směr Staatsangehörigkeit — Richtung		Cestující překročivší hranice v místech — Überschreitungen der Staatsgrenze in den: nádražních Eisenbahnhoforten IV	nádražních V	silničních Straßenorten IV	silničních V	paroplavebních Dampfschiffahrtsorten IV—V	leteckých Flugorten IV	leteckých V	Úhrn — Summe IV	Úhrn — Summe V	Úhrn — Summe I—V
Tuzemci Inländer	a)	18.524	25.519	15.157	23.483	—	3	14	**33.684**	**49.016**	**290.115**
	b)	28.033	30.978	15.479	24.208	—	3	22	**43.515**	**55.208**	**316.848**
Cizinci Fremden	a)	39.808	45.522	17.337	30.579	—	75	195	**57.220**	**76.296**	**341.251**
	b)	38.834	48.091	18.299	28.911	—	53	191	**57.186**	**77.193**	**340.409**

a) Příchod — Zugang. — b) Odchod — Abgang.

12. Peněžní a kapitálový trh - Pojištění — Geld- und Kapitalmarkt - Versicherung

Rok, měsíc / Jahr, Monat	Národní banka — Nationalbank: Oběh Umlauf: bankovek[1]) Banknoten[1])	Oběh Umlauf: pokladničních poukázek Kassenscheine	Eskont Eskompt: směnek Wechsel	Eskont Eskompt: cenných papírů Wertpapiere	Lombard	Zásoba Vorrat: zlata Gold	Zásoba Vorrat: devis a valut Devisen und Valuten	žirové účty Národní banky Girokonti der Nationalbank	Obraty na účtech Rechnungsumsätze: odúčtovacího sdružení Saldierungsverein	Obraty na účtech: šekových Pošt. spořitelny Scheckkonti der Postsparkasse	Vklady — Einlagen bei: Pošt. spořitelny Postsparkasse: šekové Scheckkonti	Pošt. spořitelny: na knížky Bucheinlagen	bank - Banken: akciových na knížky a pokl. pouk. - Aktienbanken - Bucheinlagen u. Kassenscheine	bank - Banken: zemských Landesbanken (na knížky a běžné účty Bucheinlagen und laufende Rechnungen)	spořitelen Sparkassen (na knížky a běžné účty)	záložen Vorschußkassen: okr. hospodářských Bezirksvorschußkassen (na knížky a běžné účty)	záložen Vorschußkassen: občanských[2]) bürgerlichen Vorschußkassen[2]) (na knížky a běžné účty)
	1,000.000 K								celkový insgesamt 1.000,000.000 K		1,000.000 K							
1929	8.230	—	526	396	89	1.258	2.270	675	21,7	8,3	20,4	2.275	—	8.989	.	12.159	3.163	6.066
1930	7.824	—	360	133	32	1.545	2.447	570	20,4	6,7	20,2	2.289	—	9.899	.	13.270	3.519	7.143
1931	7.679	—	1.682	477	157	1.649	1.060	361	20,4	6,6	19,5	1.927	26	9.095	4.861	14.704	3.766	7.580
1932	6.267	—	1.139	200	337	1.708	1.029	602	17,9	7,6	20,0	1.763	60	8.761	5.310	15.006	3.783	7.592
1933	5.906	—	1.234	56	461	1.707	926	871	15,9	4,6	18,5	1.587	94	8.329	5.034	14.389	3.704	7.333
1934	5.640	—	892	64	422	2.680	229	766	14,5	4,2	18,2	1.574	152	8.510	5.310	14.426	3.739	7.285
1935	5.761	—	602	12	731	2.690	81	411	15,1	4,5	19,6	1.517	250	8.815	5.597	14.991	3.837	7.437
1936	6.478	—	1.194	59	1.086	2.592	439	410	17,7	7,0	22,4	1.692	380	8.967	5.131	14.884	3.871	7.456
1937	6.902	—	1.147	203	1.284	2.626	479	292	22,2	9,7	29,1	1.701	555	9.296	5.299	15.430	4.069	7.715
1938	6.950	395	1.533	1.209	808	2.695	1.248	656	24,7	9,2	29,3	1.762	616	7.120	5.133	14.945	4.184	7.285
1938: I.	6.099	—	947	58	993	2.641	523	629	22,0	9,4	28,1	1.570	589	.	5.452	15.545	4.023	7.764
II.	6.078	—	767	108	730	2.649	528	347	20,2	7,9	28,7	1.319	621	.	5.407	15.616	4.105	7.779
III.	6.997	—	1.075	113	1.154	2.661	508	157	25,2	10,2	29,4	1.377	631	9.167	5.490	15.512	4.099	7.737
IV.	7.123	—	1.473	91	1.155	2.658	422	245	22,8	9,5	29,3	1.499	633	.	5.555	15.582	4.115	7.748
V.	7.937	—	1.722	567	1.260	2.653	363	335	29,0	9,6	32,3	1.447	624	.	5.224	15.290	4.081	7.659
VI.	7.947	—	1.583	762	1.287	2.652	317	264	22,3	10,0	28,1	1.838	633	9.191	5.222	15.443	4.133	7.638
VII.	7.641	—	1.548	647	1.236	2.653	246	259	23,8	10,5	30,9	1.923	654	.	5.186	15.427	4.092	7.695
VIII.	8.087	—	1.661	901	1.440	2.653	202	138	26,8	11,6	31,5	1.897	666	.	5.137	15.322	4.044	7.661
IX.	8.115	—	2.199	2.226	1.605	3) 2.653	87	433	43,6	9,1	34,8	2.025	624	8.455	4.789	14.502	4.025	7.467
X.	7.130	65	1.970	1.712	1.161	2.690	5) 786	987	20,3	6,5	24,2	2.550	621	.	5.078	14.568	4.048	4) 7.140
XI.	6.870	232	1.564	745	835	2.694	1.308	403	20,7	7,6	27,6	2.365	624	.	5.192	14.696	4.096	7.165
XII.	6.950	395	1.533	1.209	808	2.695	1.248	656	20,0	8,0	26,4	1.762	616	7.120	5.133	14.945	4.184	7.285
1939: I.	6.985	498	1.350	877	731	2.696	1.173	386	20,1	8,4	26,0	1,731	651	.	5.200	15.024	4.154	7.286
II.	6.989	528	1.149	935	704	3) 2.362	1.106	367	17,7	8,0	22,1	1.858	670	.	5.307	15.048	4.174	7.277
III.	8) 6.038	484	1.239	1.153	884	9) 1.896	982	867	20,2	7,4	24,8	1.575	612	6.525	5.124	14.708	4.147	7.136
IV.	6.295	405	1.050	1.023	866	1.894	856	595	15,4	6,5	.	.	563	.	5.301	14.356	4.088	7.006
V.	6.291	397	944	1.196	901	1.854	812	664	15,9	7,0	.	.	540	.	5.249	.	4.036	.

Rok, měsíc / Jahr, Monat	Zápůjčky — Darlehen: emise zemských bank Emissionen der Landesbanken	Zápůjčky: spořitelen Sparkassen	Zápůjčky: záložen Vorschußkassen: okres. hospodářských landw. Bezirksvorschußkassen	Zápůjčky: záložen Vorschußkassen: občanských[2]) bürgerlichen Vorschußkassen[2])	Bursa — Börse: Indexy kursů[6]) Kursindizes[6]): úhrnné Gesamtindex	Indexy kursů: v tom — darunter: průmysl. a dopravní Industrie u. Verkehr	Indexy kursů: v tom — darunter: státních půjček Staatsanleihen	Výnosnost státních dluhopisů[6]) Ertrag d. Staatsschuldverschr.[6])	Hodnota uzávěrek Abschlüsse in: ukládacích Anlagewerten	Hodnota uzávěrek: dividendových Dividendenwerten	Životní pojištění — Lebensversicherung: Nové pojistky Neue Polizzen: počet Zahl 1000	Nové pojistky: pojištěný kapital Versich. Kapital 1,000.000 K	Odkupy Rückkäufe: počet Zahl 1000	Odkupy: hodnota Wert 1,000.000 K	Zápůjčky na pojistky Polizzendarlehen: počet Zahl 1000	Zápůjčky na pojistky: hodnota Wert 1,000.000 K
	1,000.000 K								1,000.000 K							
1929	3.834	7.369	2.395	5.364	135,8	142,9	108,6	5,75	127	432	.	.	.	.	.	.
1930	4.208	7.799	2.672	5.752	115,8	117,1	110,7	5,68	169	185	.	.	.	.	.	.
1931	4.851	8.672	2.924	6.227	96,2	92,7	109,4	5,76	139	56	12.3	208,0	1.7	3,2	2.7	8,7
1932	5.155	9.006	3.006	6.310	78,5	73,7	97,7	6,49	69	56	9.8	161,0	2.3	5,2	3.6	12,2
1933	5.203	8.664	3.015	6.133	83,7	81,2	91,2	6,02	44	78	12.2	152,6	2.6	6,6	4.1	12,9
1934	5.255	8.440	2.980	5.968	87,6	86,2	89,4	5,82	90	94	12.3	143,3	2.6	7,6	3.6	11,1
1935	5.447	8.269	2.964	5.888	93,9	93,7	92,9	5,21	337	177	12.8	150,7	2.2	7,7	3.0	8,9
1936	5.627	8.283	3.027	5.630	119,3	126,3	103,2	4,45	272	481	13.2	152,7	1.8	6,8	2.5	8,3
1937	5.944	8.333	3.070	5.724	144,6	158,9	104,6	4,48	76	595	11.6	132,0	2.1	6,3	1.5	5,2
1938	6.093	8.309	3.104	5.430	7) —	7) —	7) —	7) —	7) —	7) —	13.5	104,1	1.4	5,8	2.1	8,6
1938: I.	5.948	8.252	3.063	5.630	127,9	137,1	105,0	4,48	59	188	12.9	154,3	1.4	4,8	1.7	5,0
II.	5.966	8.265	3.037	5.622	122,4	130,1	104,9	4,48	51	189	11.8	137,8	1.1	3,4	1.7	5,9
III.	5.972	8.285	3.045	5.631	116,9	123,3	105,7	4,48	156	214	12.6	150,8	1.5	5,4	2.2	9,0
IV.	5.995	8.282	3.048	5.644	116,4	122,9	104,8	4,48	168	156	10.2	134,4	1.6	5,9	2.3	10,3
V.	6.013	8.290	3.053	5.650	116,9	123,8	104,8	4,48	159	96	10.8	130,7	1.4	7,4	2.4	11,9
VI.	6.052	8.310	3.072	5.629	120,7	128,6	104,7	4,48	82	142	8.3	100,9	1.3	5,5	2.4	9,7
VII.	6.084	8.301	3.076	5.688	123,0	131,5	104,6	4,48	81	120	8.6	101,1	1.3	4,9	2.2	8,9
VIII.	6.092	8.338	3.090	5.685	121,5	129,6	104,7	4,48	83	106	65.9	101,8	1.2	5,4	2.0	7,5
IX.	6.096	8.320	3.093	4) 5.713	119,0	126,4	104,7	4,48	233	77	8.7	100,6	1.1	5,8	3.1	16,7
X.	6.072	8.294	3.082	5.449	7) —	7) —	7) —	7) —	7) —	7) —	4) 3.7	4) 33,3	4) 0.8	4) 3,4	4) 1.4	4) 4,0
XI.	6.061	8.279	3.090	5.405	—	—	—	—	—	—	3.1	31,8	1.3	5,9	1.8	4,4
XII.	6.093	8.309	3.104	5.430	—	—	—	—	—	—	5.1	71,2	2.4	12,4	2.4	9,6
1939: I.	6.096	8.252	3.048	5.371	—	—	—	—	—	—	5.3	60,5	2.2	13,3	2.1	7,0
II.	6.077	8.237	3.046	5.364	.	.	.	.	.	.	5.5	63,0	2.1	12,0	2.0	8,0
III.	6.071	8.183	3.046	5.326	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
IV.	6.056	8.153	3.032	5.257	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
V.	6.041	.	3.021	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

1) Zák. č. 94/1932 stávají se 10 K a 20 K a zák. č. 101/1938 50 K bankovky drobnými penězi papírovými. - 2) Týká se jen větších záložen sdružených v „Jednotě záložen". - 3) V tom od 30. IX. 1938 zásoba zlata ke krytí závazků ve zlatě 335,556.000 K, splacených 28. II. 1939. - 4) Od této doby údaje za zmenšené území. - 5) V tom od 31. X. 1938 protihodnoty záloh na zahraniční půjčku. - 6) Podle výpočtů Národní banky. - 7) Od 22. IX. 1938 bursa přechodně zavřena. - 8) Zmenšen o bankovky stažené v území připojeném k Říši. - 9) Zmenšena o podíl na zlatě připadající na bankovky stažené v území připojeném k Říši.

1) Durch Gesetz 94/1932 wurden die 10 K sowie 20 K und durch Gesetz 101/1938 die 50 K-Banknoten zu Papierkleingeld. - 2) Betrifft nur die größeren Vorschußkassen in der „Jednota záložen". - 3) Darin vom 30. IX. 1938 der Goldvorrat zur Deckung der am 28. II. 1939 abgezahlten Verpflichtungen in Gold von 335,556.000 K. - 4) Seit dieser Zeit Angaben für das verminderte Gebiet. - 5) Darunter seit 31. X. 1938 Gegenwerte der Vorschüsse auf die Auslandsanleihe. - 6) Nach den Berechnungen der Nationalbank. - 7) Seit 22. IX. 1938 Börse vorübergehend geschlossen. - 8) Verringert um die Banknoten, die in dem an das Reich angegliederten Gebiete eingezogen wurden. - 9) Verringert um den Geldanteil, der auf die Banknoten entfällt, die in dem an das Reich angegliederten Gebiete eingezogen wurden.

13. Neumístění uchazeči podle politických okresů - Nichtuntergebrachte Bewerber nach politischen Bezirken

Země, politický okres Land, politischer Bezirk	Neumístění uchazeči Nichtuntergebrachte Bewerber 31. III. 1939	30. IV. 1939	31. V. 1939	30. VI.[1] 1939
Čechy - Böhmen				
Benešov	181	129	69	31
Beroun	67	32	17	12
Blatná	189	59	17	11
Boleslav Mladá	1.151	538	273	164
Brandýs nad Labem	302	190	75	156
Brod Český	523	228	98	40
Brod Německý-Deutsch Brod	275	174	108	50
Budějovice České-Böhm. Budweis	3.315	1.753	497	378
Bydžov Nový	385	369	435	238
Čáslav	353	97	21	15
Domažlice	1.272	405	146	139
Dvůr Král. n. L.-Königinhof a. d. E.	657	447	193	86
Hora Kutná	261	118	161	34
Hořice	732	304	136	47
Hořovice	280	139	47	35
Hradec Jindřichův-Neuhaus	373	307	209	152
Hradec Králové-Königgrätz	1.079	662	268	62
Hradiště Mnichovo	763	430	172	103
Humpolec	231	146	30	40
Chotěboř	201	141	99	72
Chrudim	943	340	148	20
Jičín	501	320	205	155
Jilemnice-Starkenbach	1.050	664	312	134
Jílové	134	104	30	28
Kamenice n. L.	306	239	142	60
Kladno	447	187	64	30
Klatovy-Klattau	656	457	168	136
Kolín	668	372	181	100
Kralovice	86	55	32	42
Kralupy n. Vlt.	308	210	116	70
Ledeč n. Sáz.	77	41	80	26
Litomyšl-Leitomischl	1.030	585	275	157
Louny	1.054	575	282	226
Mělník	157	131	107	67
Město Nové n. Met.	238	104	40	6
Milevsko	320	90	34	17
Mýto Vysoké	1.258	699	292	200
Náchod	1.079	549	272	128
Nymburk	218	114	36	20
Paka Nová	255	152	74	54
Pardubice	2.037	1.220	228	72
Pelhřimov	179	136	71	48
Písek	558	309	237	189
Plzeň-Pilsen	3.216	1.986	1.299	863
Poděbrady	388	303	101	40
Polička	747	470	97	43
Praha-město - Hauptstadt Prag	9.033	8.053	4.765	3.689
Praha-venkov - Prag, Land	894	616	193	86
Přeštice-Preßnitz	310	150	98	75
Příbram	449	236	115	60
Rakovník	575	346	234	182
Říčany	226	235	40	17
Rokycany	1.444	654	126	62
Roudnice n. L.	1.344	682	232	179
Rychnov n. Kn.	1.135	636	265	27
Sedlčany	259	187	110	88
Semily	3.021	2.275	1.535	943

Země, politický okres Land, politischer Bezirk	Neumístění uchazeči Nichtuntergebrachte Bewerber 31. III. 1939	30. IV. 1939	31. V. 1939	30. VI.[1] 1939
Slaný	603	381	158	103
Strakonice	294	190	132	76
Sušice-Schüttenhofen	281	162	94	39
Tábor	373	290	153	118
Třeboň	1.161	611	109	39
Turnov	999	691	399	206
Týn n. Vlt.	191	151	162	144
Vlašim	71	68	27	16
Žamberk-Senftenberg	450	203	30	—
Celkem - Zusammen	53.613	33.897	16.971	10.945
Uchazeči z různých míst - Bewerber aus verschiedenen Orten	3.694	3.750	2.178	1.872
Úhrnem - Summe	**57.307**	**37.647**	**19.149**	**12.817**
Z toho v pracovních útvarech - Davon in Arbeitskolonnen	7.995	5.756	4.365	3.124
Morava a Slezsko - Mähren u. Schlesien				
Boskovice	2.212	722	307	141
Brno-město - Brünn, Stadt	5.035	2.592	1.777	1.340
Brno-venkov - Brünn, Land	2.188	1.136	105	135
Brod Uherský	1.548	1.039	230	59
Budějovice Mor.	1.267	446	49	13
Dačice	185	158	118	85
Frýdek	1.105	1.001	391	217
Hodonín	1.243	904	297	113
Holešov	761	545	87	9
Hradiště Uherské	1.526	891	167	36
Hranice-Mähr. Weißkirchen	1.104	616	65	31
Jihlava-Iglau	1.058	423	487	492
Kroměříž	735	277	147	18
Kyjov	1.165	564	58	7
Litovel	844	461	99	14
Meziříčí Valašské	2.243	1.084	94	26
Meziříčí Velké	253	137	96	70
Město Nové na Mor.	420	293	120	97
Místek	469	284	213	211
Olomouc-město - Olmütz, Stadt	717	469	283	77
Olomouc-venkov - Olmütz, Land	1.022	536	223	81
Ostrava Moravská	1.839	1.477	682	227
Prostějov	1.126	887	270	94
Přerov	856	241	103	38
Tišnov	646	207	4	—
Třebíč	1.034	436	231	160
Vsetín	1.107	613	356	257
Vyškov	1.135	263	45	23
Zlín	709	552	235	24
Úhrnem - Summe	**35.552**	**19.254**	**7.339**	**4.095**
Z toho v pracovních útvarech - Davon in Arbeitskolonnen	2.790	2.524	2.318	1.577
II. Přehled podle zemí. II. Übersicht nach Ländern.				
Čechy - Böhmen	57.307	37.647	19.149	12.817
Morava a Slezsko - Mähren u. Schlesien	35.552	19.254	7.339	4.095
Úhrnem - Summe	**92.859**	**56.901**	**26.488**	**16.912**
Z toho v pracovních útvarech - Davon in Arbeitskolonnen	10.785	8.280	6.683	4.701

[1]) Předběžná data. — Vorläufige Daten.

14. Trh práce v dubnu a v květnu 1939*) — Arbeitsmarkt im April und Mai 1939*)

Třídy povolání, země / Berufsklassen, Länder	Zprostředkování práce / Arbeitsvermittlung: uchazeči / Bewerber		přihlášená místa / angemeldete Stellen		obsazená místa / besetzte Stellen		Na - Auf 100 obsaz. míst¹) / bes. Stellen¹): uchazečů mužů i žen / Bewerbern M. u. Fr.	uchazeček / Bewerbern (Frauen)	Trh práce¹) / Arbeitsmarkt¹): volná místa / freie Stellen		neumístění uchazeči / nichtuntergebr. Bew.	
	během měsíce / im Laufe des Monates								posledního pracovního dne v měsíci / nach dem letzten Arbeitstag im Monat			
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
I. Zemědělství a lesnictví - Land- und Forstwirtschaft	11.881	5.878	15.084	7.371	8.856	4.723	74,5	80,4	4.139	1.823	2.089	727
	8.840	3.668	13.534	5.596	7.017	3.051	79,4	83,2	4.592	1.816	829	245
II. Hornictví - Bergbau	2.343	1	471	—	471	—	20,1	—	—	—	1.001	1
	1.659	1	440	—	415	—	25,0	—	25	—	427	1
III. Hutnictví - Hüttenwesen	594	2	512	—	474	—	79,8	—	38	—	87	—
	470	2	497	2	497	2	105,7	100,0	—	—	46	—
IV. Zahradnictví - Gärtnerei	483	49	182	44	162	40	33,5	81,6	6	—	182	7
	330	43	144	49	135	48	40,9	111,6	6	1	88	—
V./1. Průmysl kamenný a zeminný - Stein- und Erdenindustrie	4.576	660	3.747	574	3.261	563	71,3	85,3	436	10	722	84
	3.090	457	3.097	477	2.834	466	91,7	102,0	104	7	193	21
V./2. Průmysl sklářský - Glasindustrie	3.176	997	312	61	303	61	9,5	6,1	1	—	2.206	762
	2.678	913	649	114	645	114	24,1	12,5	3	—	1.179	509
VI. Zpracování kovů - Metallverarbeitung	8.426	623	2.432	130	2.210	92	26,2	14,8	159	30	3.065	255
	5.528	433	2.304	195	2.079	176	37,6	40,6	148	13	1.261	127
VII. Výroba strojů - Maschinenerzeugung	4.182	133	1.101	60	1.054	60	25,2	45,1	17	—	1.590	68
	3.064	171	1.023	188	971	185	31,7	108,2	34	1	698	41
VIII. Průmysl dřevařský a řezbářský - Holz- und Drechslerindustrie	4.917	146	1.407	77	1.286	68	26,2	46,6	54	2	2.040	66
	3.076	118	1.382	56	1.192	53	38,7	44,9	122	—	768	44
IX. Výroba zboží z kaučuku, celuloidu a p. - Erzeugung v. Kautschuk-, Zelluloidwaren u. ä.	117	55	92	42	87	41	74,4	74,5	1	—	15	2
	114	65	121	64	119	64	104,4	98,5	2	—	4	1
X. Průmysl koží, usní, štětin a p. - Leder-, Häute-, Borstenindustrie u. ä.	514	17	160	4	122	1	23,7	5,9	34	3	237	9
	342	32	132	31	97	27	28,4	84,4	28	1	107	5
XI. Průmysl textilní - Textilindustrie	5.119	3.394	1.495	824	1.378	767	26,9	22,6	78	38	2.854	2.120
	3.981	2.842	1.505	1.015	1.387	939	34,8	33,0	93	57	1.643	1.269
XII. Čalounictví - Tapezierergewerbe	240	2	81	—	73	—	30,4	—	2	—	102	1
	151	—	43	—	31	—	20,5	—	7	—	45	—
XIII. Průmysl oděvnický - Bekleidungsindustrie	4.684	1.117	1.747	583	1.254	376	26,8	33,7	307	149	2.149	508
	3.152	811	1.545	582	1.061	367	33,7	45,3	311	154	968	243
XIV. Průmysl papírnický - Papierindustrie	618	258	59	11	48	6	7,8	2,3	7	3	381	177
	473	206	69	19	49	12	10,3	5,8	9	6	220	98
XV. Průmysl potravin a poživatin - Nahrungs- und Genußmittelindustrie	3.366	309	691	146	632	143	18,8	46,3	26	2	1.569	121
	2.936	622	1.033	388	936	350	32,0	56,3	34	3	839	188
XVI. Hostinství - Gastgewerbe	926	203	418	308	221	122	23,9	60,1	101	93	444	49
	777	161	385	235	250	115	32,2	71,4	76	67	263	31
XVII. Průmysl lučební - Chemische Industrie	453	223	98	23	93	23	20,5	10,3	1	—	168	96
	355	181	235	121	221	116	62,2	64,1	1	—	69	23
XVIII. Živnosti stavební - Baugewerbe	27.040	161	16.205	69	15.890	65	58,8	40,4	199	2	6.095	79
	16.620	109	12.353	43	11.814	36	71,1	33,0	230	6	2.019	50
XIX. Odbory grafické - Graph. Gewerbe	1.263	246	73	6	62	6	4,9	2,4	5	—	851	170
	971	187	89	26	80	21	8,2	11,2	8	5	470	62
XX. Zaměstnanci v různé výrobě - Arbeitnehmer in verschiedenen Produktionszweigen	5.328	1.954	1.236	329	1.204	318	22,6	16,3	14	6	2.411	875
	4.627	1.859	2.097	821	2.052	803	44,3	43,2	26	15	1.316	559
XXI. Zaměstnanci obchodní - Handelsangestellte	8.762	3.624	923	259	752	168	8,6	4,6	73	46	6.236	2.941
	7.742	3.376	1.039	265	935	207	12,1	6,1	65	48	3.671	1.381
XXII. Nádeníci - Taglöhner	50.621	5.596	26.709	1.846	25.540	1.770	50,5	31,6	761	26	16.287	2.896
	35.532	3.695	21.664	1.392	20.523	1.299	57,8	35,2	620	43	6.439	1.367
XXIII. Zaměstnanci dopravní - Verkehrsangestellte	521	—	126	—	123	—	23,6	—	—	—	284	—
	350	—	184	—	174	—	49,7	—	5	—	85	—
XXIV. Služebnictvo domácí - Hausdienerschaft	4.319	4.280	2.803	2.788	1.433	1.422	33,2	33,2	749	748	2.048	2.025
	3.621	3.587	2.757	2.738	1.415	1.401	39,1	39,1	800	797	1.360	1.348
XXV. Svobodná povolání - Freie Berufe	1.995	759	161	80	113	44	5,7	5,8	16	12	1.377	557
	1.883	679	147	63	127	47	6,7	6,9	12	10	1.039	379
Učňové - Lehrlinge	1.459	227	2.043	253	868	127	59,5	55,9	944	85	411	64
	1.327	204	1.870	216	718	106	54,1	52,0	967	93	442	72
Dohromady - Zusammen	157.923	30.914	80.368	15.888	67.970	11.006	43,0	35,6	8.168	3.078	56.901	14.660
	113.689	24.422	70.338	14.696	57.774	10.005	50,8	41,0	8.328	3.143	26.488	8.064
Čechy - Böhmen	108.064	23.093	59.097	13.187	47.399	8.602	43,9	37,2	7.468	2.781	37.647	10.730
	80.980	17.900	52.289	11.088	40.476	6.715	50,0	37,5	7.577	2.825	19.149	6.142
Morava a Slezsko - Mähren und Schlesien	49.859	7.821	21.271	2.701	20.571	2.404	41,3	30,7	700	297	19.254	3.930
	32.709	6.522	18.049	3.608	17.298	3.290	52,9	50,4	751	318	7.339	1.922
Úhrn - Summe	157.923	30.914	80.368	15.888	67.970	11.006	43,0	35,6	8.168	3.078	56.901	14.660
	113.689	24.422	70.338	14.696	57.774	10.005	50,8	41,0	8.328	3.143	26.488	8.064

*) Nynější území - Jetziges Gebiet. — a) Muži i ženy dohrom. - M. u. F. zusammen. — b) Jen ženy - Nur Frauen. — ¹) Místa některých tříd povolání jsou obsazována uchazeči z různých tříd - Die Stellen einiger Berufsklassen werden mit Bewerbern verschied. Klassen besetzt.

15. Konkursy a vyrovnání — Konkurse und Ausgleiche

(Data za Protektorát — Daten für das Protektorat)

Rok měsíc / Jahr Monat	Vyhlášené konkursy — Eröffnete Konkurse										Zahájená vyrovnání — Eingeleitete Ausgleiche									
	celkem insgesamt	zemědělství Landwirtschaft	průmysl a živnosti Industrie und Gewerbe	obchod, peněžnictví a doprava Handel, Geldwesen und Verkehr	volná povolání freie Berufe	ostatní povolání sonstige Berufe	vedlejší konkursy Nebenkonkurse	u nichž jsou známa aktiva a pasiva (v 1.000 K) deren Aktiva und Passiva bekannt sind (in 1.000 K): počet Zahl	aktiva Aktiva	pasiva Passiva	celkem insgesamt	zemědělství Landwirtschaft	průmysl a živnosti Industrie und Gewerbe	obchod, peněžnictví a doprava Handel, Geldwesen und Verkehr	volná povolání freie Berufe	ostatní povolání sonstige Berufe	vedlejší vyrovnání Nebenausgleiche	u nichž jsou známa aktiva a pasiva (v 1.000 K) deren Aktiva und Passiva bekannt sind (in 1.000 K): počet Zahl	aktiva Aktiva	pasiva Passiva
1937 . . .	**307**	**18**	**109**	**136**	**15**	**29**	**—**	**275**	**47,238**	**95,322**	**404**	**6**	**114**	**255**	**4**	**24**	**1**	**403**	**122,975**	**191,781**
1938 . . .	**233**	**12**	**84**	**88**	**11**	**21**	**17**	**129**	**23,572**	**34,660**	**391**	**—**	**135**	**225**	**—**	**25**	**6**	**382**	**102,578**	**153,994**
I. . .	28	1	11	10	2	3	1	18	2,038	5,022	24	—	9	14	—	1	—	24	14,740	18,589
II. . .	9	1	3	2	—	2	1	7	116	400	31	—	7	21	—	3	—	31	5,316	8,576
III. . .	19	2	6	8	1	1	1	14	4,257	5,582	26	—	9	16	—	1	—	26	9,996	14,922
IV. . .	22	1	6	12	1	2	—	16	4,071	6,140	26	—	9	17	—	—	—	26	2,304	4,000
V. . .	30	2	7	13	1	4	3	19	3,023	3,884	39	—	13	23	—	3	—	39	2,149	3,915
VI. . .	25	1	7	9	3	1	4	10	1,650	2,141	23	—	6	14	—	3	—	23	18,845	26,717
VII. . .	14	1	4	6	1	—	2	3	169	343	25	—	6	17	—	1	1	25	3,998	6,468
VIII. . .	15	1	7	5	—	—	2	11	2,996	3,303	23	—	9	12	—	1	1	23	7,407	10,618
IX. . .	19	1	7	9	—	1	1	6	99	281	33	—	13	17	—	2	1	33	5,883	9,270
X. . .	9	—	2	4	—	2	1	6	354	672	39	—	19	15	—	4	1	34	13,414	21,331
XI. . .	21	1	9	4	2	4	1	8	2,381	4,178	43	—	19	23	—	1	—	41	7,752	11,341
XII. . .	22	—	15	6	—	1	—	11	2,418	2,714	59	—	16	36	—	5	2	57	10,774	18,247
1939:																				
I. . . .	17	1	6	8	1	1	—	10	6,140	6,990	63	—	16	36	1	3	7	63	9,224	15,743
II. . . .	14	1	6	4	1	2	—	9	856	1,286	55	—	17	31	—	3	4	55	15,102	23,669
III. . . .	18	1	4	7	1	1	4	11	1,351	1,204	33	—	12	12	—	6	3	33	3,480	5,157
IV. . . .	15	1	10	2	1	1	—	9	620	1,264	27	—	14	12	—	1	—	27	4,598	7,729
V. . . .	17	—	10	1	4	1	1	8	19,252	22,211	28	—	7	18	—	2	1	27	3,333	7,168

16. Návštěva zábav — Besuch von Vergnügungsunternehmungen

(1929 = 100)

Rok měsíc / Jahr Monat	Výnos dávky ze zábav[1]) v městech s počtem obyvatel — Ertrag der Lustbarkeitsabgabe[1]) in Städten mit einer Einwohnerzahl											
	přes — über 10.000			z toho — davon								
				10—20.000			20—50.000			přes — über 50.000		
	celkem insgesamt	z toho — davon: biografů Lichtspiele	ostatních sonstige	celkem insgesamt	z toho — davon: biografů Lichtspiele	ostatních sonstige	celkem insgesamt	z toho — davon: biografů Lichtspiele	ostatních sonstige	celkem insgesamt	z toho — davon: biografů Lichtspiele	ostatních sonstige
1929	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1930	111,4	114,5	105,6	102,9	103,1	102,3	111,6	110,4	113,9	112,4	116,4	105,2
1931	99,7	100,7	97,9	100,6	101,2	99,5	109,7	105,5	117,8	98,6	100,1	95,7
1932	85,0	89,0	77,5	83,8	82,7	86,0	95,9	96,6	94,6	84,0	89,0	74,9
1933	77,6	82,2	69,2	79,2	75,6	86,9	91,6	97,9	79,2	76,0	81,3	66,2
1934	74,9	76,8	71,3	74,3	75,2	72,5	93,4	91,9	96,3	73,0	75,3	68,7
1935	75,3	78,9	68,5	72,8	72,8	72,8	93,0	95,9	87,3	73,7	77,9	66,1
1936	83,2	88,8	72,6	83,2	87,4	74,3	115,8	118,1	111,4	79,7	85,8	68,5
1937	86,7	93,7	73,7	90,8	94,7	82,3	112,4	120,6	96,5	83,5	90,6	70,5
1938	84,2	92,9	68,1	89,7	89,4	90,4	109,3	114,3	99,8	80,9	91,0	62,4
1937: V.	78,8	73,8	88,1	73,7	74,6	71,7	100,2	108,5	84,1	77,2	69,9	90,3
VI.	52,4	52,0	53,2	60,9	45,5	93,8	79,8	73,2	92,7	48,5	50,6	44,7
VII.	46,5	50,1	39,7	62,4	60,0	67,4	77,4	81,3	69,8	41,2	45,4	33,6
VIII.	70,2	82,1	48,0	85,2	94,7	64,8	107,3	107,2	107,5	64,4	77,7	40,0
IX.	84,9	97,6	61,3	79,4	94,8	46,5	108,1	121,8	81,4	83,1	95,4	60,9
X.	102,8	114,7	80,6	98,5	111,6	70,4	126,5	124,9	129,4	100,8	114,0	76,8
XI.	100,9	108,5	86,8	89,9	103,5	60,8	125,3	137,9	100,8	99,7	106,0	88,3
XII.	103,4	110,0	91,1	113,1	114,2	110,6	128,5	143,3	99,6	99,5	105,8	88,1
1938: I.	115,4	109,1	127,2	135,4	114,8	179,4	140,3	131,2	157,9	110,3	106,0	118,3
II.	127,2	107,2	164,4	118,6	109,5	138,0	144,0	130,0	171,3	126,5	104,4	166,6
III.	87,6	103,8	57,5	74,3	81,0	60,0	115,7	118,3	110,8	86,3	105,2	51,8
IV.	90,4	105,3	62,9	91,0	100,7	70,2	108,8	121,2	84,5	88,4	104,1	59,9
V.	78,8	82,8	71,5	68,1	69,4	65,4	104,9	112,1	91,0	77,4	81,3	70,2
VI.	64,0	67,3	57,9	67,2	66,3	69,1	85,3	81,2	93,3	61,4	66,0	53,1
VII.	51,3	49,9	54,1	72,6	61,3	96,8	83,1	80,5	88,2	45,3	45,1	45,8
VIII.	70,8	74,9	63,3	97,2	76,9	140,5	91,7	95,8	83,8	65,3	72,3	52,6
IX.	75,8	92,4	44,8	84,2	71,0	112,4	79,7	96,2	47,6	74,3	94,8	37,0
X.	78,0	103,9	30,0	79,1	108,2	16,9	118,1	130,8	93,3	73,6	100,4	25,0
XI.	84,8	110,9	36,2	90,1	108,8	50,2	111,0	128,5	77,0	81,3	109,2	30,5
XII.	89,8	108,6	54,9	100,6	106,2	88,6	131,2	146,0	102,4	84,1	104,8	46,3
1939: I.	114,4	122,0	100,2	126,2	117,5	144,6	131,5	141,7	111,6	111,1	120,4	94,1
II.	122,7	125,4	117,7	126,0	115,7	148,0	165,5	168,4	160,0	117,8	122,1	110,1
III.	91,7	118,8	41,3	90,0	110,9	45,4	114,8	128,4	88,6	89,5	118,8	36,0
IV.	95,1	119,3	50,0	97,3	114,9	59,6	115,4	133,8	79,7	92,7	118,4	46,0
V.	89,2	112,3	46,2	90,7	113,5	42,1	108,4	121,6	82,8	87,0	111,2	43,0

[1]) Průměrný denní výnos. Území protektorátu Čechy a Morava. — Durchschnittlicher Tagesertrag. Gebiet des Protektorates Böhmen und Mähren.